

INSTITUTIONEN FÖR KULTURVETENSKAPER

Inblick i en diaspora

en kvalitativ intervjustudie med greker i Sverige

Adrian Rappestad

Uppsats: 30 hp
Program: Masterprogrammet Kultur och demokrati: Examensarbete
Nivå: Avancerad nivå
Termin: VT21
Handledare: Catharina Thörn
Examinator: Helena Holgersson

Abstract

Uppsats:	30 hp
Program:	Masterprogrammet Kultur och demokrati: Examensarbete
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	VT 2021
Handledare:	Catharina Thörn
Examinator:	Helena Holgersson
Nyckelord:	Kultur, Identitet, Kvalitativa intervjuer, Grekland, Utlandsgreker

This thesis examines through a study of interviews how Greek culture is understood through people living in Sweden as a part of a diaspora outside of the country Greece. How do they construct a Greek identity and in which places does it exist? In theories about people living in a diaspora the relationship with a surrounding majority society is examined as well as their relation to specific places and the idea of a homeland. Within the discussion about homeland the feelings towards the economic crises and the former rise of a right-wing nationalist movement in Greece is included as well.

I am doing qualitative interviews with eight adults with Greek origin, both male and female with the minimum age of 35. The method of qualitative interviews gives the researcher the opportunity to explore more profound questions as an opposite to a quantitative method which can cover a broader field but without the more intimate answers a qualitative interview-study provides.

This study is not ethnographic because its base is made of interviews and I have not been taking part specifically of Greek life in Sweden for this study. However, as the researcher and of partly Greek origin, this study is made out of the understanding of other Greek people living in Sweden. The stories of the informants I bring to life in this paper come from their own understanding of the world and could in some ways be my own in the sense that I hypothetically could have interviewed myself in this thesis but chose to distance my own person as much as possible from this thesis empirical analysis.

Innehållsförteckning:

1 INLEDNING	6
1.1 BAKGRUND	8
1.2 GREKLANDS HISTORIA OCH SAMTID	9
1.3 ÅTERSskapandet av en grekisk kultur	10
1.4 EN KONFLIKTFYLLED SAMTID	11
1.5 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	12
2 TIDIGARE FORSKNING	13
2.1 AKTIVITET I DET NYA LANDET: "INVANDRARENS" SÖKANDE EFTER PLATS	13
3 METOD	19
3.1 URVAL OCH MATERIALINSAMLING	19
3.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	21
3.3 AVGRÄNSNING OCH ETIK	22
3.4 FORSKARROLLEN OCH ETT "NEUTRALT" TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	23
3.5 TRANSKRIBERING	25
4 TEORI	26
4.1 ARKIVETS ROLL SOM PLATS FÖR IDENTITETSSKAPANDE	26

4.2 DIASPORA OCH KOLLEKTIV IDENTITET	29
--------------------------------------	----

5 ANALYS **32**

5.1 PRESENTATION AV INFORMANTER	32
---------------------------------	----

5.2 KULTURELL IDENTITET	35
-------------------------	----

5.2.1 EN GREKISK SMEKNING ÖVER ETT SVENSKT VARDAGSLIV	35
---	----

5.2.2 HANDLINGAR OCH FÖREMÅL SYMBOLISERAR HEMLANDET	38
---	----

5.2.3 OLIKA ROLLER PÅ OLIKA PLATSER	46
-------------------------------------	----

5.3 EN KONFLIKTFYLLED SAMTID	56
------------------------------	----

5.3.1 KONSEKVENSER AV DEN EKONOMISKA KRISEN	57
---	----

5.3.2 EN POLITISK HÖGERSVÄNG	65
------------------------------	----

5.4.PLATSTILLHÖRIGHET OCH BETYDELSEN AV TRANSNATIONELLA NÄTVERK	73
---	----

5.4.1 GREKLAND OCH SVERIGE TUR OCH RETUR	73
--	----

5.4.2 EN KULTURELL IDENTITET I RELATION TILL OMVÄRLDEN	78
--	----

6. AVSLUTANDE DISKUSSION **90**

6.1 HUR KONSTRUERAS OCH PRAKTISERAS EN KULTURELL IDENTITET HOS MÄNNISKOR SOM DEFINIERAR SIG SOM GREKER MEN BOR I SVERIGE?	91
---	----

6.2 VILKA PLATSER AV BETYDELSE EXISTERAR I DIASPORAN OCH HUR INKLUDERAS DE I DEN IDENTITET SOM KONSTRUERAS I SVERIGE OCH BLIR TILL ARKIV?	92
---	----

6.3 VARFÖR HAR INFORMANTERNA VALT DIASPORAN I SVERIGE OCH PÅVERKAR EN GREKISK
SAMTID AV KONFLIKT DERAS BILD AV GREKLAND IDAG ELLER HUR DE UPPLEVER SIG BLI
BEHANDLADE AV SIN OMVÄRLD? _____ 94

6.4 SAMMANFATTNING _____ 96

6.5 BILAGA _____ 96

7. KÄLLFÖRTECKNING **100**

7.1 LITTERATUR _____ 100

7.2 DOKUMENT & ARTIKLAR _____ 102

7.3 HEMSIDOR _____ 103

1 Inledning:

Ända sedan Grekland blev ett självständigt land har det existerat relationer med Sverige, diplomatiska relationer upprättades 1833 och 2019 levde 34. 354 människor i Sverige med grekisk anknytning. I Grekland finns idag ungefär 2. 500 fast bosatta svenskar som främst lever i Aten, den norra regionen Makedonien samt på öarna Kreta och Rhodos. Grekland och medelhavsområdet är betydande som turistdestination över hela Europa och cirka 850. 000 svenskar besöker årligen Grekland (Sveriges ambassad: 2020).

Dessa 34. 354 personer har anknytning till Grekland genom att vara födda där eller ha minst en förälder som är det (Statistiska centralbyrån, 2019). Att leva utanför det geografiska område som människorna i en grupp definierar som sitt hemland innebär att befinna sig i en diaspora (Nationalencyklopedin: 2021). Diaspora är grekiska och innebär ”att vara i förskingring”, att enbart utgå efter att etnicitet är sammankopplad med ett geografiskt område anses vara en begränsad förklaring. Diaspora används för att bredda förklaringen av människors kulturella tillhörighet, till exempel är det inte säkert att en diasporas medlemmar vill eller kan återvända till platsen som ursprungligen har betraktats som en hemvist. Det kan också vara en föreställning som inkluderar flera olika platser och identiteter (Wikström, 2009: 76 - 77).

Uppsatsen skildrar en inblick i den grekiska diaspora som existerar i Sverige, hur en del av dessa människor som lever i Sverige uttrycker en kulturell identitet och hur tar den sig form i ett svenskt majoritetssamhälle. I Sverige finns ett grekiskt riksförbund och under det ett flertal olika grekiska föreningar runt om i de svenska städerna. De skapar samhörighet genom att erbjuda möjligheter att delta i aktiviteter kopplade till grekisk kultur och umgås med människor som likt en själv lever i Sverige men har sitt ursprung i Grekland. Det finns även ett grekiskt kulturcentrum som verkar för att sprida kunskap om grekisk kultur i Norden.

Möjlighet finns för ens barn att behålla en grekisk identitet i det andra land de lever i genom att delta i grekisk undervisning med en grekisk lärare där barnen undervisas i den grekiska kulturen och det grekiska språket. Antingen kan det ske som hemspråksundervisning och som del av den ordinarie skolundervisningen eller efter skolan på eftermiddagen eller kvällen. Detta är en möjlighet som tillgodogörs av den grekiska staten för barn i diaspora och existerar

för att ha språkkunskaper och inte behöva känna sig kulturellt främmande när de besöker sitt andra hemland Grekland.

Jag har en personlig förförståelse utav den grekiska kulturen och utav möjligheterna att praktisera ett grekiskt identitetsskapande i Sverige då jag har en förälder från Grekland och är därför en av de 34. 354 personerna i Sverige. Jag upplever mig dock inte vara del av en grekisk diaspora eftersom min andra förälder är svensk och jag är född och uppvuxen i Sverige. Den förförståelsen jag har är idag främst sammankopplad med landet Grekland på grund av att det är den plats som den grekiska kultur jag känner till utgår från. Det är när jag besöker landet som jag tydligast praktiserar en grekisk identitet.

Samtidigt som jag är uppväxt i Sverige känner jag en viss gemenskap med greker som en kollektiv grupp på grund av olika kulturella drag som jag delar med dem men som blir mest framträdande när jag besöker landet. Att tala det grekiska språket på daglig basis som en del av det grekiska samhället är ett exempel på att en grekisk identitet där blir extra framträdande för mig. Detta hölls vid liv under min skoltid genom grekisk skolundervisning och olika aktiviteter knutna till ett grekiskt föreningsliv i Sverige.

Platser är också något som är ett centralt tema i förståelsen av människor i diaspora, vilka platser i majoritetssamhället är viktiga för dem och finns det platser i andra länder som av olika anledningar också är betydelsefulla för dem? I så fall går det att tala om transnationella nätverk, en sorts karta av betydelsefulla platser för individen som sträcker sig över nationsgränserna.

Platser som bär på mening för människor kan i kritisk arkivteori för individen få samma betydelse som ett arkiv. Kritisk arkivteori är en vetenskaplig inriktning som vill bredda synen på vad ett arkiv är och hur det kan användas. Shannon Faulkhead och Eric Ketelaar utgår från ett arkiv som främst består av mänsklig aktivitet och om den är meningsfull för de individer som praktiserar den uppstår ett arkiv. Finns det behov att lagra något så uppstår arkivet. Tanken på att saker och ting lagras kan skapa en felaktig bild av ett arkiv tillhörande det förgångna. Ett arkiv bör även kunna förstås som samtida och i konstant förändring, till exempel en plats. Michelle Caswell beskriver hur platser bör ses som ett sorts arkiv för att det är med och formar människors identitet. Språk och aktivitet pågår alltså i nuet på en plats och konstrueras sedan i människors medvetande (Caswell, 2016: 5 - 6).

Eftersom Grekland är en plats som domineras av ett majoritetssamhälle återskapas och omförhandlas den kulturen konstant på dessa platser och kan förstås som ett arkiv för greker i andra länder. Olika geografiska platser blir alltså del av ett transnationellt nätverk och en del av uppsatsen vill se om det kan ta form i denna uppsats då det är en viktig komponent när det gäller att förstå diasporans sociala process. Den grekiska kultur som även pågår i den svenska diasporan sker också på olika platser som i föreningslokaler, klassrum, restauranger och bostäder men inte lika omgärdande och konstant som i Grekland. Majoritetssamhället är det svenska vilket de grekiska aktiviteterna förhåller sig till.

Till skillnad från vissa diasporor där hemlandet är i krig eller där det kanske inte ens existerar en nationalstat har greker möjlighet att med jämna mellanrum resa till Grekland om de skulle vilja det. Där är de en del av ett majoritetssamhälle vilket kan påverka hur deras kulturella identitet i Sverige tar sig uttryck. Men hur samstämda känner de sig i ett grekiskt majoritetssamhälle när deras vardagsliv existerar i Sverige? Arkiven för grekisk kultur skapas på alla platser där det bor människor med grekisk anknytning men den aktiviteten kan ta sig annorlunda uttryck från det som sker i Grekland på grund av ett annat majoritetssamhälle och relationerna individerna har till det.

Denna uppsats vill via en intervjustudie skildra hur en kulturell identitet hos den grekiska diasporan i Sverige förstås och praktiseras. I en diasporas sociala process ingår även delar som olika platsers betydelse, tillhörighet och relationen till det omgivande majoritetssamhället. Jag är intresserad av att ta reda på om de två kulturerna existerar separat eller om de påverkar varandra och skapar nya uttryck som inte skulle ha kommit fram om individens kulturella identitet hade varit i linje med omgivningens. För att bättre förstå det uppsatsens informanter beskriver är det viktigt med en inblick i landet Greklands bakgrund och dess samtid eftersom platsen är central för hur informanterna i diaspora praktiserar en kulturell identitet.

1.1 Bakgrund

I uppsatsens intervjustudie existerar vissa referenser i citat och analys till de ämnen som ingår i denna bakgrund, bakgrundens syfte är att ge en djupare förståelse till vad som kommer fram i analysen. Landet Grekland existerar högst närvarande i det transnationella nätverk som greker i Sverige använder sig av. Då platsen Grekland och informanternas relation till landet

spelar en central roll i uppsatsens frågeställning blir en historisk och samtida bakgrund viktig för att förklara informanternas identitetsskapande.

1.2 Greklands historia och samtid

Under den period som är känd som *antiken* utgjordes den grekiska världen utav flera utspridda småstater som bland annat Aten, Sparta och Thebe. Grekiska kolonier spred sig även längs med hela Medelhavet och upp mot Svarta havet. Denna epok tilldrog sig cirka år 700 f kr till 300 f kr och är den tidsålder då det brukar talas om ett västerländskt arv som kopplas samman med filosofi, olympiska spel och ett demokratiskt statskick. Det var även här det började talas om en sammansatt grekisk kultur som trots utspridda stadsstater hölls samman genom ett gemensamt språk, traditioner och mytologi (SO-rummet: 2018).

Den *hellenistiska* perioden pågick mellan cirka år 323 f kr och fram tills den romerska erövringen av Grekland som även innefattar de områden utanför dagens Grekland som dominerades av det grekiska språket och dess kultur ca 30 f kr. Det var under den här perioden Alexander den store erövrade perserriket och vann ett landområde som sträckte sig över tre kontinenter; Europa, Egypten (Nordafrika) och Asien. Under den hellenistiska perioden spred sig en grekisk kultur ända bort till Indien som blev uppblandad med de redan existerande kulturerna (SO-rummet: 2021).

Den *bysantiska* perioden sträcker sig från år 330 e kr då det bysantiska riket var arvtagaren till både romarriket samt antiken och hellenismen. Området innefattade romarrikets östra delar och var kejsarstyrkt på samma sätt som tidigare i Rom. Det administrativa arvet från Rom till trots var rikets talade språk grekiska, inte latin. Religionen var grekisk ortodox kristendom och kulturen var grekisk med rötterna i antiken och den mer orientaliska hellenismen då det bysantiska riket främst vidgades österut och inte mot Europa. År 1453 erövrades den bysantiska huvudstaden Konstantinopel (dagens Istanbul) slutligen av det turkiska osmanska riket. (SO-rummet: 2011).

Dagens *Grekland* uppstod med upproret mot det osmanska riket 1821 och fastställdes 1947 när de områden som innefattar dagens Grekland slutligen inkluderades. Då införlivades de Dodekanesiska öarna (tolvöarna) med den grekiska staten efter att ha tillhört Italien. Perioden

domineras av ett flertal väpnade konflikter där Grekland expanderade territoriellt från att först bara ha varit området runt Aten.

1.3 Återskapandet av en grekisk kultur

Mycket av den moderna grekiska kulturen som musik och litteratur växte fram på 1800-talet i och med frigörelsen från det osmanska imperiet där teman som nationellt uppvaknande var vanligt, möjligtvis på grund av att språket då genomgick en homogenisering och släktskapet med det grekiska språk som talades under antiken stärktes. Det nationella medvetandet väcktes hos många folk med idéer om nationalstater som ersättare för kontinentens gamla imperier. Balkanhalvön var en plats där ett nationellt medvetande ökade i takt med att det ottomanska imperiet tappade i kraft. Grekerna var ett av de folk som efter att under 400 år har varit en del av ett osmanskt styre fortfarande behöll en stark grekisk identitet, kanske på grund av hur pass etablerat det grekiska språket och dess kultur hade varit (Daleke, 2016: 14 - 15).

En stor folkomflyttning mellan Grekland och Turkiet skedde 1923 i och med det grek-turkiska kriget (1919 – 1922) som slutade med grekisk förlust. Över en miljon greker deporterades från områden i nuvarande Turkiet och cirka 400. 000 turkar deporterades från det som skulle bli dagens Grekland till Turkiet. En sådan förändring i demografin har gjort att över 95% av medborgarna i Grekland idag identifierar sig själva som etniska greker. Det grekiska språket är en central del av hur den grekiska identiteten är uppbyggd så även den ortodoxa kyrkan.

Som spår från detta folkutbyte existerar musiken *rembetika* som uppstod i mindre Asien på 1800-talet men nådde Grekland med de greker som var en del av det tidiga 1900-talets etniska rensning. Temat i musiken var hur svårt livet kunde vara i städerna med tema där fattigdom, missbruk och olycklig kärlek spelade en stor roll (Holst, 2006: 31).

En av anledningarna till att den ortodoxa tron är en sådan viktig del av den nationella identiteten är att motståndet mot den turkiska ockupationen många gånger organiserades från kyrkor och kloster. Det var även kyrkan som under de 400 år då Grekland ingick i det ottomanska imperiet höll det grekiska språket levande och senare när landet blev självständigt byggde upp landets skolsystem. Staten och kyrkan har därför starka band med obligatorisk

religionsundervisning i skolorna och trots att religionsfrihet råder är det förbjudet att försöka omvända en ortodox till en annan religion.

Traditionellt har dock utvandringen från Grekland varit betydande och idag beräknas nästan fem miljoner människor med grekiska rötter leva utomlands. En ökad levnadsstandard under slutet av 1900-talet bidrog till att utvandringen sjönk och kanske även till att landsbygden avbefolkades, åtta av tio greker lever idag i städer. Under krisens år ökade återigen utvandringen, särskilt bland högutbildade personer. Om människor på grund av krisen även har sökt sig tillbaka till landsbygden är oklart (Daleke, 2016: 4, 6 - 8).

1.4 En konfliktfylld samtid

Det grekiska samhället har under de senaste tio åren befunnit sig i en problematisk situation med en ekonomisk kris som har slagit oerhört hårt inte bara mot landets inhemska ekonomi och sociala välfärd utan även mot Greklands relation med omvärlden. En ökad globaliseringsprocess gör att inte bara Grekland drabbades utav den ekonomiska krisen men blev utav många länder och i många medier även en syndabock för tillståndet. I Europa blev förutom Grekland även Spanien, Portugal, Italien, Irland och Island extra hårt drabbade (Dagens arena: 2016).

De flesta av dessa länder befinner sig i södra Europa. Förutom en ekonomisk kris som drabbat regionen extra hårt har det, kanske på grund av de olika förutsättningarna uppstått en konflikt mellan olika regioner i Europa som kritiserar hur en gemensam europeisk ekonomi är konstruerad. Men även Europas gemensamma flyktingpolitik har blivit ett ämne för konflikt. Södra Europa har fått ta en tung börda då det är till dessa länder dagens flyktingströmmar först anländer. Enligt Dublinförordningen är det första mottagarlandet i den europeiska unionen som ansvarar för asylärenden vilket gör att befolkningen i södra Europa upplever ett ojämnt fördelat ansvar (Migrationsverket: 2020).

Mellan åren 2012 - 2015 genomgick Grekland en politisk förändring då det främlingsfientliga partiet Gyllene Gryning blev en maktfaktor i landet och det tredje största partiet 2015 efter att 2009 ha fått under en procent av rösterna. Journalisterna Robert Geiss och Yiannis Baboulias nämner svikna vallöften under den ekonomiska krisen och beslutet om att godta namnet

Nordmakedonien hos sitt norra grannland som en av anledningarna till Gyllene Grynings ökade väljarstöd (Goksör, 2019: 12 - 13).

Trots att Gyllene Gryning idag har blivit stämplade som en kriminell organisation och kraftigt reducerats som en politisk utmanare kan orsakerna till den då ökade högerextremismen i landet ha varit flera. Det kan säkerligen ha varit avgörande att det då styrande vänsterpartiet Syriza backade från sitt vallöfte vid förhandlingarna med EU och den europeiska centralbanken när de accepterade de hårda åtstramningspaketen tvärtemot sitt vallöfte. En ojämn europeisk flyktingpolitik som låter Grekland och länderna i södra Europa ta den tyngsta bördan i flyktingmottagandet är också en viktig faktor.

1.5 Syfte och frågeställning:

Uppsatsens syfte är att i analysen undersöka diasporans sociala process i teoretiska utgångspunkter om kulturell identitet, relation till majoritetssamhället och ett andra hemland. Men även andra platser av betydelse som formar ett så kallat transnationellt nätverk. Dessa platser förstås i kritisk arkivteori som ”arkiv” på grund av att den aktivitet som existerar på platserna är meningsfull. I denna uppsats existerar Grekland som en plats av betydelse i egenskap av ett andra hemland och en möjlighet till ett arkiv. Analysen är uppdelad i tre delar.

- Hur konstrueras och praktiseras en kulturell identitet hos människor som definierar sig som greker men bor i Sverige.
- Varför har informanterna valt diasporan i Sverige och påverkar en samtid av konflikt deras bild av Grekland idag eller hur de upplever sig bli behandlade av sin omvärld.
- Vilka platser av betydelse existerar i diasporan och hur inkluderas de i den identitet som konstrueras i Sverige och blir till arkiv.

-

2 Tidigare forskning:

Den tidigare forskningen i min uppsats är till för att skapa en sorts akademisk bakgrund till ämnet min uppsats handlar om. Denna uppsats har även som mål att röra sig i och reflektera över de områden där dessa mer omfattande arbeten existerar. Det huvudområde som min uppsats rör sig inom gäller främst identitetsskapande, och kan på en karta kopplas samman med arbeten om identitetsskapande hos andra diasporagrupper i Sverige. Till exempel hur ett identitetsskapande upprätthålls. Hur dessa människor upplever att de blir betraktade av det svenska majoritetssamhället och hur den särskilda gruppen som befinner sig i en diaspora förhåller sig till tillhörighet. Är Sverige deras hemland eller någon annan geografisk plats?

2.1 Aktivitet i det nya landet: ”Invandrarens” sökande efter plats

Då min uppsats berör ett grekiskt identitetsskapande utav greker i Sverige blir rollen som del utav en diaspora viktigt för min uppsats. Trots att de flesta av uppsatsens informanter är svenska medborgare och EU-medborgare blir förbindelsen mellan de geografiska platserna Sverige och Grekland viktig. Jag vill därför koppla samman min uppsats med forskning som rör olika diasporor i Sverige. Olika etniska grupper har rest till Sverige på grund av olika anledningar, dels kopplade till händelser i sina hemländer men även till hur Sverige har agerat internationellt.

I denna del av uppsatsens tidigare forskning jämförs de tre avhandlingarna av Billy Ehn, Marja Ågren och Oscar Pripp som behandlar assyrier/syrianer, finnar och 1960-talets arbetskraftsinvandrande jugoslaver. Dessa avhandlingar ställer jag i relation till mitt egna arbete som handlar om identitetsskapande hos greker i Sverige. Liknande frågeställningar ställs i alla fyra arbeten som handlar om tillhörighet, relation till hemlandet och hur det praktiseras.

Etnologen Billy Ehn skrev sin avhandling *Sötebrödet* som är en etnologisk skildring av de jugoslaviska migranterna som anlände till det dalsländska pappersbrukssamhället Åsenbruk. De var en del av den arbetskraftsinvandringen som under 1960-talet även innefattade greker som är huvudpersonerna för min uppsats. Men även finnar, italienare och turkar. Det var då vanligt att industrierna i norra och västra Europa ökade sin efterfrågan på ej yrkesutbildad arbetskraft och betalade dem mer i lön än vad de hade tjänat i sina hemländer.

Aktiviteterna hos jugoslaverna i Ehns avhandling har likheter med grekerna i min uppsats. Var Sverige för jugoslaverna det nya hemlandet eller enbart en arena för att se ett nytt land och öka det ekonomiska välståndet i hemlandet? Den flyktingidentitet som många andra etniska grupper i Sverige har är alltså inte gällande hos varken 1960-talets jugoslaver eller denna uppsats greker. Som jämförelse kan ställas de assyrier och syrianer som kom till Sverige under ungefär samma tidsperiod, också på 1960-talet.

Denna etniska grupp påtalar flyktingstatus på grund av religiösa förföljelser som en kristen befolkning i ett muslimskt dominerat Mellanöstern. Deras aktiviteter i det nya landet ser dock annorlunda ut. Efter att även de inledningsvis jobbat inom industrin ändrade många av dem inriktning och blev småföretagare, då det var den rollen de hade haft i sina ursprungsländer. Det kunde handla om allt från restauranger till frisörsalonger (Pripp, 2001: 11).

Det skulle visa sig att det svenska samhällets beredskap för att ta emot all nyanländ arbetskraft inte var tillräcklig. Med tiden började det dyka upp reportage och nyheter om hur dessa nyanlända arbetare befann sig på botten i det svenska samhället och behandlades nedlåtande av svenskarna. Ehns ingång till arbetet var att skildra förhållanden som utspelade sig på arbetsplatser som i förlängningen hindrade dem att tillgodogöra sig det svenska språket och även deras barns problem i svenska skolor.

Marja Ågren beskriver i sin avhandling *"Är du finsk, eller...?"* en hierarki som uppstått under tiden som Sverige mer och mer har tagit på sig rollen som ett mångkulturellt land. De finnar som figurerar i Ågrens etnografi beskriver en dubbelhet i att av omvärlden bli betraktade som en majoritetsbefolkning. Om inte en position av utanförskap existerar anses inte då den "oproblematiske" gruppens upplevelser som tillräckligt intressanta eller relevanta? Erfarenheterna från Sveriges finska minoritet bakas alltså in i majoritetssamhället och osynliggörs. Trots den farhågan är inte den problematiken Ågrens ingång i sitt arbete, men hon reflekterar över dess konsekvenser därför att den historiska relationen mellan Sverige och Finland har varit problematisk (Ågren, 2006: 15).

Jugoslaverna var en av de nya grupper av arbetare som kom till Sverige under perioden för arbetskraftsinvandring på 1960-talet, till skillnad från finnarna innebar deras närvaro inledningsvis ett större främlingskap med Sverige. Inga tidigare band i form av språk och

gemensam historia existerade likt relationen mellan Sverige och grannlandet Finland. Idag är regionen som då hette Jugoslavien uppdelad i flera nya stater men när dessa människor kom till Sverige var de fortfarande jugoslaver trots att deras etnicitet kunde vara till exempel serb, kroat eller sloven. Ehns avhandling är etnologisk vilket innebär att han har använt sig av den antropologiska metoden deltagande observation som innebär att forskaren har en deltagande roll i det arbetsfält han skriver om (Ehn, 1975: 11 - 12).

Det går att skilja liknande ingångspunkter till arbetet mellan Ehn och Pripp där båda säger sig vilja skildra strukturella problem kopplade till behandlingen utav invandrare i Sverige. Pripp beskriver en onyanserad empiri och frågeställning hos 1980-talets etnologer som främst fokuserade på olyckliga samband mellan en etnisk kultur och olika problem i det svenska samhället. Men också en sorts ideologisk överenskommelse som enbart riktade in sig på invandringens fördelar och som inte intresserade sig för ”nej-sidan”. Detta ansåg vissa etnologer skadade forskarens roll som en oberoende part (Pripp, 2001: 13 - 14).

Ågren väljer en extra försiktighetsåtgärd i hur människor med utländsk bakgrund ska definieras. Hur länge är ens utländska bakgrund relevant som dominant över den svenska bakgrunden om en person har levt den största delen av sitt liv i Sverige? En studie som fokuserar på etnicitet som identitetsskapande använder sig av den kvalitativa metoden för att via samtal eller deltagande observation förklara och definiera den erfarenheten för läsaren (Ågren, 2006: 18).

Ju större ett arbetes kvantitativa bredd är desto lättare går det att legitimera informanternas erfarenhet som något gemensamt för alla med finsk eller grekisk bakgrund i Sverige. Marja Ågren använder sig i sin avhandling av 14 informanter med olika personlig bakgrund, åtta män och sex kvinnor. Men om en kvantitativ bredd är det som är ett arbetes grund blir ofta det kvalitativa djupet lidande och vice versa.

I likhet med min egen uppsats använder Ågren sig av intervjuer men också utav diskursanalys genom att analysera svenska tidningsartiklar som behandlar Finland och finnar. Anledningen till att kombinera dessa två tillvägagångssätt var för att sätta sina informanternas berättelser i en medial kontext. Hur beskrevs Finland och finnarna i dessa artiklar och hur har det mediala porträttet påverkat svenskens föreställning om finnen? (2006: 31)

Där Billy Ehns etnografiska skildring var transnationell, det vill säga han bedrev fältstudier både i arbetskraftsinvandrarernas hembyar i det forna Jugoslavien och i det dalsländska pappersbrukssamhället var Oscar Pripps föresats snarare att förstå hur rollerna som både invandrare och egen företagare kombinerades. I hans avhandling *Företagande i minoritet: Om etnicitet, strategier och resurser bland assyrier och syrianer i Södertälje* söker han efter vilka strategier dessa människor använder sig av för att balansera roller och hur detta påverkar dem? (Pripp, 2001: 12).

Därför tilldrog sig hans fältarbete enbart till området runt Södertälje där en stor grupp syrianer och assyrier lever och är verksamma, han följde ett flertal av dessa individer i deras vardagliga arbete samtidigt som han också intervjuade dem.

Mitt egna arbete har inte samma etnografiska styrka eftersom jag inte har följt uppsatsens informanter i deras vardagsliv och på deras resor mellan Sverige och Grekland under samma tid som författarna till dessa avhandlingar.

I Ågrens inledning klistras citat in från de båda regissörerna Nanna Huolman och Anna Takanen rörande deras svenskfinska arv. Det beskrivs som en rotlöshet (Nanna) som också är en styrka som skapar lyhördhet för människor och kulturella uttryck. Finland kom att i ett barns ögon få representera en sagovärld som tydliggjordes av rutiner som att ta finlandsfärjan till denna avlägsna plats fylld av symboler och sånger som bara hon (Anna) hade tillgång till och hur det ställdes i kontrast mot en vardag i den svenska skolan där "bara hon", var lika med mobbning (Ågren, 2006: 11).

Avhandlingarnas författare intresserar sig för ett transnationellt rörelsemönster eftersom människorna har personligt ursprung till olika platser som har påverkat deras identitet. Bland informanterna i min uppsats men även i de här avhandlingarna finns ett ständigt byte utav geografisk plats både hos dem själva men även i deras nätverk. Det kan röra sig om en släkt som är utspridd i flera länder eller om regelbundna resor mellan ursprungslandet och det nya hemlandet.

Skillnaderna mellan grupperna är att assyrierna/syrianerna har lämnat sitt ursprungliga område på grund av konflikt med majoritetsbefolkningen. Deras kristna identitet har gjort det omöjligt för dem att bo kvar i hemländerna, vilket gör att de identifierar sig som flyktingar. Förutom sina hemspråk kan de till exempel ha lärt sig hantera andra språk i sin roll som

flyktingar, en av Pripps informanter talade till exempel franska efter att ha levt en tid i Belgien (Pripp, 2001: 59).

Båda avhandlingarna använder sig av en sorts historisk och demografisk bakgrund eftersom Ehns jugoslaver och Pripps assyrier/syrianer härstammar från ett område med väldigt många etniciteter och religioner. Mellanöstern och Balkanhalvön. Den bakgrunden är nödvändig för att förstå de inbördes relationerna i de olika grupperna som avhandlingarna behandlar och stärker det etnografiska arbetet. Gemensamt med min uppsats om greker i Sverige är att deras historiska bakgrund förknippar dem med både Balkanhalvön och Mellanöstern eftersom Grekland likt dem var en del av det osmanska riket och det har bott greker i samma region där det också bor jugoslaver och syrianer/assyrier.

Avhandlingarna är ungefär så som jag temamässigt och metodmässigt ser framför mig att mitt egna arbete skulle kunna ha sett ut om det hade varit en avhandling.

I Pripps fall så ställs informantens olika roller mot varandra och de samspelar alltid. Den sociala rollen som skildrar etniciteten som syrian/assyrier ställs mot den personliga rollen som till exempel butiksägare. Dessa rollers betydelser bestäms i relation mot en extern faktor och det är omgivningen. Under en dag kan människan växla mellan dessa olika sociala roller. De kallas för sociala roller därför att de är konstruerade och återskapas kontinuerligt beroende på miljö. Detta påverkar individens självsyn och hur den senare kommer att beskriva sig själv (2001: 68). Individens sätt att framställa sig själv benämner Pripp i sin avhandling för ”strategisk synkretism”, vilket är en motsats till de förväntningar som omvärlden har på en. Oftast sker det i form av att en underordnad minoritet (invandraren) anstränger sig för att motbevisa omvärldens negativa stereotyper i form av att till exempel prata extra korrekt svenska eller jobba extra hårt. Denna strategiska synkretism kan påverka individens självbild så till den grad att individen adopterar dessa försvarsmekanismer och gör dem till personliga roller (2001: 74).

Ehns föresats låg likt Pripp men kanske mer uttalad i att skildra relationerna inom den jugoslaviska gruppen och deras kontakter med det svenska samhället, och de kulturella skillnader och likheter som både förenade och gjorde skillnad. Vad var anledningen till att alla dessa människor valde att flytta till Sverige? Hans tidigare föreställningar om gruppen var att de kom till Sverige för att söka sig ett bättre liv. Trots att han i sin inledning nämner att de svenska industrierna betalade mer och att deras materiella levnadsstandard höjdes i Sverige

hade majoriteten av de jugoslaver han lärde känna det inte dåligt ställt i sitt hemland. De lyckades mer och mer etablera sig i det svenska samhället men konstigt nog blev relationerna inom den jugoslaviska diasporan sämre och sämre. En av anledningarna beskrivs ha varit ett tätare umgänge mellan de olika grupperna som på hemmaplan hade haft ett mer distanserat umgänge (Ehn, 1975: 15).

I avhandlingen får Ehn genom deltagande observation och intervjuer svar på sina frågor rörande orsakerna till att så många jugoslaver flyttade till Sverige, deras inbördes relationer i det nya landet, hur en ”jugoslavisk” kultur skapades och relationerna mellan de nyinflyttade och bruksortens svenskar. Sin deltagande observation utförde Ehn på plats i de ”jugoslaviska” byarna Sid, Ravne samt i den dalsländska bruksorten Åsensbruk (1975: 161).

Anledningen till många jugoslavers flytt till Sverige handlade om en vilja att öka sina materiella tillgångar via enklare arbete i det nya landet från att ha varit i princip självförsörjande i Jugoslavien. Vissa personer spenderade mycket pengar och andra levde mer sparsamt på grund av deras olika inställningar till sina nya liv i Sverige (1975: 71).

Relationerna inom gruppen förändrades och ansträngdes på grund av ett alltför intensivt umgänge från att ha haft en mer distanserad vänskap i hemlandet levde de väldigt nära in på varandra, jobbade tillsammans och samarbetade i vardagslivet. Det existerade också en inbördes hierarkin eftersom befolkningen i forna Jugoslavien var uppdelade i väldigt många olika etniciteter och religioner (1975: 77 - 81).

3 Metod:

Uppsatsens kapitel om metod behandlar insamlingen av uppsatsens empiri. Hur materialet har samlats in och vilka avgränsningar samt etiska överväganden som arbetet har krävt.

3.1 Urval och materialinsamling

Jag har intervjuat åtta personer under cirka 90 minuter, både män och kvinnor, hälften från båda könen vilket skapar en kvalitativ avgränsning och jämvikt. Deras svar på mina frågor utgör basen för uppsatsens empiri. Jag har valt informanter bosatta i Sverige då uppsatsens huvudfråga berör ett grekiskt identitetsskapande hos greker bosatta i Sverige kopplat till föreställningen om en diaspora med en kollektiv identitet. Informanterna är minst 35 år och så långt upp i åldern som 70 år. De skulle hypotetiskt kunna vara födda och uppväxta var som helst, det viktiga är att de har något att säga om sin roll som greker i Sverige samt att de har varit i vuxen ålder åtminstone de tio senaste åren.

Informanterna är anonymiserade och de namn som används är till för att levandegöra deras personer och berättelser men även rent tekniskt för att kunna skilja på vem som har sagt vad så de inte presenteras som person 1, 2 eller 3. Uppsatsens fokus behandlar inte deras person, hade den gjort det utifrån någon officiell verksamhet eller yrkesroll hade situationen varit annorlunda och deras personuppgifter nödvändiga. Den avgränsningen hindrar uppsatsen från att vara biografisk eller utgå från fullständiga levnadsberättelser. Jag ansvarar för att det mina informanter säger tolkas och anges korrekt i min text, genom att ha spelat in intervjuerna så minskar jag risken för feltolkningar.

Anledningen till åldersgränsen är att samtalet delvis fokuserar på landet Greklands samtid med den ekonomiska krisen och de stora flyktingströmmar som på senare tid har anlänt till landet. Eftersom den ekonomiska krisen har existerat i över tio år vill jag inte att informanterna ska ha varit barn eller ungdomar under perioden, om informanterna är för unga finns risken att upplevelsen av den ekonomiska krisen är för svag för en djupare analys. Anledningen till att uppsatsen betonar olika platser betydelse är därför att det är en del av en diasporas sociala funktion. Frågeställningen i denna uppsats söker bland annat svar på om, och i så fall hur samtiden i Grekland har påverkat informanterna i hur de uppfattar sin identitet som greker i Sverige.

Jens Rennstam och David Westerfors beskriver det kvalitativa materialet som ”huller och buller”, vilket innebär att sociala situationer som en intervju inte går att avhandla på ett fullständigt strukturerat sätt. En viss sortering i efterhand är med andra ord nödvändig hur noggranna förberedelser som än har gjorts. Hur forskaren väljer att sortera materialet i efterhand i analysarbetet finns det inte lika strikta regler kring utan betraktas som grunden för hur ens uppsats kommer ta form (Rennstam & Westerfors, 2015: 67).

De förberedelser jag gjorde inför intervjuerna var en intervjuguide med olika kategorier utav frågor där jag utformar mina intervjuer på ett semistrukturerat sätt. Det innebär tre teman med öppna frågor inom en ämneskategori som ska bidra till att skapa en tydlig bild av frågeställningarna men även grundligt täcka frågornas teman och skapa struktur över intervjun. Till exempel var frågorna som berörde en kollektiv identitet i Sverige sorterade för sig avskilt från de som berörde platser i Grekland eller andra länder (Ekholm & Fransson, 1992: 58).

Tanken är att det tillvägagångssättet ska stimulera informanterna till att öppna sig och svara på ett resonerande och öppet sätt som i sin tur kan generera spontana frågor från min sida vilket ökar intervjuens kvalitativa djup. Intervjuernas kvalitativa ansats och informanternas ökade deltagande stärker legitimiteten för empirin vilket i förlängningen kommer stärka arbetet (DeWalt & DeWalt 2011: 139).

Rennstam och Westerfors betonar vikten av att ”umgås” med sitt material genom att återvända till det flera gånger (Rennstam & Westerfors, 2015: 80). Även om jag i förväg har delat upp mina frågor för att ett ämne ska diskuteras på en given plats i intervjun tenderar ett samtal att röra sig fram och tillbaka mellan olika ämnen. De åtta personer som har deltagit i uppsatsens intervjustudie presenteras på närmare håll i del sex och uppsatsen empiri. Anledningen till detta är för att lättare särskilja dem och få deras personligheter att framträda tydligare under läsningen av intervjustudien än om de hade presenterats redan här.

3.2 Tillvägagångssätt:

Materialet är baserat på kvalitativa intervjuer utförda med greker som är bosatta i Sverige. Kontakten med informanterna och relationerna till dem ser olika ut. Två informanter kände jag sedan tidigare och övriga sex informanter kom jag i kontakt med via den grekiska föreningen i Göteborg. Därifrån blev jag tipsad vidare till andra personer där alla inte nödvändigtvis var lika engagerade i den grekiska föreningen. Uppsatsens tema är relaterad till diaspora och kan betraktas som en social rörelse med kollektiv identitet och inkluderande funktioner som hemland, gemenskap och maktstrukturer/relationer med majoritetssamhället. Att intervjuerna är kvalitativa innebär att frågorna har tillåtits att vara djupare och där svaren har varit mer resonerade.

Materialet är inte auto/etnografiskt (auto/ethnography) trots att jag som är uppsatsens författare rent hypotetiskt hade kunnat existera som informant för uppsatsen. Jag har grekiskt ursprung, är i rätt ålder samt född och bosatt i Sverige med erfarenhet av grekisk kultur och de platser där den i Sverige och Grekland återskapas. I och med min roll som forskare väljer jag att medvetet distansera mig själv från informanternas berättelser. Det innebär inte att materialet står neutralt och fritt från forskarens förförståelse men materialet är inte utfyllt med egna upplevelser. Hade jag i uppsatsen kunnat visa på en tydlig delaktighet i miljöer där informanterna praktiserar sin grekiska identitet hade uppsatsen fått en starkare etnografisk prägel.

Med miljöer innebär platser i Sverige där greker samlas och utövar handlingar som är sammankopplade med en kollektiv grekisk identitet, men kan även syfta till platser utomlands. I Sverige kan det röra sig om föreningslokaler, klassrum för undervisning eller restauranger. Även om jag har erfarenhet från vissa miljöer som nämns i uppsatsen är materialets syfte att koppla ihop informanternas berättelser med allmänna sociala processer sammankopplade med diaspora. Uppsatsen har inte som mål att skildra mina egna upplevelser och är därför inte auto/etnografisk (Hammersley & Atkinson, 2019: 1 - 2).

Även om en uppsats inte har en etnografisk ansats bidrar omgivningen till att bättre illustrera informantens agerande och gör samtalet mer personligt (Rennstam & Wästerfors, 2015: 29), därför är intervjuer i fysiskt format att föredra framför de digitala. På grund av pandemin av covid-19 har fyra av mina intervjuer gjorts i digital form via Zoom och fyra har gjorts i fysiska miljöer. Den digitala metoden förenklar dock möjligheten att täcka en större yta och bedriva intervjuer oavsett plats i Sverige än om varje informant skulle uppsökas i sin

närmiljö. Under en begränsad period effektiviseras även forskningen om informanterna befinner sig på ett relativt nära avstånd från varandra. Då utbildningen utförs vid Göteborgs universitet och jag själv samt majoriteten av uppsatsens informanter bor i staden blir det naturligt att jag har utgått från närområdet. Två av informanterna bor dock i Norrköping så uppsatsen är inte begränsad till Göteborg, inte heller handlar uppsatsen om greker i Göteborg.

Trots att uppsatsen inte är auto/etnografisk vinklas den mot det biografiska då den utgår från kvalitativa intervjuer som är en sorts levnadsberättelser. Informanten har i sin roll som privatperson här möjlighet att prata mer personligt och resonera utifrån sitt eget perspektiv av frågeställningen. Då de intervjuas efter hur de praktiserar en grekisk identitet blir deras yrkesroller och namnuppgifter mindre viktiga även om utgångspunkten är att de olika roller som existerar i en människa samspelar snarare än att de uppstår separat. En grekisk identitet kan alltså påverkas av om personen är kock eller lärare, man eller kvinna (Kvale & Brinkmann, 2009: 322 - 323).

3.3 Avgränsning och etik:

I ett färdigt vetenskapligt arbete är det sällan som en hel intervju finns nedtecknad exakt som samtalet utspelade sig utan forskaren klipper och klistrar i språket och använder sig utav de fraser och meningar i intervjun som passar bäst för arbetet och frågeställningen.

I sju fall av åtta spelades intervjuerna in i sin helhet, den intervjun som sticker ut skrevs ner på grund av informantens önskan. Inspelningar och anteckningar sparas och är råmaterial som används när de delar som kommer att användas i analysen av intervjuerna i efterhand väljs ut. Även om informanternas ord är materialet finns en förutbestämd frågeställning som begränsar empirin. Intervjuerna kommer alltså inte att användas i sin helhet då de är för långa och där vissa delar passar in i olika stycken. En informant kan till exempel uttrycka mer i en specifik del av intervjun och mindre i en annan.

Det finns många flera olika situationer under ett forskningsarbete där det etiska perspektivet blir extra viktigt. Ett av alla de situationerna är forskarens relation med sina informanter. I artikeln *Doing age: methodological reflections on interviewing* resonerar etnologen Anna Sofia Lundgren om hur lätt det är att behandla informanter olika beroende på hur nära deras åsikter överensstämmer med hennes egna åsikter i intervjuer ((Lundgren, 2013: 678).

Arkivteoretikern Shannon Faulkhead resonerar på ett motsatt vis när hon i sin avhandling om

aboriginer i Australien beskriver hur forskaren i samtalets ögonblick är helt i händerna på sin informant. I hennes fall är det informanten som sitter på kunskapen som förmedlas, för att samtalet ska ge frukt måste forskaren gå fram med känslighet på samma sätt som om ett samtal med en äldre familjemedlem hade ägt rum (Faulkhead, 2009: 71).

Min uppsats behandlar inget kontroversiellt ämne där det redan existerar en laddad debatt men då jag själv som textförfattare delar erfarenheter med uppsatsens informanter är det ändå viktigt att vara beredd på risken att jag själv som författare omedvetet styr informanterna i en riktning som överensstämmer med mina egna erfarenheter i ämnet. Sociologen Les Back framhåller ett för forskaren lyssnande förhållningssätt gentemot sina informanter för att vetenskapen inte ska reduceras till något som enbart stöder forskarens tes och där informanterna om de uttrycker ”fel” sorts åsikter reduceras till karikatyrer (Back, 2007: 155).

3.4 Forskarrollen och ett ”neutralt” tillvägagångssätt

Det finns vissa aspekter i valet av arbetsmetod som påverkar hur en forskare tolkar och påverkar sitt material samt i förlängningen resultatet. När ett vetenskapligt arbete inleds utformas direkt en särskild vinkel när frågeställningen uttalas. Den uttalade frågeställningen går emot bilden av den neutralt forskaren eftersom valet av fråga är lika med att en dörr öppnas och flera stängs. Det är viktigt att en forskare avhåller sig från att tolka sitt material som en sanning där resultaten är helt objektiva

Antropologen Clifford Geertz beskriver faran i en allt för teoretisk ingång, just på grund av den påverkan som det insamlade materialet då utsätts för utav forskarens blick. Är materialet någonsin neutralt är värt att ställa sig, eller tolkar vi det vi ser och vad som händer redan från början så att det blir omöjligt att objektivt återge vad som faktiskt sker? (Geertz, 1973: 23). Om Geertz råd ska följas i en praktisk situation kan det till exempel röra sig om att inte allt för mekaniskt använda sig utav sina färdigt utformade frågor i en intervju. Likt när Les Back talar om ett lyssnande förhållningssätt (Back, 2007: 155) föredrar Geertz att vara närvarande i samtalet som är dialogiskt och se vilka infallsvinklar och frågor som kan dyka upp organiskt. Ett sånt tillvägagångssätt gör att informationen som används i samtalet blir mer äkta och tydligare förankrat hos informanten än om man som forskare bara utgår efter sina på förhand utformade fakta.

I en etnografi där materialet insamlas av forskaren via deltagande observation blir det möjligen svårare eftersom forskaren deltar i någon annans praktik så forskaren leder inte vägen på samma sätt som under en intervju. Komplikationen sker när forskaren i efterhand ska analysera handlingen och försöka hålla sin egna föreställning och värdering till ett minimum för att inte misstolka handlingen och inte låta originalkontexten till handlingen förstås.

Min egen förförståelse om grekisk kultur och identitetsskapande gör det svårt att hävda ett neutralt perspektiv. Det är sällan som dagens samhällsvetenskapliga forskning strävar efter att vara objektiv, det innebär dock inte att forskningens värde reduceras. Ett vetenskapligt arbete bör vara extra tydligt med att ett arbete erbjuder ett svar på en specifik fråga som en produkt utav forskarens teori och metod (Jönsson & Nilsson, 2017: 60 - 61). Som kontrast till detta är det lika viktigt att tänka på vad som händer om en verklighet relativiseras alltför mycket. Ett omfattande material behöver såklart en forskare med en färdig utgångspunkt för att kunna filtrera, men i förlängningen finns risken att det inte längre handlar om att producera ny kunskap utan enbart att bekräfta den egna föreställningen (2017: 62 - 63).

Visst går det genom gedigen research att skaffa sig kunskap inom ett ämnesområde men den förförståelse som jag har om hur den grekiska kulturen används i ett identitetsskapande stärker mitt möte med informanterna som bidrar med uppsatsens empiri. Går det att haka på informantens sätt att fördjupa sin berättelse ökar det i förlängningen uppsatsens kvalitativa djup (Lindqvist, 2009: 146 - 148). Det är till exempel inte ett problem för mig om människorna jag pratar med plötsligt bryter språk och övergår till grekiska för att bättre illustrera sin förklaring. Samtidigt som det är viktigt att inte förväxla en intervju med en debatt mellan forskare och informant är det lika viktigt att inte heller gå åt motsatt håll. Om det finns förförståelse i kvalitativa intervjuer eller om det i arbetet ingår deltagande observation där forskaren bjuds in i informantens sociala sfär är det lika viktigt att forskaren ändå behåller distans och inte blir för sympatiskt lagd. Om forskaren börjar agera förespråkare för sina informanter förlorar vetenskapen sitt värde åt andra hållet.

3.5 Transkribering:

Själva bearbetningen av materialet kallas för transkribering och kan vid första anblicken verka vara en mekanisk uppgift som många gånger bara handlar om att översätta den muntliga informationen till text. Genom att ständigt återbesöka mitt material blir det lättare att upptäcka information som dyker upp på ”fel” plats i samtalet. I denna uppsats är transkriberingen utav dessa samtal på grund av dessa ”återbesök” inte mekaniska utan snarare känsliga men även på grund av bland annat översättning och redigering av flera olika språk. Under samtalen med informanterna har jag stundtals talat svenska, grekiska och engelska. En informant talade också en blandning av svenska och danska. När jag sedan överför dessa intervjuer och analyserar dem måste jag översätta citaten jag använder mig av från ett språk till ett annat.

I själva översättningen från grekiska, engelska eller svensk/dansk dialekt till svenska kan citaten till exempel gå miste om vissa språkliga nyanser som i originalspråk hade kunnat se annorlunda ut. Då uppsatsen existerar inom det kulturvetenskapliga fältet och inte det lingvistiska får jag i de fallen där vi pratar svenska många gånger ändra citatet till grammatisk korrekt svenska eftersom grekiska är modersmålet för alla mina informanter och de pratar bruten svenska på samma sätt som när vi byter språk och jag talar en bruten grekiska.

Om jag skulle använda dessa citat som är grammatiskt felaktiga skulle det ta fokus från citatets innehåll. Detta inkluderar även när alltför mycket talspråk har använts i samtalet. Om uppsatsen hade befunnit sig inom det lingvistiska fältet eller på något sätt fokuserar på språkbruk hade citaten återgivits exakt så som de uttrycktes. Eftersom jag själv förstår och talar grekiska övergick vi till det språket i de tillfällen informanten hade svårt att uttrycka sig på svenska.

4 Teori:

I detta kapitel presenteras den teori som jag använder mig av i min uppsats som ett ramverk för att luta uppsatsens empiri mot. Teorin är tänkt att existera som ett verktyg för att förstå informanternas svar och författarens intervjuer i uppsatsens empiriska del. De ämnen som ingår i empiridelens intervjuer behandlar dels hur ett kulturellt identitetsskapande tar sig uttryck hos en grek som lever i Sverige men också de funktioner som är en del av den sociala processen att befinna sig i en diaspora, det vill säga föreställningen om ett hemland, kulturell identitet och relationen till majoritetssamhället. Uppsatsens fokus är även att betrakta länderna Sverige och Grekland som två levande arkiv för hur uppsatsens informanter betraktar en kulturell identitet då de lever i Sverige men har vuxit upp i Grekland och eventuellt fortfarande betraktar det som ett andra hemland.

4.1 Arkivets roll som plats för identitetsskapande

Att betrakta platser som ett arkiv för kulturskapande på samma sätt som till exempel ett museum är en idétradition som är kopplad till det multidisciplinära forskningsfältet kritisk arkivteori. Anledningen till att forskningsfältet benämns som multidisciplinärt är att det är en del utav arkivforskning vars olika inriktningar går att använda i andra vetenskapliga discipliner, som här i kulturvetenskap.

En kritisk version av arkivteori avser höja blicken från att tidigare ha betraktat arkivet som ett förråd för papper och dokument som ska hjälpa oss att förstå det som har varit.

Arkivteoretikern Eric Ketelaar vill levandegöra arkivet, ifrågasätta dess gränser och undersöka processen varför arkivet skapades till och börja med (Ketelaar, 2004: 236 - 237).

Denna process är organiserad i sociala och kulturella relationer som gör att synen på ett arkiv kan breddas och bör innefatta pågående aktivitet som är meningsskapande mellan människor och platser som har en betydande roll för dessa aktiviteter. Arkivet bör alltså representera samtiden lika mycket som det är en förteckning av vad som har varit

Min uppsats handlar om identitetsskapande hos greker som lever i Sverige, ett exempel på platser som levande arkiv i sådana sammanhang skulle kunna vara föreningslokaler eller restauranger där aktiviteter pågår som är kopplade till grekisk kultur. Exempel på aktiviteter skulle kunna vara att det grekiska språket talas där, specifik grekisk mat tillagas eller grekiska traditioner firas.

Ett arkiv kan alltså existera på vardaglig basis och får sin status genom att deltagarna på platsen deltar i en regelbunden aktivitet som ger deltagarna mening (2004: 249). Denna aktivitet speglar samtiden och kan också förändras om den tappar i relevans för deltagarna och visar inte bara upp en konserverad bild av det som har varit genom dokument eller föremål. De informanter som intervjuas i uppsatsen kan med andra ord förändra sig och de aktiviteter de upplever som identitetsskapande. Arkivet har enligt Ketelaar ingen funktion i sig själv utan består av de aktiviteter som gör det meningsfullt för dess användare, användarnas antal är enligt honom inte det viktigaste utan arkivstatusen kan existera ändå. Om föreställningen av arkivet breddas till att inte bara röra det som har varit utan även det som sker nu och framförallt är meningsskapande för dess deltagare kan arkivet även hjälpa oss att tolka det som kommer ske längre fram i tiden (2004: 251).

Just tanken på att saker och ting lagras skapar en felaktig bild av att ett arkiv är dött och tillhör det förgångna. Tvärtom ska ett arkiv på samma sätt som samtiden ses som något som konstant är i förändring, där ett visst meningsskapande kanske försvinner med tiden och ersätts med något nytt på grund av att vad som är betydelsefullt för människor kommer och går. På så sätt stagnerar inte arkivet i en konserverad och felaktig föreställning om vad som är viktigt för människor i nutid. En annan arkivteoretiker, Michelle Caswell beskriver närmare hur platser bör ses som ett arkiv för att det formar människors identitet. Händelser och aktivitet pågår alltså i nuet på platser och riskerar att efterkonstrueras i människors medvetande om arkivet inte uppfattas som pågående (Caswell, 2016: 5 - 6).

Ketelaar listar bland annat staden som ett arkiv och instämmer med Caswells bild av hur även platser kan betraktas som ett arkiv. Staden ska likt ett arkiv förstås som en process av sociala och kulturella relationer som är meningsskapande för gruppen av människor som vistas där. Anledningen till att se platser som just en sådan process är på grund av att trots att de även kan förvara konserverade föreställningar som kan liknas vid den daterade syn på arkiv som en plats enbart för dokument och material riktar sig alltid platsen mot framtiden och är alltid i en process av ständiga sociala och kulturella relationer. Arkivets roll som förvaltare av dokument och material har självklart också ett värde av till exempel historisk karaktär men om det ska ha något värde i nutid bör det även inkludera synen på arkivet som en pågående process (Ketelaar, 2004: 240).

När arkivets gränser vidgas och fokus snarare ligger på meningsskapande aktiviteter för en viss grupp av människor har kritik riktats mot en utveckling där vad som helst kan komma att betraktas som ett arkiv. Det kan handla om allt från dåliga tänder till glaciärer. När begreppet ”arkiv” vidgas och börjar innefatta alltfler samlingar eller aktiviteter riskerar vi att förlora insikten över vad som verkligen är kvalitativt och meningsskapande för en större grupp människor till vad som enbart har ett värde för skaparen men inte till en bred allmänhet. Det kvalitativa värdet i ett arkiv får med andra ord inte bli för individuellt på grund av risken att tappa i kvantitet och mening för den bredare gruppen av människor.

Ketelaar föredrar dock en så öppen föreställning om arkivet som möjligt. Enligt honom är inte det viktiga vad som är ett arkiv utan hur arkivet förstås av skaparen eller gruppen. Det undersöker kulturella uttryck och förståelse för mänsklig aktivitet. Det värde skaparen eller gruppen lägger i arkivet ska avgöra huruvida arkivet har ett värde för en bredare allmänhet eller bara för skaparen själv (2004: 238 - 239). En sådan bild av ett arkiv går att jämföras med tilltron av en naturlig selektion, de arkiv som inte har en tillräckligt bred aktivitet kommer med tiden att fasas ut.

Genom att tillämpa Ketelaars föreställning av ett arkiv i min uppsats vill jag ta reda på vilka platser och aktiviteter som har betydelse för de greker som intervjuas i denna uppsats. Existerar detta meningsskapande både i Sverige som är platsen där dessa människor har sin vardag och i Grekland där de har sitt ursprung eller ser deras meningsskapande olika ut beroende på plats? Även om uppsatsens informanter inte själva talar om ett arkiv kan begreppet tillämpas på de platser och aktiviteter som är meningsfulla för dem.

Inom idétraditionen kritisk arkivteori kan vissa platser i både Grekland och Sverige förstås som ett arkiv om uppsatsens informanter tillskriver platserna som meningsfulla. De lever i Sverige men eftersom de även betraktar sig som greker och deltar i aktiviteter i Sverige som de anser är sammankopplade med deras grekiska identitet uppstår därmed arkiv för grekisk kultur på platser i Sverige. Informanterna kan dock ha en daterad bild av Grekland eftersom den vardagliga process av sociala och kulturella relationer som ger dem mening främst sker i Sverige där de har sin vardag (2004: 255).

Även om de på regelbunden basis återvänder till Grekland sker det bara sporadiskt, de är alltså inte deltagare fullt ut i relationerna som sker där vilket gör att deras relation till

Grekland kan se annorlunda ut och möjligtvis vara daterad. Trots detta kan föreställningen av Grekland kopplad till deras identitet som grek vara identitetsskapande när de återvänder till Sverige med en bild av Grekland som nödvändigtvis inte delas av de greker som lever i Grekland, eftersom den platsen är i ständigt återskapande.

De människor som är uppsatsens informanter skapar platser och aktiviteter som blir ett arkiv för grekisk kultur i Sverige. Uppsatsen vill även undersöka vilken vikt samspelet med de referenser som livet i Grekland utgör eftersom föreställningen av ett hemland är en viktig funktion i processen av att befinna sig i en diaspora. Hur påverkar det identitetsskapandet? Ser identitetsskapandet olika ut på olika platser? Om informanterna till en viss grad utgår från Grekland i sitt identitetsskapande i Sverige då de befinner sig i en diaspora utgår de från en föreställning som inte är helt samstämt med vad som pågår i det grekiska samhället eftersom de inte lever där. Om ett arkiv ska förstås som ständigt återskapande återskapas även Grekland konstant men informanternas föreställning av Grekland blir annorlunda än hos de människor som bor i landet vilket kan komma att påverka hur grekisk kultur tar sig uttryck i Sverige.

4.2 Diaspora och kollektiv identitet

De informanter som utgör basen för uppsatsens empiri är greker som lever i Sverige, de kan också förstås som del av en diaspora. Diasporan kan betraktas som en social rörelse men också en process som innefattar funktioner som hemland, kollektiv identitet och gemenskap. Det är också viktigt att när det gäller en grupp i samhället som är en minoritet gentemot majoritetssamhället inkludera även maktstrukturer som en funktion i processen. Maktstrukturer kan komma att visas till exempel i diasporans försök att integrera sig med majoritetssamhället och vad som kan uppstå i resultatet av dessa försök (Alinia, 2004: 28).

Sociologen Mino Alinia nämner kollektiv identitet och maktstrukturer när hon förklarar vad en diaspora är. Dessa två centrala funktioner blir som två motpoler i förståelsen av diasporans sociala process. Gällande kollektiv identitet kan det förstås som något positivt, exempelvis politiska möjligheter och att komma samman som grupp. Alinia skildrar den kurdiska diasporan i Sverige och beskriver hur föreställningen av ett kurdiskt hemland har nått ökat stöd i diasporan. Då det inte finns någon kurdisk nationalstat existerar enbart diasporan och Alinia

talar om transnationella nätverk som sträcker sig över nationsgränserna och gör att kurdernas kulturella identitet och relationerna mellan kurder även blir global (2004: 196).

De informanter som intervjuas i uppsatsen är greker och även om de skulle vara uppväxta i Sverige eller tidigare ha bott i ett annat land existerar ändå Grekland som en liknelse till ett hemland som jämförelse till Alinias skildring av den kurdiska diasporan. Det är möjligt att det finns människor med grekiskt ursprung som inte har någon som helst relation till landet Grekland men då hade de med största sannolikhet inte heller framhävt sitt grekiska ursprung som en del av en identitet. Det gör uppsatsens informanter. Gällande maktstrukturer som en andra del utav diasporans sociala process så handlar det om förhållandet mellan gruppen som är en minoritet och det övriga majoritetssamhället. I Alinias fall är det Sverige, så även i denna uppsats. Detta förhållande manifesteras i personliga upplevelser och skapar en bild av verkligheten för diasporans medlemmar (2004: 157). I kurdernas fall har många av dessa upplevelser handlat om rasism i form av att exkluderas av majoritetssamhället och därmed befinna sig i ett underläge (2004: 193). Det är inte säkert att uppsatsens grekiska informanter upplever samma form av maktstrukturer eller kollektiva identitet men det är fortfarande två funktioner som är användbara i förståelsen av diasporans sociala process.

En gemensam kollektiv föreställning hos en grupp människor inom ett visst område är identitetsskapande men innebär också gränsdragningar. Människor som existerar i området men är någon form av en minoritet utesluts eller förväntas assimileras in i den föreställda gemenskapen. Anledningen till att gemenskapen beskrivs som föreställd och inte autentisk är på grund av att de människor som inte passar in i den kollektiva föreställningen av verkligheten utesluts och på grund av diskriminering och svårare livsvillkor (Park & Wee, 2017: 48). Samtidigt är det också svårt att i forskningen låta varje individ som lever på en plats komma till tals om huruvida en kollektiv föreställning är förenlig med just den persons övertygelse och identitet.

Joseph Sung-Yul Park and Lionel Wee beskriver hur en global eller en transnationell värld växer fram på bekostnad av de traditionella nationalstaterna. I den globala världen existerar fler aktörer som är frikopplade från staten vilket gör samhället mer globalt och mindre nationellt inriktat. Detta flöde av varor, idéer och människor gör samhällen och platser transnationella vilket innebär att dagens ”transmigranter” inte är lika påtvingade att anpassa sig till en kollektiv identitet utan vars relationer existerar över landsgränser. Vad som

definierar ”transmigranter” är dock inte nödvändigtvis att deras ursprung är från ett annat land utan banden mellan olika platser och möjligheten att vara i kontakt med dem. Dessa band ifrågasätter den tidigare föreställningen om nationalstaten och en kollektiv identitet där befolkningen förväntas assimileras i en gemensam kultur ((Park & Wee, 2017: 49).

Bland den grekiska diasporan i Australien beskrivs språket som ett nödvändigt verktyg för att upprätthålla en grekisk identitet i ett annat land. Tillsammans med en stark familjesammanhållning och närvaron av religion (ortodox kristendom) utgör dessa delar viktiga element för den grekiska diasporan i föreställningen om vad det innebär att vara grek. Likt Alinia beskriver även hon maktstrukturer och hur rasism drabbade den första vågen av greker som anlände till Australien på 1960-talet men även deras barn i den andra generationen. De fick hantera sina föräldrars känslomässiga band till Grekland som manifesterades i praktiker som språk och traditioner, dessa manifestationer komplicerade möjligtvis tillvaron för deras barn som samtidigt försökte hitta sin plats i Australien där de många gånger var födda (Mavroudi, 2020: 132).

Manifestationerna från föräldrarna som den andra generationen drabbades av kan förstås som försök att via en förstärkt nationell identitet stärka den kollektiva identiteten som medlemmar av en diaspora (2020: 133). Den första generationen greker hade till skillnad mot sina barn som var födda i Australien inte längre tillgång till Grekland som platsen för ett arkiv. Därmed växte behovet fram av en mer överdriven nationell identitet som inte hade varit nödvändig i Grekland eftersom behovet av att framhäva sin nationella identitet sannolikt är lägre som del av en majoritetskultur. Den andra generationen var dock födda i Australien och trots att de via sina föräldrar är med och via sina praktiker återskapar ett band till Grekland har de inte samma personliga relation till landet eftersom de aldrig har levt där.

5. Analys:

Uppsatsens empiri består av en intervjustudie som är uppdelad i tre delar och går igenom olika delar av ett grekiskt identitetsskapande hos uppsatsens informanter. Utdrag från dessa intervjuer kommer existera tillsammans med egna analyser och hänvisningar till uppsatsens teoretiska del. Teorin existerar här som ett sorts verktyg tänkt att lyfta empirin från att vara enskilda upplevelser till att visa på ett allmängiltigt mönster av sociala processer.

5.1 Presentation utav informanter:

Alexis är 41 år och har levt i Sverige i tio år. Han flyttade hit då han hade träffat en grekisk kvinna som var uppväxt i Sverige. Som ny i Sverige hade han inledningsvis en egen städfirma men utbildade sig och idag jobbar han på en förskola i Göteborg. Alexis kommer ursprungligen från staden Katerini i norra Grekland och regionen Mellersta Makedonien. Familjen besöker landet på sommaren varje år. Oftast reser hans familj till platser i norra Grekland, till exempel staden Kavala där hans nuvarande fru är från. De har barn som går i grekisk eftermiddagsskola som är annorlunda från hemspråk där det senare alternativet sker under ordinarie skoldag i den svenska skolans lokaler. Den grekiska eftermiddagsskolan är sammankopplad med den grekiska förening som finns i Göteborg och undervisningen sker i deras lokaler.

Zoe är 45 år och uppvuxen i Köpenhamn. Hon förknippar Sverige och Danmark med samma skandinaviska mentalitet som ställs i kontrast mot att vara grekinna. Zoes familj kommer från regionen Thessalien och staden Karditsa i mellersta Grekland och anlände till Köpenhamn som arbetskraftsinvandrare på 1960-talet. Idag lever hon med sin familj i Sverige och Göteborg sedan fem år tillbaka. Hon reser till Grekland en gång om året för att ha semester och träffa släkt och vänner. Oftast reser hon med sin familj till Karditsa men också till andra platser. Hon är aktiv i den grekiska föreningen i Göteborg och spenderar mycket av sin lediga tid där efter jobbet.

Vangelis är 48 år och lever med sin familj i Sverige och Göteborg sedan åtta år tillbaka. Han är uppväxt i staden Alexandroupolis i regionen Thrakien som gränsar till Turkiet i nordöstra Grekland. Sitt vuxna liv har han främst spenderat i Thessaloniki där han studerade och bildade familj. Vangelis och familjen med fru och två barn lämnade Grekland på grund av den

ekonomiska krisen som gjorde att han som tidigare jobbat med media och marknadsföring blev arbetslös. I Sverige jobbar han som vaktmästare på DHL men har också ett eget företag inom marknadsföring där han tar frilansuppdrag som har tagit honom till olika platser i Sverige och i Skandinavien. Han drömmer om att utveckla och förstärka bilden av Grekland och den grekiska kulturen för omvärlden. Han har inte besökt landet på två år men reser vanligtvis dit en till två månader per år. När de är i Grekland reser han och hans familj till olika platser efter att ha besökt sin släkt.

Melina är 48 år och lever med man och två söner i Sverige. Hon är född i Sverige av en mor som kom med sina föräldrar till Sverige som arbetskraftsinvandrare i Ängelholm på 1960-talet. Hon är ”pontisk” grek vilket innebär att hon har rötter från Kaukasusområdet vid Svarta havet, ett område som ända sedan antiken har haft grekiska kolonier. Deras grekiska dialekt är närmare besläktad med klassiska grekiska än den nygrekiska som idag pratas i Grekland. Hennes släktingar i Grekland bor runt den mindre staden Kilkis som är känd för att ha en population som till stor del är pontiska greker. Platsen ligger i regionen Mellersta Makedonien. När hon besöker landet så blir det oftast dit hon först reser och sedan görs det utflykter med bil till olika platser på fastlandet, ibland till platser nära havet. Hon är uppvuxen i den skånska orten Klippan men lever idag med sin familj i Göteborg. Hon har en bakgrund av att jobba inom restaurang och har även varit delägare i ett grekiskt café i Göteborg. Idag är hon yrkesverksam i fastighetsbranschen.

Maria är 51 år och har levt med sin familj i sex och ett halvt år i Göteborg. Hon är utbildad civilingenjör och var tidigare yrkesverksam som det i Grekland. Hon reste till Sverige med hela sin familj, en man och två söner i övre tonåren. Den ekonomiska krisen i Grekland var en av anledningarna. De flyttade just till Sverige på grund av att hennes man hade fått ett jobbuppdrag i landet. Hon och hennes man är båda civilingenjörer och träffades vid studier i London. Maria kommer ursprungligen från Thessaloniki som är landets andra största stad och ligger i regionen Mellersta Makedonien i norra Grekland. De reser regelbundet tillbaka till Grekland, en till två gånger om året. Främst på sommaren men även ibland vid andra högtider som påsk och jul. När de återvänder till Grekland är det främst till Thessaloniki men även till andra platser i regionen.

Cassandra är 52 år och arbetar som grekiskalärare i Sverige sedan fem år tillbaka. Hon lever i Göteborg men jobbar extra som hemspråklärare i Partille kommun nära Göteborg.

Cassandra jobbar i Sverige under en femårsperiod och är anställd av den grekiska staten. Hennes lön betalas ut av den grekiska staten men är så pass låg att hon samtidigt jobbar extra som hemspråklärare för att stärka sin ekonomi. Cassandra valde Sverige som land för att hon var intresserad av landets organisation men också för att hennes dotter redan lever här som student. Ursprungligen kommer hon från staden Chania på Kreta dit hon återvänder under de större loven jul, påsk och sommar. På Kreta har hon också resten av sin familj, sin make och vuxna son. Efter de fem åren hon har jobbat i Sverige kommer hon att återvända till Grekland.

Spiros är 66 år och har levt i Sverige sedan slutet av 1970-talet. Han är född i Drama-området som ligger i gränslandet mellan regionerna Östra Makedonien och Thrakien i nordöstra Grekland men är uppvuxen i Thessaloniki. Han har haft ett flertal yrken inom olika områden både i Grekland och i Sverige men flyttade till just Sverige för kärlekens skull när han var ”vad vi idag kallar en ung vuxen”. Han har alltså levt mer än halva sitt liv i Sverige, idag är han pensionär och lever i Norrköping. Han är gift med samma kvinna och har två vuxna barn. Han försöker att resa till Grekland så ofta som möjligt och han gör det av två anledningar, dels reser han till Thessaloniki för att hälsa på släktingar men också till den grekiska övärlden för havet och för att den miljön för honom symboliserar livskvalitet.

Andreas är 70 år och har levt i Sverige under halva sitt liv sedan 1985, han är gift med en grekisk fru och deras barn är vuxna. Han är pensionerad men har en akademisk bakgrund inom pedagogik, politik och ekonomi. Han har varit yrkesverksam som lärare i båda länderna, i Sverige som grekiskalärare i Norrköping där han också lever, men också som personalchef. Till Sverige kom han på grund av sin lärarroll som del i ett lärarutbyte mellan Sverige och Grekland och han var anställd av den grekiska staten. Andreas valde Sverige därför att han var intresserad av det som han kallar ”landets politiska framgångsmodell” och hänvisar till det välfärdssystem som byggdes upp under första halvan av 1900-talet.

Ursprungligen kommer Andreas från Peloponnesohalvön som är den södra delen av Greklands fastland. Han har rest till tjugosex länder. Grekland besöker han regelbundet, som pensionär och på grund av billiga flygbiljetter kan det bli så ofta som fyra till fem gånger varje år.

5.2 Kulturellt identitet

Intervjustudiens första del kommer fokusera på hur informanternas vardagsliv som sker i Sverige påverkas av deras grekiska ursprung. Det handlar även om vad som är meningsskapande för dem i ett svenskt majoritetssamhälle. Informanterna kommer att beskriva hur de själva agerar och genom att flera kommer till tals går det att benämna vissa handlingar som är gemensamma och möjligtvis del av en kollektiv identitet som skapas i en diaspora. Om meningsskapandet förutom handlingar även sker på olika platser så kan dessa förstås som arkiv för den grekiska diasporan i Sverige.

Andreas tror att starka familjeband i grekers fall har med kyrkans budskap att göra som kan förstås som ett samhälles behov av mantran vilket filosofen Federico Campagna skildrar i sin bok "The Last Night". Religionen håller kanske därför ett starkt grepp om samhällena i södra Europa medans den i norra Europa kan ha ersatts av en arbetslinje (Campagna, 2013: 9 - 10).

5.2.1 Den grekiska smekningen över ett svenskt vardagsliv

"När jag var liten var det obligatoriskt för alla barn att gå i kyrkan på söndagen. Andreas Papandreou gjorde det frivilligt på 80-talet och därför går allt färre folk i kyrkan. Men Grekland är fortfarande 97 procent ortodoxt, det handlar om tradition mer än religion. I Grekland bekymrar sig fortfarande föräldrarna för om du ätit mat idag. Här i Sverige kan du göra vad du vill när du fyllt 18". - Andreas

Samma sorts individualism som Andreas tycker sig se i Sverige och tolkar som att familjebanden inte är lika starka eftersom kyrkan i modern tid inte har haft samma uppfostrande roll upplever Cassandra också. Hon upplever dock den normen med större skepsis, kanske eftersom hon bara bott i Sverige i fem år och planerar att återvända till Grekland i jämförelse med Andreas som bott här under 36 år vilket är över hälften av sitt liv.

"När barnen fyller 18 år säger de till barnet att det ska gå och jobba själv och överleva. Min son är 24 nu och jag hjälper honom". - Cassandra

Cassandra pratar om den grekiska kulturen som väldigt rik och tätt förknippad med historien som på grund av det kan inspirera till en fanatism. Hon upplever inte detta på samma sätt i Sverige och antar att detta har sitt svar i att den svenska kulturen inte är lika tätt förknippad med sin historia, som hon främst förknippar med vikingar. Den grekiska kulturen som enligt

henne är tätt förknippade med historia blir extra viktig för henne eftersom hon som grekiskalärare i Sverige inte lär ut vanliga ämnen som en lärare lär ut i grundskolan. De båda länderna har enligt henne två olika karaktärer som hon inte kan låta bli att ställa mot varandra. Sverige står för en teknokratisk organisation som dock är kulturellt fattigt till skillnad mot ett Grekland som har en kaotisk organisation men är oerhört rikt kulturellt.

”Det är väldigt enkelt det som görs här men i Grekland finns det större förberedelser där barn spelar teater från en väldigt ung ålder i de grekiska skolorna”. - Cassandra

Jämförelsen mellan en rik kultur och en kaotisk organisation gentemot en stark organisation som är fattig kulturellt verkar vara en åsikt som går igen hos många av uppsatsens informanter. Spiros beskriver en känsla av avundsjuka som han på grund av detta stundtals har upplevt att svenskar har riktat mot Grekland. Särskilt under perioden med den ekonomiska krisen på ett sätt som de aldrig skulle uttrycka gentemot till exempel Spanien.

”Det har alltid funnits en avundsjuka hos svenskarna mot grekerna när vi pratar om ett kulturellt arv eller vår historia eftersom de inte har någon”. - Spiros

Trots att ingen annan informant beskriver den typen av avundsjuka som Spiros nämner håller många med om att en kritik existerar riktad av svenskarna mot Grekland och grekerna som rör deras karaktär som greker. Den består i, *”att de uttrycker en skadeglädje när det har gått dåligt för Grekland. Då ger svenskarna igen, den kritik som grekerna fick över sin karaktär fick inget annat land”*. – Spiros

Zoe beskriver hur, *”man inte kan vara bäst på allt”*, - Zoe, och skämtar om att Grekland kan få vara lite röriga eftersom de har så mycket andra kvaliteter som saknas i Skandinavien. Alexis har inte levt i Sverige eller Danmark lika länge som Spiros och Zoe men trots att han kan påminna sig om ett tillfälle där han, *”kanske för att jag var grek”*, - Alexis, har blivit dåligt bemött i Sverige känner han överlag av en känsla av öppenhet i Sverige. Han framhäver hur samhällets organisation verkar för att individen ska kunna förverkliga sig själv.

”Jag upplever det som ett land som har bra villkor att leva i. Man kan hitta bra jobb, du har mycket möjligheter i Sverige. Att vilja vidareutbilda sig själv som en fyrtioåring i Grekland existerar inte. Möjligheterna är större här”. - Alexis

Cassandra å sin sida nämner att hennes arbetsuppdrag är att stärka sina elever i det grekiska språket och att levandegöra den grekiska kulturen. Hade hon varit lärare på en skola i Grekland hade hennes föreställning av kultur och identitet kanske inte varit lika statisk. Nu verkar hon för att sprida grekisk kultur och stärka den grekiska identiteten hos barn och ungdomar som lever i ett annat land, i en diaspora. Eftersom majoritetssamhället och språket inte är grekiskt så blir hennes utlärande mer inriktat på att betona saker som i Grekland hade existerat naturligt runtomkring dem. Av denna anledning kan platserna för hemspråk i grekiska betraktas som arkiv för en kollektiv kulturell identitet i Sverige.

Hennes lärarroll i Sverige sker på uppdrag av den grekiska staten för att stärka den grekiska kulturen hos barn med grekiskt ursprung som lever utomlands där majoritetssamhället är i det här fallet svenskt. På samma sätt var det för Andreas innan han blev pensionär. Uppgiften var då som nu att lära ut det grekiska språket men även att undervisa om det grekiska kulturarvet.

En sådan yrkesroll kan skapa förutsättningar för en mer statisk föreställning om kultur kopplat till etnicitet men måste också sättas i relation till att undervisningen sker i Sverige. Det fysiska arkiv hennes och Andreas elever formar sin identitet inom är det svenska majoritetssamhället där platser för grekisk aktivitet sker mer utstationerat på specifika platser. Det står såklart individen fritt att tala grekiska fritt men det är inte alla de i så fall kan kommunicera med. Innebär det att barnen konstruerar en mer statisk föreställning till sitt grekiska ursprung eller tar de till sig sin omgivnings kultur och skapar en mer socialt konstruerad tillhörighet?

”Som lärare försöker jag hitta olika saker som relaterar till grekisk kultur. Som nu i mars firas den 25e då vi firar 200 års självständighet från Turkiet.” - Cassandra

Greklands nationaldag är den 25 mars som är datumet då Grekland utropade sig som självständigt från det Osmanska riket. Ett annat viktigt datum är den 28 oktober då landets premiärminister och de facto diktator Ioannis Metaxas under andra världskriget vägrade att låta Italien beträda grekiskt territorium. Han är en kontroversiell person i Grekland för att han dels stod upp mot axelmakterna och befäste Greklands suveränitet men också för att han förvandlade landet till en enpartistat.

Cassandra är undantaget bland uppsatsens informanter eftersom hon inte betraktar Sverige som sin hemort utan en plats där hon har arbetat under en längre period och där hon försöker tjäna mer pengar än vad hon anser är möjligt i Grekland. Det går självklart att tala om ett vardagsliv men för henne är det tillfälligt. Detta går att ställas i en relation till Billy Ehns ”jugoslaver” där vissa av de som kom till Sverige för arbete enbart såg det nya landet som en plats för att arbeta och tjäna extra pengar under en period (Ehn, 1975: 15).

I mer modern tid kan den företeelsen även appliceras på de svenskar som under det tidiga 00-talet började arbeta i Norge för att lönerna där var högre än i Sverige. Många av dessa svenskar levde under tiden mer spartanskt än den norska majoritetsbefolkningen då syftet för vistelsen var att spara pengar. Det har även talats om en viss nedlåtenhet i Norge gentemot de svenskar som reser dit enbart för att arbeta men istället spenderar sina pengar mer synligt. Arbetskraftsinvandrarna ansågs ha samma beteende i Billy Ehns avhandling, på samma sätt som det har talats om hur arbetskraftsinvandrarna i Sverige behandlades illa på sina arbetsplatser har det även rapporterats om liknande incidenter i Norge (Aftonbladet: 2013). Cassandra nämner dock aldrig någon dålig behandling som kan sättas i relation till hur 1960-talets arbetskraftsinvandrare behandlades i Sverige och som inspirerade bland annat Billy Ehn till att skriva sin avhandling ”Sötebrödet”.

5.2.2 Handlingar och föremål som symboler för hemlandet

De meningsskapande aktiviteter som människan deltar i skapar enligt Eric Ketelaar ett arkiv. I denna uppsats betraktas de platser som är viktiga för informanterna som ett arkiv. Dessa platser kan existera i flera olika länder, människor i diaspora är en del av transnationella nätverk som inkluderar platser oberoende av nationsgränser. På grund av detta kan en kulturell identitet bli mindre statisk eftersom flera olika arkiv samspelar. Det kan sättas i motsats till att en mer traditionell undervisning sker i till exempel hemspråk. Å andra sidan är de arkiv som existerar i Sverige enstaka platser som punkter på en karta medan arkivet i Grekland existerar konstant även om kulturen självklart varierar beroende på region i landet eller vilken grupp av människor som utför aktiviteterna. Det är alltså inte en homogen kulturyttring som ser likadan ut i hela landet. Frågan är hur dessa specifika grekiska arkiv i Sverige existerar i jämförelse med en majoritetskultur. Blir identiteten ändå mer statisk trots komponenter som transnationella nätverk?

Informanternas frekventa resor mellan Sverige och Grekland resulterar i att de även tar del av en majoritetskultur samt håller sig uppdaterade genom media och kontakt med släktingar och vänner. Deras nätverk är alltså transnationella då de står med en fot i Sverige och den andra i Grekland. De lever dock i Sverige och eftersom deras upplevelser i Grekland inte sker vardagligt uppstår ändå skillnader i identitetsskapande i jämförelse mot om de hade levt i Grekland. I ett motsatt förhållande existerar det i Grekland platser som lyfter fram svensk kultur och det svenska språket för det svenskar som lever där som svenska skolor eller kyrkoförsamlingar.

Grekerna i Sverige återskapar en kultur på en annan plats vilket gör att den omgivande majoritetskulturen/samhället ser annorlunda ut. Min uppsats fokuserar främst på de platser som informanterna finner betydelsefulla oavsett om det är i Sverige eller i något annat land. Omgivning blir ändå värd att beakta om den grekiska identiteten tar sig ett annat uttryck då aktiviteterna inte sker i ett majoritetssamhälle eftersom detta förhållande är lika viktigt att undersöka gällande människor i diaspora. Grekland är en plats som många aktiviteter utgår ifrån och refereras till i diasporan (Mavroudi, 2020: 132). Melina sätter sin grekiska identitet i relation till sin tidigare yrkesroll i restaurangbranschen.

Hon pratar om hur grekisk kultur manifesteras i olika länder och att den bästa grekiska restaurang hon har besökt utanför Grekland var i Singapore. Hon använde dock Grekland som en måttstock eftersom hon där inkluderas i en omgivning som kan vara synonym med grekisk kultur. Den före detta yrkesrollen inom restaurang kanske är anledningen att hon uppskattar att besöka en grekisk restaurang när hon reser utomlands.

Zoe som är född i Köpenhamn kopplar ihop sin uppväxt och sitt liv i Danmark med det liv hon lever i Sverige. Hon beskriver en gemensam skandinavisk identitet som innefattar både det svenska och det danska. I den skandinaviska identiteten som hon har sticker Köpenhamn ut som en plats hon framhäver och får representera något kosmopolitiskt och urbant som hon inte finner någon annanstans i varken Sverige eller Danmark.

”Jag är från Köpenhamn, resten av Danmark är... landet. De är bönder”. - Zoe

Det är tydligt att det finns en hierarki i hennes skandinaviska identitet vars föreställning går att koppla samman till debatten om staden och landsbygd. Den hierarkin existerar inte på

samma sätt i hennes jämförelse mellan Grekland och ”Skandinavien”, även om hon började bejaka sin grekiska identitet ju äldre hon blev.

”Jag är uppväxt med en grekisk familj i ett väldigt danskt område i Köpenhamn. Det gjorde att jag kände mig annorlunda, ju äldre jag blev när jag började träffa nya kompisar och gå på krogen och röra mig fritt träffade jag folk från alla möjliga länder som jag kände mig närmare”. - Zoe

Hon pratar däremot om en ”invandrarkultur”, och där skapas även den värdering som hon själv även nämner i förhållandet mellan stad och landsbygd. ”Invandrarkulturen”, är dock inte kopplad till en etnicitet utan kan upplevas som likadan oavsett om du befinner dig i Danmark eller Sverige och kännetecknar diasporan. Hon använder inte ordet ”transnationell”, men menar att ”invandrarkulturen” är gemensam och kan förena oavsett om du kommer från Grekland, Polen eller Marocko. För henne var det befriande och en kontrast mot en mer fyrkantig och korrekt mentalitet som hon uppfattade den danska och i förlängningen även den svenska mentaliteten som. Hon slår ihop Danmark och Sverige till Skandinavien. Den mentaliteten kände hon sig inte bekväm med eftersom den var annorlunda från hennes hemmiljö och därför sökte hon sig först utåt mot människor med annat ursprung i Köpenhamn och med tiden mer och mer mot den grekiska kulturen.

”Det är ett annat temperament hos de människorna, mer utåtriktad och högljuddare. Jag kände igen det hemifrån och kunde relatera”. - Zoe

Zoe kopplar ihop begreppet ”invandrarkultur” med temperament. Ett temperament som hon kunde relatera till när det ställdes jämt mot den danska ”skandinaviska”, som upplevdes som mer främmande av henne på grund av sin grekiska hemmiljö. Hon beskriver att vardagslivet i hemmet var kopplat till platsen Grekland trots att personerna i fråga befann sig i Danmark. En hemmiljö som skiljde sig så pass mycket från den danska omkringliggande var enligt Zoe jobbigt och det fysiska avståndet till Grekland gjorde att identiteten förstärktes med symboler. Mavroudi pratar också om ett utåtriktad användande av symboler hos diasporan i Australien och kanske är detta en praktik som inte hade varit lika omfattande om de hade levt i ett grekiskt majoritetssamhälle. Detta är ett exempel på hur en kulturell identitet kan skilja sig om individens arkiv är konstant eller enbart existerande på vissa platser i samhället.

En praktik med symboler är inte enbart grekisk men det går i deras fall att hitta band till ett sådant identitetsskapande så långt tillbaka som när grekiska koloniserare på 700-talet f kr koloniserade områden runt både Medelhavet och Svarta havet. Det var vanligt att det i varje koloni brann en helig eld som hade medtagits från ursprungslandet, en symbol som visualiserade bandet mellan den nygrundade kolonin och ursprungsorten. Att samma statsskick även infördes i kolonin var också vanligt för att stärka banden med sin ursprungsort. Platsen Taranto (Taras) i södra Italien är ett exempel på en sådan koloni som grundades av koloniserare från Sparta (Populär Historia: 2019).

”Vi hade en stor grekisk flagga upphängd på väggen hemma i vardagsrummet” - Zoe

Flaggan kan i detta fall symbolisera den eld som under antiken existerade som bandet till ursprungsorten. Zoe tror att det fysiska avståndet till en plats gör att nationalistiska inslagen förstärks i identiteten med symboler eller en extra medveten praktik av vanor som kanske inte hade varit nödvändigt om personen fortfarande hade befunnit sig i sitt ursprungsland. Detta är ett identitetsskapande som hon och hennes egna familj praktiserar även i Sverige. Livsstilen är grekisk på alla sätt förutom just det faktum att de lever och arbetar i Sverige.

”Vädret är annorlunda här men vi lever grekiskt. Vi pratar grekiska, vi äter grekisk mat, tittar på grekisk TV och är aktiva i grekiska föreningen”. - Zoe

I hennes fall är både hemmet och den grekiska föreningen två platser som för Zoe blir arkiv för en grekisk identitet i Sverige. Både Alexis, Maria och Vangelis pratar om en envishet som de upplever hos greker som är bosatta i Sverige. De anlände alla till Sverige för mellan fem och tio år sedan och Alexis kopplar samman envisheten till en attityd som närmast gränsar till konkurrens.

”Jag har träffat många greker som visar ett lite dåligt beteende. Till exempel när jag kom hit träffade jag greker som jag trodde att eftersom vi kommer från samma kultur kunde förstå varandra bättre men de gamla grekerna känner sig lite som att det kommer en ny och dom ska få jobbet från oss”. - Alexis

Vi kan se att de greker som har kommit till Sverige idag inte nödvändigtvis är del av samma homogena grupp. Alla är inte vänner med alla, en diaspora är inte synonymt med

vänskapsband utan det går att existera på skilda håll utan vetskap om varandras existens och även känna motstånd eller konkurrens gentemot varandra som Alexis vittnar om. Trots att alla informanter är greker existerar de på avstånd från varandra som vitt skilda individer med olika vanor och föreställningar om sina roller gällande det grekiska och det svenska, eller stämmer det? Avståndet mellan dem överbyggs med vissa gemensamma vanor och föreställningar som de delar med varandra. De kan alltså relatera till varandra för att dessa vanor och föreställningar är gemensamma, de känner nödvändigtvis inte varandra men de delar en roll i sin identitet. Den grekiska maten nämns ofta som en del av ett vardagsliv här i Sverige. Cassandra berättar om hur hennes kaffevanor är grekiska och något vardagligt för henne trots att hon bor i Sverige.

”Jag förbereder grekiskt kaffe och jag ringer min kompis, min mamma eller min kusin till exempel och jag säger att nu ska vi dricka kaffe tillsammans. Vi dricker kaffe tillsammans i Grekland och det är något som jag även gör här”. - Cassandra

Att dricka kaffe blir för henne ett band till hemlandet både symboliskt men även högst konkret eftersom hon i dessa situationer samtalar med människor i Grekland. Matlagning, musik och grekiska nyheter är andra exempel på praktiker men det är när hon dricker kaffe som banden till Grekland blir fysiska eftersom det då blir digital direktkontakt med sin mor och släktingar. I Cassandras fall till skillnad mot Alexis, Maria och Vangelis är Grekland fortfarande hemlandet då hon bara har levt i Sverige under en femårsperiod och ska flytta tillbaka till Grekland inför nästa läsår.

På samma sätt som en lärare kan känna igen sig i en annan lärares vardag med hjälp av yrkesrollen kan en grek i Sverige känna igen sig och relatera till en potentiell främling som också är grek därför att de delar vissa vanor och föreställningar, de är delar av en diaspora och den är kollektiv. Både Andreas och Cassandra är idoga kaffedrickare och trots att kaffedrickande är en global förekomst kopplar Cassandra ihop det med grekiska vanor medans Andreas både ser det som något grekiskt men framförallt som tätt förknippat med sin yrkesroll som lärare.

”Det är kanske inte bara grekiskt eftersom jag från mitt jobb vet att kvart i tio är det kafferast”. - Andreas

Dessa roller kan ses som olika delar av en större helhet som är en människas identitet. De samspelar och existerar inte utan band till varandra därför att de består av erfarenheter som har skapat vanor och föreställningar. Cassandra och Andreas är till exempel båda akademiker och lärare, det är en roll som samspelar med deras roll som grek i Sverige. De har båda varit verksamma i att lära ut det grekiska språket och en grekisk kultur till barn och ungdomar med grekiskt ursprung i Sverige. Det innebär rent praktiskt att de lägger vikt vid gemensamma faktorer när jag intervjuar dem om deras grekiska identitetsskapande

På så sätt visar uppsatsen på hur dessa två informanters lärarroll påverkar hur deras grekiska identitet utformas här i Sverige. Hade de levt i Grekland skulle de kanske ha undervisat i ett annat ämne och inte känt sig lika nöjda att med sin person existera som en länk mellan de två länderna. Deras elever skulle i så fall som deltagare i majoritetssamhället på egen hand tillgodogöra sig kulturen eftersom de lever mitt i den. Kietelaar uttrycker att någon form av meningsskapande räcker för att definiera ett arkiv (Kietelaar, 2004: 251). Utifrån detta går det i så fall att tala om ett brett arkiv som symboliserar majoriteten, det grekiska samhället där diasporans greker har band till, men också de enskilda platser som skapar mening för diasporans medlemmar i Sverige som till exempel en föreningslokal, restaurang eller ett klassrum.

”Det finns olika fester som vi jobbar runt med mina elever. Till exempel Apokries där vi gör masker. Igår var det Kathara Deutera. Då äter vi bläckfisk, olika soppor, råkor, lagana. I söndags var jag hos en familj i Borås där jag hade lektion med en elev. De hade förberett lagana med sitt barn. Där fick jag lite. Det är grekisk kultur”. - Cassandra

”Apokries” är en karneval som pågår under tre veckor, tio veckor före den grekiskt ortodoxa påsken och kulminerar i hela Grekland helgen före inledningen av fastan ”Kathara Deutera” med en mängd olika fester och maskerader. Namnet går att översätta som ”Clean Monday” eller ”den rena måndagen” och antyder avhållsamhet från kött under den 40 dagar långa fastan som inleds veckan efter karnevalen. Karnevalens masker och kostymer symboliserar en frihetskänsla och uttrycksfullhet som går tillbaka till antiken och kopplas samman med vin och fruktbarhetsguden Dionysos. Därför kan det förekomma fallos och fruktbarhetssymboler i de olika evenemangen som i och med detta knyter ihop kristna ortodoxa traditioner med landets antika arv och dess polyteistiska arv.

Kathara Deutera symboliserar inledningen på våren med varierat datum men det brukar infalla någon gång mellan februari och mars. Dagen är i den ortodoxa tron starten på den 40 dagar långa fastan som avslutas med påskfirandet. Namnet på dagen härrör till att människor bör träda in i fastan med ett rent hjärta och goda avsikter, fastan inleds hos religiösa människor med att på söndagen innan fastan som resultat utav synder begångna under karnevalen Apokries gå ner på knä och be sina medmänniskor om förlåtelse för att träda in i fastan rena och utan synd.

Det går att tolka detta som en motsättning då inledningen av våren utav många istället firas med "Koulouma", utomhusaktiviteter med till exempel flygande drakar och picknickar istället för ett asketiskt leverne där bön är centralt. Maten som traditionsenligt äts är skaldjursorienterad och består till stor del av de rätter Cassandra räknar upp i citatet ovan. Kött och mjölkprodukter är enligt traditionen förbjudet. "Lagana" är namnet på ett osyrat bröd som äts till minne av när Gud guidade det judiska folket genom deras prövningar då de vandrade genom öknen från Egypten till det "förlovade landet". Det brödet doppas ofta i en dipp gjord på fiskrom (The Athens Centre: 2021).

Dessa traditioner är enligt Cassandra exempel på grekisk kultur, aktiviteter som praktiseras i den grekiska världen som även inkluderar den södra delen av Cypern och i andra länder med en betydande grekisk diaspora. Även om 97 procent av den grekiska befolkningen räknar sig som grekiskt ortodoxa är det inte nödvändigtvis så att religionen är det som håller ihop det grekiska samhället. Andreas pratar om att trots att Grekland är en väldigt homogen kultur med tydliga traditioner så är det också en väldigt öppen kultur som intresserar sig för omvärlden. Det är just traditioner som grekerna samlas kring snarare än att de är extra religiösa tänker han.

"Samhällen förändras och traditionerna avtar. För 20 år sedan gick jag till kyrkan tio gånger på ett år, nu bara fem". - Andreas

Trots att han förutspår ett samhälle där traditionerna avtar är de fortfarande viktiga för honom.

"Jag tror att den grekiskt ortodoxa påsken är den bästa. Alla svenskar som har kommit till Grekland tillsammans med mig säger att det är en riktig påsk. Med kyrkan, röda ägg, lamm.

Det är traditioner. Jag tycker om den, den är grekisk. Julen tycker jag mer om den svenska”.

- Andreas

Vad är det som gör att de grekiska traditionerna är så tätt förknippat med den grekiskt ortodoxa kyrkan, och är det traditionerna som gör att 97 procent greker ändå väljer att bekänna sig till den grekiskt ortodoxa kyrkan? Förutom Andreas besöker även Cassandra, Zoe, och Vangelis med jämna mellanrum den grekiskt ortodoxa kyrkan i Sverige. Enligt Vangelis är det en vana då han inte ser sig själv som särskilt religiös.

”Jag har vissa vanor som inte förändras. På påsken går jag till kyrkan, det är en vana från Grekland vid uppståndelsen på söndagen. Vi kommer grilla också och det verkar inte existera på samma sätt i Sverige”. - Vangelis

Trots att de inte nämner den grekiskt ortodoxa kyrkan är kulturen och traditionerna viktiga för Alexis och Maria också då de har barn i den grekiska eftermiddagsskolan, och Maria var under en period även aktiv i grekiska föreningen, en plats som levandegör ett grekiskt förenings och kulturliv i Sverige. När Andreas berättade om hur han föredrar den grekiska påsken och nämner hur aktiviteterna skapas i Grekland påpekade han samtidigt att han föredrog den svenska julen.

”Jag tycker om julvanorna, allting. Ljusen, kulorna, maten, sångerna, musiken. Allt”. -

Andreas

Kanske kan det ha att göra med att han förknippar påsken med landet Grekland och julfirandet med landet Sverige. Om dessa aktiviteter blir meningsskapande när de praktiseras på en särskild plats får den status som ett arkiv där den praktiserande kulturen alltid pågår och kan förändras. När vissa aktiviteter som påskfirandet har medtagits från Grekland för att praktiseras i Sverige hos diasporan sker också där en pågående förändring men det är möjligt att aktiviteten därför kan tendera att praktiseras mer statiskt om de banden som existerar till majoritetssamhället inte existerar. På samma sätt som Mavroudi skriver om den grekiska diasporan i Australien och Zoe som upplever att kulturyttringarna i hennes barndomshem blev mer symboliska på grund av det fysiska avståndet till hemlandet.

5.2.3 Olika roller på olika platser

För informanterna blir landet Grekland det arkiv där den grekiska kulturen i deras identitet har sitt ursprung men de överför aktiviteter och traditioner därifrån som får nytt liv och möjligtvis en annan mening på de platser i Sverige där de återuppstår. Även om uppsatsens informanter inte relaterar allt de gör till sin roll i en diaspora kan en människa som inte upplever ett samförstånd med majoritetskulturen koppla dessa olikheter i relation till den avvikande rollen, den grekiska. Känslan av att vara avvikande kan komma inifrån men kan också påverkas av sanktioner från majoritetssamhället som gör det svårare att existera på lika villkor (Alinia, 2004: 193). Om dessa upplevelser blir tillräckligt starka kan det göra att diasporan sluter sig samman och bildar ett starkare kollektiv även om ett starkt kollektiv också kan komma samman ur en positiv gemenskap och bra relationer med majoritetssamhället.

Den grekiske journalisten Alexis Papachelas vid dagstidningen Ekathimerini och Bill Papastergiades vid The Guardian beskriver ett ökat avstånd mellan exilgreker och grekerna i Grekland med olika utgångspunkter. Papachelas skriver utifrån det grekiska perspektivet av behovet att stärka bandet med diasporan och överbygga avståndet i identiteten som han hävdar har ökat. Papastergiades skriver för en brittisk tidning och belyser den chock som byggs upp i diasporan över det tillstånd som det grekiska samhället faktiskt befinner sig i (Sveriges Radio: 2012).

De starka banden mellan den grekiska staten och diasporan i form av aktiva nyhetskanaler och grekisk undervisning är något som Andreas och Cassandra blir en sorts representanter för då de båda är och har varit anställda av den grekiska staten för att undervisa det grekiska språket och stärka banden mellan barnen i olika länders diasporor och landet Grekland.

Den grekiska roll som mina informanter beskriver i sin identitet har liknande uttryck med variationer hos mina informanter. Förutom Andreas, Spiros och Melina har informanterna anlant till Sverige under de senaste fem till tio åren. Ett decennium där Grekland har varit djupt skakat av den ekonomiska krisen. Ser den grekiska självbilden annorlunda ut hos de greker som invandrade till Sverige som arbetskraftsinvandrare på 1960-talet? Melina beskriver en förändrad politisk tillhörighet som såg annorlunda ut i Grekland men förändrades på grund av nya livsvillkor i Sverige.

”Många greker röstade på högerpartiet i Grekland och på sossarna i Sverige. I Grekland ärvde man parti och många var från högerpartier och sen kommer de till Sverige och är arbetare på fabriken. Då blev man socialdemokrat”. - Melina

I ett forskningsarbete som rör 1960-talets grekiska arbetskraft hade det varit intressant att ta reda på om det för dessa greker innebar någon värdering i att byta politisk tillhörighet om det kanske skedde lättare i ett nytt land. Dels såg verkligheten säkert annorlunda ut för dessa människor men en ny tillvaro i ett nytt land kan också innebära en nystart för individen. Det kan också vara så att de fick en ny klassposition i och med att de bytte hemland och blev en del av en diaspora. Melina beskriver politisk tillhörighet som ett arv från familjen men de grekiska arbetskraftsinvandrarerna kanske upplevde det som mer lönsamt att rösta på högerpolitiker i Grekland men i Sverige på grund av en ny klassposition upplevde de en gemensamhet med Socialdemokraterna. Kanske upplevdes högern i Sverige verka mot deras intresse som arbetare medan den i Grekland upplevdes som beskyddande i form av sänkta skatter eller andra förmåner?

Melina berättar hur hennes mor kom till Sverige vid 13 års ålder med sina föräldrar som var rekryterade arbetskraftsinvandrare från staden Serres i den norra regionen Mellersta Makedonien. De anlände till Sverige på en lördag och började jobba på måndagen. Modern blev dock aldrig erbjuden någon möjlighet att gå i svensk skola utan var med Melinas morföräldrar på pappersbruket i Klippan. De flyttade sedan tillbaka till Grekland och byggde ett hus för pengarna de hade tjänat i landet, i likhet med många av de jugoslaviska arbetskraftsinvandrare som Billy Ehn berättar om i sin avhandling Sötebrödet (Ehn, 1975: 71). Melinas mor stannade kvar i Sverige och lärde sig med tiden att prata svenska och skaffa svenska vänner, hon blev även aktiv i Socialdemokraterna. Som barn till grekiska arbetskraftsinvandrare känner hon hur umgängeskretsen har förändrats under åren, från hur hennes föräldrar umgicks till henne själv och idag hennes barn.

”Min mammas generation som kom hit på 60-talet umgicks mest med greker, sen vår generation umgicks också rätt mycket med greker men även juggar men min bästa väninna var svensk. Ser man mina barn när de umgås ser det ut som FN när de sitter tillsammans. Verkligen från alla länder. Jag tror knappt de har grekiska kompisar”. - Melina

Melina beskriver sin mamma som ett undantag som blev politiskt aktiv inom Socialdemokraterna men pratar om en uppväxt starkt kopplat till ett grekiskt föreningsliv i Sverige och hur det sakta men säkert har luckrats upp fram till hennes egna barn som, ”knappt vet vad grekiska föreningen är”. I Sverige på 1960-talet existerade samtidigt med den grekiska arbetskraftsinvandringen även en ”jugoslavisk”, men även finnar, italienare och turkar var en del av den nya migrationsvågen. Det är inte svårt att föreställa sig hur livsstilen hos de olika grupperna gentemot det svenska majoritetssamhället påminde om varandra och kanske även skapade en sorts gemenskap kopplat till den ”invandrarkultur” Zoe beskriver. Melina berättar hur hon i generationen efter sina föräldrar började umgås mer fritt och då blev det naturligt att röra sig mot de hon kallar ”juggar”, som idag kallas för serber eftersom Jugoslavien slutade att upphöra 2003. Att kalla alla länder där det talas serbokroatiska för Jugoslavien är en tendens bland informanterna som dyker upp med jämna mellanrum och kan möjligtvis kopplas samman med en proserbisk inställning eftersom Serbien var det ledande landet i forna Jugoslavien.

Den grekiska diasporan i Australien och Zoes familj behov av att uttrycka sitt ursprung med symboler likt antikens greker i kolonierna är hos Maria mer nedtonad. Skillnaden mellan dessa två är att Zoe som är uppvuxen i Köpenhamn liksom Melina kommer från en familj som hör till den gamla generationens greker. De kom till Skandinavien som en våg av arbetskraftsinvandrare under 1960 och 70-talet. Maria tillhör den nya generationen greker som kom till Sverige på grund av den ekonomiska krisen med en idé om att Sverige är deras nya hem i jämförelse mot att tjäna pengar och flytta tillbaka. Hon har en annorlunda inställning till användandet av symboler som kopplar samman dem till Grekland.

”Jag har aldrig haft en flagga på min balkong, jag är inte den typen av grek. Jag tror inte livet har ändrats så mycket. Vi bor, vi lever på samma sätt med skolor, jobb, hushållsärenden och vänner. Kanske lite alkohol, mycket mat. Vi älskar mat i Grekland, Göteborg älskar mat också. Vi var inte de starka patriotiska grekerna i Grekland och inte här heller. Vi njuter av allt som båda länderna kan ge oss”. - Maria

Likt Alexis i intervjustudiens tidigare del nämner Maria en viss konflikt som kan existera inom diasporan mellan de greker som har levt länge i Sverige och de som är nyanlända.

”Greker är inte så lätta att umgås med. Greker i Sverige är lite mer envisa på ett negativt sätt. Inte alla och inte hela tiden men de är inte så disciplinerade. Vi som land är inte så disciplinerade”. - Maria

Alexis kopplar samman sitt citat med en känd historia i Grekland som blir en sorts övergripande allegori över delar av ett grekiskt beteende. Det handlar om två närliggande restauranger i New York, en grekisk och en judisk. Den grekiska restaurangen går det bättre för och judarna är oroliga. En vacker dag öppnar en ny grekisk restaurang i samma kvarter och då tänker judarna att nu får vi stänga ner vår verksamhet. Den äldste i det judiska sällskapet säger då att en ny grekisk restaurang var precis vad vår verksamhet behöver. De kommer börja bråka inbördes och alla kunder kommer börja äta hos oss istället.

När jag ovan jämför Zoe och Maria som två grekiska kvinnor från två olika generationer av migration och föreställning om hur en grekisk identitet praktiseras ger Vangelis nedan sin tolkning om en skillnad i beteende.

”Det finns de som är en del av samhället och bidrar och en del som inte förändrat något från Grekland. De har en stängd kultur och umgås bara med greker från sin hemby. De rör sig inte i samhället. Vissa kom från byar för att jobba ett visst antal år och brydde sig inte om landet. Utan tänker bara på att åka tillbaka. Vi har bestämt oss att vi ska bo här i fortsättningen och ska därför delta i samhället och upptäcka landet. Resa, äta maten. Vi har varit i Kalmar, Helsingborg, Malmö, Uppsala och Stockholm. Vi har lärt känna landet. Det finns dom som inte ens känner till Göteborg. Det är vanligt”. - Vangelis

Där Alexis pratar om en situation av konkurrens gentemot den gamla generationen av greker tycker Vangelis sig se en attityd som går ut på att hålla sig för sig själva och att omgivningen inte spelar roll. Ett närmande till Zoes beskrivning av hur ett vardagsliv fortsätter att existera i en grekisk form oavsett plats, ingen av uppsatsens informanter säger sig dock uppleva några större konflikter med majoritetssamhället som Alinia definierar som en del av diasporans sociala process (Alinia, 2004: 28). Sker en slutning mot samhället lättare om individen ändå inte har planerat att leva i landet någon längre tid likt vissa av de ”jugoslaver” som avhandlas i Sötebrödet (Ehn, 1975: 15) och går det i så fall då fortfarande att inkludera dem i en diaspora? Troligtvis går det inte att svara ja eller nej här, vissa personer kanske inte inledningsvis har planer på att stanna kvar men gör det ändå eller konstant skiftar mellan

ursprungsorten och det nya hemlandet. Att befinna sig i en diaspora handlar nog främst om att befinna sig på plats i ett annat land och låta sig definieras av det.

Är det viktigt att assimileras av majoritetssamhället? Finns det någon förutbestämd idé om hur den ultimate immigranten bör bete sig? Och vad händer om individen inte passar in i den bilden? Spiros har en inte lika värderande syn på saken men så tillhör han också den äldre generationen av greker trots att han inte kom hit som arbetskraftsinvandrare. Han lägger valet på den nyanlände och pratar om att det i grund och botten handlar om vilket liv en människa vill leva.

”Det finns minoriteter i alla länder. Betalar man skatt och inte är samhället till lags är det upp till var och en vilket språk man vill prata. Men vill man delta aktivt i det offentliga eller har en affär...tänk att gå till en affär och de som har affären inte talar språket om man vill fråga om varor. Det funkar inte”. - Spiros

I relation till det svenska samhället har inte någon av informanterna pratat om något som de utsätts av från sin omgivning som försvårar deras liv. Även om de har uttryckt en viss kritik mot hur Grekland och grekerna har porträtterats under den ekonomiska krisen och i relation till flyktingarna verkar det inte existera några starka upplevelser av systematisk diskriminering eller några maktstrukturer riktade mot dem. De upplever att det fortfarande finns en trygghet och stabilitet i Sverige som möjliggör personlig utveckling på ett helt annat sätt än i Grekland men även ett avstånd mellan människor som är kulturellt och där spelar klimatet enligt dem en stor roll. Vädret är något som mina informanter är eniga om gör livet i Sverige lite tuffare.

”I Grekland när jag jobbade kunde jag jobba i tio timmar i ett hårt jobb för jag bar möbler i Grekland. Men efter det kunde jag gå ut och festa med mina vänner, nästan varje dag. Men här i Sverige känner jag inte att jag har lust att efter jobbet gå ut och göra nånting. Förutom helgen”. – Alexis

Alexis upplevelse bekräftas av både Spiros och Andreas som är 25 och 30 år äldre och som något de konstant upplever som en skillnad mellan länderna. Andreas har fått frågan från greker i Grekland om det finns något som är extra jobbigt i Sverige och han svarar på ett sätt som roar dem.

”Att gå runt med en jacka åtta månader om året. Jag orkar inte med det”. - Andreas

Zoe förklarar att bortsett från miljö och väder finns det inget direkt som skiljer hennes vanor från Grekland och även Spiros förklarar hur hans intressen passar bättre i ett grekiskt klimat då han uppskattar att vara utomhus och det svenska ordspråket ”det finns inget dåligt väder bara dåliga kläder”, verkar vara ett okänt begrepp. Att befinna sig utomhus i Sverige är enligt Spiros lika med en stress där vädret kan slå om när som helst. Eftersom han är uppvuxen med att verka utomhus i ett mer förlåtande klimat och han vill gärna fortsätta med det.

Han beskriver sina vanor som grekiska och har en kulturförståelse som han beskriver som så kontinuerlig att den nästan blir biologisk.

”Människans kärna förändras inte, man kan bli bättre eller sämre i sina gärningar men har man fötts på en svensk bondgård med djur så kommer man alltid vara en bonde. Man kan alltid bli en kultiverad bonde eller läkare eller vetenskapsman men kärnan är den som man föds med”. - Spiros

Styr både yttre och inre omständigheter ett identitetsskapande hos uppsatsens informanter? Ett exempel på yttre omständigheter är just vädret. Informanterna betraktar det som en fundamental skillnad mellan Sverige och Grekland att det definitivt skapar nya vanor hos dem som inte existerade i det gamla landet. Med det sagt spelar dessa transnationella platser roll hos informanterna och blir till olika sorters arkiv för meningsskapande. Platserna där de meningsskapande aktiviteterna sker är olika och existerar i både Sverige och Grekland där de fysiska villkoren för aktiviteten ser olika ut. Landets geografi och väder är två av dessa faktorer som påverkar hur människorna skapar mening i sin tillvaro.

Spiros är pensionär och även om han inte lever ensam beskriver han möjligheten och vikten av att själv styra över en stor del av sin tid. Eftersom han inte behöver förhålla sig till arbetslivets regler gällande tid och rum går han väldigt mycket på café vilket han anser är en aktivitet som härstammar från Grekland och där han också umgås med många greker som har liknande vanor som han själv.

”Cafékulturen är grekisk, även maten som jag lagar. Ett omväxlande humör (här skrattar han). Vardagen är egentligen mer grekisk än svensk” - Spiros

Något som alla mina informanter på ett eller annat sätt reflekterar över är både olikheterna i det svenska och grekiska temperamentet men också samhällsstrukturerna. Cassandra som inte har haft som mål att bosätta sig i Sverige utan lever endast här på en bestämd tid känner inte att hon passar in i den svenska kulturen medan Vangelis tycker att det har förändrat honom till det bättre. Något som även hans omgivning i Grekland upplever.

”De som älskar mig ser förbättringar. Jag är inte lika stressad längre. Nu är jag lugnare och diskuterar utan att höja rösten och gapa lika lätt”. - Vangelis

Enligt Maria är den grekiska identiteten lika förknippad till temperamentet som till fysiska symboler eftersom hon och hennes familj aldrig har känt sig som, ”de starka och patriotiska grekerna”. Spiros har inte heller känt sig särskilt nationalistisk eller patriotisk när det kommer till symboler. Han beskriver de synliga band som förknippar honom till Grekland via bland annat ett, ”omväxlande humör”, men också osynligt genom ett mentalt arv som är landets historia. Maria beskriver kontrasterna med ett grekiskt temperament i Sverige genom att hennes barn ber henne vara tyst när hon högljutt på långt håll hälsar på vaktmästaren till deras hus som hennes barn påpekar för henne inte vill vara social.

”Jag är överbeskyddande, jag skrattar högt och jag kramar alla och det är grekisk identitet också. Mina svenska vänner är varma och vänliga människor men vi har en skillnad i tiden. Jag börjar direkt men de behöver lite mer tid än mig. Och sen kommer värmen”. - Maria

Den värme och det temperament som Maria förknippar med en grekisk identitet är också något som Alexis har reflekterat över även om han ser det som en spontanitet som han använder sig av i relationen till sina grekiska vänner. Marias varma temperament och Alexis egna spontana uppförandekod är något han sätter i en motsatsrelation till ett svenskt uppförande.

”När jag träffar vänner behöver jag inte planera i förväg. Jag ringer dem för att se om de är hemma och går sen dit. Det påminner mig om att jag är grek, den här spontaniteten”. -

Alexis

I Spiros fall så beskrivs den grekiska identiteten som ett mentalt arv han bär med sig, det är historiskt och influerar hur han uppfattar sin omvärld men det är också ett temperament som gör att han ses på som annorlunda här i Sverige där mentaliteten är mer korrekt men det kommer också naturligt i och med hur livet utvecklar sig

”Jag vet inte om det är för att jag är grek utan det drabbar nog alla som skaffar barn och familj. Då måste man backa”. - Spiros

Temperamentet som Spiros nämner är något både Maria och Vangelis tycker skiljer länderna åt. Båda pratar dock om en medelhavskultur som är mer fysisk och högljudd än det något kallare nordiska temperamentet vilket inte innebär att människorna bråkar vilket vissa svenskar enligt Maria tycks tro. Samma medelhavskultur som de nämner kan ligga nära det som Zoe menar när hon pratar om en ”invandrarkultur” som var mer uttrycksfull än det som hon upplevde i Danmark. Maria förklarar temperament som identitet eftersom det är mentalt och genomsyrar kommunikationen både hos människor men också mellan länder.

”Sverige har haft problem med Norge och Danmark genom tiderna och de kommunicerar på ett skandinaviskt vis. Samma sak händer i Medelhavet men på ett sydeuropeiskt vis”. - Maria

Maria är också stolt över det gamla Grekland som hon likt Spiros kopplar samman med det antika arvet, men hon och Vangelis som båda två är cirka 15 år yngre kopplar främst ihop sina band till Grekland med människor som fortfarande bor kvar i landet. Spiros framhäver Greklands historia men inte grekerna även om han ändå nämner dem som bärare av det historiska arvet. Frågan är om ett lands historia går att särskilja från deras befolkning? Spiros beskriver i citatet väldigt tydligt hur människor och historia påverkar varandra. Just den historiekopplingen är enligt honom grekisk och Spiros förutsätter att den gäller även för italienare och judar.

”Det finns inget annat folk vad jag vet som pratar på samma sätt och har det här friska och humoristiska tänkandet som gör att man undrar var allt detta kommer från”. - Spiros

Det historiska arvet som Spiros anser sig bära på som en tydlig del i hans grekiska identitet är enligt Maria enbart en fingervisning.

”Jag tänker bara på historia som ett exempel för framtiden. Min identitet är mer tekniskt inriktad. Vi har inget gemensamt med de gamla grekerna. Jag skulle föredra att ha något att vara stolt över idag”. - Maria

Trots att det utav forskare vid Harvard har dykt upp vetenskapliga rön som visar att dagens greker åtminstone har liknande DNA som sina antika föregångare (Svenska Dagbladet: 2017) visar Maria citat på en vilja att se framåt istället för att konstant referera till historien. Denna känsla delas av Alexis, att prata om en generationsväxling går inte att göra i en kvalitativ studie eftersom studien inte består av så många människor men dessa två personer är i liknande ålder och har levt ungefär lika länge i Sverige.

”Jag känner ingen direkt stolthet och har inte tänkt så djupt på det. Jag tittar hellre på framtiden för vi har fastnat lite i historien bakom oss”. - Alexis

Samhällsstrukturerna är en annan uttalad skillnad som uppsatsens informanter reagerar på gällande skillnaderna i Sverige. Om det svenska vädret ständigt återkommer i vad som skiljer Grekland och Sverige och i förlängningen även vissa vanor åt har samhällsstrukturen lyfts fram som främst positiv. Trots kulturella olikheter anser alla sig respektera det svenska samhället och upplever att de tar del av det och bidrar. De lägger en uppenbar tonvikt vid att både ta till sig av vad det nya landet har att erbjuda och är tydliga med vad de uppfattar som typiskt för Sverige.

”Jag upplever det som ett land som har bra villkor att leva i. Man kan hitta bra jobb, du har mycket möjligheter här i Sverige. Att vilja vidareutbilda sig som en fyrtioåring i Grekland existerar inte”. - Alexis

Alexis lyfter fram hur han när han anlände till Sverige för tio år sedan startade en städfirma och jobbade som städare men vidareutbildade sig till förskolelärare vilket likt Andreas och Eurydike som också är lärare har påverkat hans identitet eftersom vissa vanor i hans förhållande till barn ändrades då han även är far. Han säger sig ha anpassat sin barnuppfostran till normer som han plockat upp under sin utbildning och i sin yrkesroll i Sverige och som skiljer sig från hur hans syster som bor kvar i Grekland uppfostrar sitt barn. Andreas akademiska lärarroll gör att han lyfter fram språket som en bro till det svenska samhället och

som det viktigaste verktyget för nyanlända att bli en del av det svenska samhället och inte fastna i ett utanförskap.

”Jag tror på studier och utbildning hos människor. Därför säger jag att alla nya invandrare som kommer till Sverige borde skickas till skolan. Inte för att ha skoj utan för att lära sig svenska och gör de inte det borde de inte få något bidrag. Det måste finnas disciplin”. -

Andreas

Andreas tycker att ens språkkunskaper ska spela roll om en nyanländ ska få ett svenskt medborgarskap eller inte. Det går både att tolka det som att Andreas är för en begränsad invandring men också att avsaknaden av språkfärdigheter i det nya landet avgör ens roll i samhället och att ge människor medborgarskap utan att se till att de har verktygen för att överleva i det nya landet är kontraproduktivt. Andreas gör dock en skillnad på flyktingar och invandrare.

”Jag anser att invandrare bara bör komma från Europa medans flyktingar behöver hjälp och att svenska staten gör rätt som hjälper dem”. - Andreas

Han känner en stolthet över Sverige som bottnar i att landet har ett välutvecklat samhällssystem som i likhet med Alexis åsikt hjälper människor att utveckla sig i livet på ett sätt som inte är möjligt i länder med ett svagt samhällssystem som till exempel Grekland. På grund av detta och även för vissa traditioner som han uppskattar i Sverige ser han på Sverige och Grekland som jämbördiga roller i hur de upptar hans identitet. Den ena är ett arv och den andra har han anpassat sig till. Det som lätt upplevs som statistiskt möter här något som är tydligt socialt konstruerat. Av den anledningen blir han lika upprörd när han ser någon som hånar något av länderna som han känner jämbördigt för.

När Andreas jämför vad han tror att dessa två olika samhällssystem har bidragit till hos sin befolkning upplever han en starkare initiativförmåga hos greker medans svenskarna alltid har kunnat få svar av en avancerad statsapparat.

”Jag har jobbat 35 år i Sverige, 25 som lärare och tio som personalchef. Som personalchef kunde jag få frågan av en anställd om de vid ett möte kunde beställa in mackor. Vi pratar om en gruppledare. Jag undrade varför han kom till mig men han kunde inte ta det egna

initiativet. Han sökte tillstånd. I Grekland tar man initiativet utan att fråga lika mycket”. -

Andreas

När det gäller hur informanterna upplever att de har möjlighet att utöva sin grekiska kultur i Sverige hävdar alla att initiativet måste komma från grekerna som bor i Sverige. Alexis förklarar att han vill att hans barn ska kunna använda det grekiska språket men att det främst är familjens ansvar även om staten och kommunen sedan kan förenkla processen genom att till exempel dela ut bidrag eller öppna upp för hemspråk vilket de också gör. Hans egna barn går dock i eftermiddagsskola i den grekiska föreningen och inte på hemspråk.

”Det känns dåligt att ha krav på Sverige för att de ska betala för en lärare som ska ha hemspråk på skolan med honom när han är det enda barnet på skolan från Grekland”. -

Alexis

Spiros nämner hur han i yngre ålder kunde delta i gemensamma aktiviteter i den grekiska föreningen och att hans barn gick i grekisk eftermiddagsskola när de var mindre men att han ju äldre han blir har skapat sin egna bubbla och att suget efter en grupptillhörighet har avtagit.

5.3 En konfliktfylld samtid

Intervjustudiens andra del kommer fokusera på hur uppsatsens informanter förhåller sig till hur den ekonomiska krisen, den högerextrema vågen med det politiska partiet Gyllene Gryning och de negativa rapporterna gällande landets flyktingmottagande har påverkat Grekland och bilden av landet. Som en del av en diaspora är relationen till ett hemland viktig och kan påverka hur medlemmar av gruppen konstruerar sin självbild både individuellt och som kollektiv. Hemlandet och den aktivitet som sker där kan alltså betraktas som en ett levande arkiv på så sätt att platser skapar mening inte bara för människorna som lever där men även för människor som bor på andra platser men fortfarande har band till platsen. I det här fallet är platsen Grekland och människorna informanterna, greker som lever i Sverige.

5.3.1 Konsekvenser av den ekonomiska krisen

Alexis, Andreas, Melina och Spiros har varit bosatta i Sverige under denna tioårsperiod av ekonomisk kris, Cassandra kom till Sverige under den och för Maria samt Vangelis var den ekonomiska krisen anledningen till att de flyttade från Grekland till Sverige. Zoe flyttade till Sverige för fem år sedan mitt under den ekonomiska krisen men från Köpenhamn där hon är uppväxt. Vad som förenar dem är dock att även om inte alla har levt i Grekland under de senaste tio åren har perioden påverkat dem i viss mån. Det kan ha att göra med allt från den egna situationen eller situationen för deras närmaste till hur Grekland har betraktats i media och av omvärlden med den ekonomiska krisen som bakgrund. Enligt Zoe är politik och religion ämnen som hon föredrar att hålla för sig själv, *”det är personliga åsikter som bara skapar tjafs”*. Hon anser att det finns så många olika åsikter vilket lätt kan skapa onödig konflikt.

Här blir det relevant att återvända till uppsatsens avdelning för metod. Kvalitativa intervjuer är själva metoden för hur materialet till uppsatsen har införskaffats och det produceras i ett socialt samspel mellan intervjuare och informant. Den ”säkerhet” över att få någon form av svar på en fråga i till exempel en enkätundersökning existerar inte här. Om det saknas kemi mellan människorna som tillsammans utför handlingen så påverkar det materialet till det sämre. Kemi och det sociala samspelet motsäger den positivistiska åsikten att forskning och insamlande utav material kan ske efter ett regelverk och att bakgrundsinformation och förförståelse är av en sekundär betydelse (Kvale & Brinkmann, 2014: 85). Hur gör jag för att få något svar av en informant som inte är intresserad av att diskutera vissa ämnen utifrån sin egna ståndpunkt?

Zoe lider med landet som enligt henne har hamnat i en svår situation, inte på grund av någon stereotyp att greker är lata utan på grund av *”dåligt ledarskap”*. Hon väljer alltså att separera den enskilda grekiska medborgaren från deras politiker. Talesättet att varje folk har den regering det förtjänar är alltså ingen fras hon håller med om.

”Jag är ledsen för Greklands skull, att de hamnat i den här satsen på grund av korrumperade politiker som lever ett lyxliv som inte delas med övriga befolkningen. Grekland är inte det mest strukturerade landet men man kan inte ha allt eftersom Grekland är det bästa landet på jorden i så många andra aspekter”. - Zoe

Den politiska behandlingen av Grekland och betraktelsen från omvärlden i den ekonomiska krisen och flyktingkrisens spår är en del av en mer övergripande fråga över hur greker i Sverige praktiserar sin grekiska identitet. Aspekten blir en viktig del av uppsatsens frågeställning då den är en aktuell del utav den grekiska samtiden. Även om uppsatsens informanter bor i Sverige existerar känslomässiga och praktiska band till platsen Grekland som betraktas som ett arkiv på grund av platsens status som ursprungskultur. Gällande Zoe är ett offentligt uttryck av politiska och religiösa synpunkter inte en del av hur hon praktiserar sin grekiska identitet, den uttrycker sig istället i vardagslivet med bland annat det sociala umgänge där det pratas grekiska och den grekiska matkulturen.

Återkopplat till ämnet politik blir det intressant att sätta Zoes något förlåtande inställning till den prekära position Grekland har befunnit sig i de sista åren och istället lyfta fram de kulturella fördelarna med historia, landskap, mat och musik gentemot det politiska. Att hävda att grekernas livsstil var luxuös innan den ekonomiska krisen och att extravagans och överkonsumtion är grekiska attribut skapar stereotyper. Upplever Zoe att sådana attribut kopplas samman med Grekland som land är det förståeligt att antingen positionera sig i försvarsställning eller inte vilja diskutera det offentligt.

Den överslätande tonen som ursäktar eventuella fel begångna från Greklands håll är dock något som Alexis och Maria vänder sig mot. De tycker att Grekland borde blicka framåt och inte hemfalla åt en nostalgi som enligt dem själva bara stärker de redan överdrivna banden till kultur och historia, istället för att koncentrera sig på självrannsakan. När Alexis säger att grekerna har korruption i blodet kommer inte stereotyperna utifrån men från insidan och en grek.

I motsats till Zoe kritiserar Alexis något som han anser är negativt i den grekiska mentaliteten och en av orsakerna till var landet befinner sig. Genom att prata om färdiga föreställningar kopplade till ett lands kultur eller självbild skapas dock mer låsta föreställningar som lätt kan bidra till att acceptera stereotyper. Blir stereotypa utspel från gruppens insida mer accepterat på grund av att en förförståelse ingår? Det går ju också att hävda att en förförståelse grumlar ett sakligt resonemang av ett problem.

Alexis förförståelse uttrycks bland utifrån den smärtsamma realiteten i att hans mor som jobbat i 35 år som lärare inte har kunnat få ut den pension som hon från början hade rätt till.

Även om han själv flyttade till Sverige innan den ekonomiska krisen blommade ut på allvar i Grekland så är han drabbad indirekt på grund av situationen hans förändrar och syster nu befinner sig i. Han lyfter fram exempel på korruption i samhället som en ojämn skattefördelning där de som tjänar mest i samhället betalar lägre skatt och de mutor som statlig anställa myndighetspersoner och politiker har tagit emot när vänner och bekanta behöver hjälp.

”Du kommer till mig och säger att vet du, jag har en son och du måste hitta ett jobb till mitt barn. Då säger jag okej men då är din skyldighet att du och din familj får samla ihop personer som ska rösta på mig i nästa val”. - Alexis

Cassandra är en av de som i sin lärarroll har känt av och drabbats av den sviktande ekonomin då hon förlorade 40 procent av sin lön. Möjligheten att arbeta utomlands under en period existerade för henne i sin yrkesroll så det var den främsta anledningen att hon flyttade till Sverige. Hon reste alltså inte hit på vinst och förlust utan var intresserad av landets, *”omtalade organisation”*, men Sverige attraherade henne också på grund av familjebanden eftersom hennes dotter redan levde i Sverige och studerade till läkare. *”På så sätt kan jag också hjälpa min dotter”*. Hon bekräftar ett politiskt och ekonomiskt system som de flesta visste var dåligt men under eurons inledning och de goda åren med förbättrad ekonomin för en stor del av befolkningen var det ingen som klagade på ett korrupt system.

”Innan krisen gjordes det jättemycket fel men jag vet inte vad som hände politiskt. Jag hade bra lön men när krisen började förlorade jag 40 procent”. - Cassandra

Maria vidareutvecklar Cassandras förklaring om det mänskliga i att inte bry sig om eventuella strukturella fel som begås inom politiken och ekonomin så länge det inte påverkar individen. Maria drabbades i allra högsta grad av krisen och den var anledningen till att hon flyttade från Grekland då hon hade blivit arbetslös i sitt yrke som civilingenjör. Samt att hennes man hade erbjudits ett jobb i Sverige

”När ekonomin är bra ser man inte resten framför sig utan det är avlägset. Men när ekonomin är svår blir problemen påtagliga”. - Maria

Sin yrkesroll har hon ännu inte fått tillbaka i Sverige men hävdar att hon kanske på grund av detta har blivit mer social och varm i sin personlighet vilket har förbättrat det sociala livet i Göteborg. Hon medger även att hon har prioriterat den rollen framför sitt yrke eftersom hon ändå inte arbetar, hennes man är den i familjen som idag jobbar. Hon beskriver ålder och sexism som en bidragande faktor till att hon har haft svårt på den svenska arbetsmarknaden.

”Jag är en äldre erfaren kvinna och det finns inget jobb för mig i den svenska byggindustrin. Det finns jobb på en högre nivå men inga lediga jobb”. - Maria

Trots att den ekonomiska krisen och hennes avsaknad av jobb i Grekland tror hon att hon lättare hade kunnat få jobb där än i Sverige därför att arbetet ser annorlunda ut där. Hon ser dock numera Sverige som sitt första hemland och har ingen önskan att flytta tillbaka.

”Man flyttar hemifrån en gång, inte tillbaka. Jag vill gärna resa tillbaka två gånger per år men inte permanent. Jag föredrar att röra mig framåt för Grekland är inte det land som jag lämnade för sex år sedan”. - Maria

Trots Marias frivilliga val att lämna Grekland har platsen fortfarande en viss betydelse för henne och hon vill gärna besöka landet regelbundet. Grekland fyller här funktionen som ett arkiv då Maria nämner vikten av att återbesöka en viss plats och att den handlingen är meningsskapande. Det gör det också extra tydligt att hon inte vill flytta tillbaka eftersom de regelbundna besöken får henne att känna att den plats hon besöker inte är samma som det hon lämnade. Hon känner sig inte längre i samklang med omgivningen eftersom platserna enbart besöks sporadiskt, det är i Göteborg hon bor och till den platsen hon anpassar sig till. En annan person som påverkats utav den ekonomiska krisen är Vangelis som likt Maria också lämnade Thessaloniki med sin familj och beskriver hur han har påverkats djupt av att ha tvingats ta ett sådant beslut.

I motsats med Maria upplever Vangelis att han dels berövades sina band till hemlandet eftersom flytten inte skedde frivilligt och dels sin yrkesroll. Han flyttade till Sverige och blev tvungen att återskapa både en ny yrkesroll som vaktmästare medans hans ursprungliga yrkesroll reducerades till något han gör på fritiden. Han fick också återskapa en ny nationell identitet som inte har uppstått av att han växt upp här utan något han har fått anpassa sig till.

Han ser dock Sverige som sitt nya hem och har sakta men säkert lärt sig att uppskatta en svensk identitet, detta på grund av att han inte ser optimistiskt på den grekiska framtiden.

”Grekland kommer börja få det bättre om tio år. Det dröjer. Tio år med kris, två år med corona. De här människorna har levt 12 år i en katastrof”. - Vangelis

Han kopplar samman hur det grekiska folket och främst medelklassen som han själv tillhörde tvingades på en ny verklighet från att ha det gott ställt till att tvingas förändra sina liv och nu ha det väldigt svårt. För Vangelis personligen handlar idag den största problematiken om att anpassa sig till ett nytt lands kultur och att samtidigt behålla banden med hemlandet.

”För mig var det mycket svårt i Sverige de tre första åren. Jag har ett stort intresse i musik och teater vilket hjälpte mig att få livslust och att hitta band tillbaka till Grekland”. - Vangelis

Han pratar om två olika yrkesroller där det ena jobbet är som vaktmästare som han har för att få en regelbunden inkomst. Den andra är hans egna företag där han frilansar med att för olika organisationer marknadsföra Grekland som ett attraktivt resmål. Sin första yrkesroll pratar han om som något han har delade känslor för då det ligger väldigt långt från det egentliga yrke han är utbildad till.

”Det var en chock för mig att byta jobb men jag har en familj och det är en drivkraft. Först fick jag ta vilket jobb som helst, marknadsföringen och företaget gör jag på fritiden så jag har ändå möjlighet att praktisera det”. - Vangelis

Även om han likt Maria inte pratar om sexism uttrycker han samma sorts svårighet att efter en viss ålder få jobb inom sitt yrke i det nya landet.

”Jag är äldre och det är mycket svårt att få jobb inom marknadsföring i Sverige. Det är annorlunda både kulturellt och tekniskt”. - Vangelis

Trots att informanterna uttrycker åsikter om krisen eller har påverkats indirekt är Maria och Vangelis de enda informanter som den ekonomiska krisen påverkade så pass direkt att de valde att lämna sitt hemland. Innebörden av att som grek lämna sitt hemland är enligt Melina

betydelsefull och extrem. Trots en omfattande global diaspora tas inte ett sådant beslut om inte ytterst särskilda skäl finns för individen.

”Till skillnad från svenskar skulle en grek aldrig lämna sitt land om man inte måste. Medans svenskarna är mer att det är ganska coolt att bo i England ändå. ”Man kanske skulle flytta till Spanien ändå”. Grekerna saknar inget i sin omgivning. Vi har vi ju ett av världens sämsta klimat här i Sverige, det är ju höst året om. Täckjacka i maj liksom”. - Melina

Trots det beskriver Melina hur de greker som har kommit till Sverige idag ser på tillvaron annorlunda. Medelklassen kanske är mer medvetna om vad det innebär att flytta till Sverige eftersom världen har blivit mindre och de är mer öppna för nya influenser efter att ha rest och utbildat sig. Är det alltså främst en välbeställd medelklass som har råd att flytta utomlands i svåra tider? Anledningen till att de flyttar till Sverige är dock enligt henne, *”enbart på grund av krisen”*, men hennes påstående om nya influenser kan kopplas samman till socialantropologen Thomas Hylland Eriksens påstående att tillhörighet baseras mer på kultur än etnicitet.

Om kultur där klass bör inkluderas är måttstocken för diasporans kollektiva tillhörighet blir det intressant att fråga sig vad som händer med de som stannar kvar. Gör de det för att de känner en stark dragning till sitt ursprung eller för att de upplever att de inte har något annat val? Har dagens urbaniserade grekiska medelklass eller uppsatsens informanter trots allt mer gemensamt med dagens japaner än grekerna från antiken eller greker från en annan socioekonomisk grupp?

Andreas och Spiros är ungefär 15 år äldre än Maria och Vangelis och har på grund av att ha levt i Sverige under mer än 30 år kunnat tolkas som distanserade till Grekland som arkivskapande och har inte heller i direkt mån påverkats av den ekonomiska krisen. Andreas är själv utbildad i ekonomi så rollen som akademiker påverkar säkerligen hans åsikter men faktumet att han inte har påverkats personligen av krisen spelar kanske också in i att han har en mer positiv attityd till de grekiska förändringarna.

”Krisen har inte påverkat mig och min familj jättemycket eftersom vi har jobbat här i 35 år. Den har inte heller påverkat min bild av Grekland, eftersom jag har studerat ekonomi vet jag att den går upp och ner. Grekland föll hårt för de råkade ha stora statliga skulder. Det satsas

oerhört mycket pengar på försvaret på grund av konflikten med Turkiet. Dock tror jag att landet har nått botten och är på väg upp”. - Andreas

Andreas påpekar att han tar del av nyheter från Grekland och reser dit regelbundet vilket innebär att platsen likt hos Maria kan förstås som ett arkiv eftersom det fyller en meningsskapande funktion hos honom. Eftersom även Spiros lever i Sverige existerar även hos honom en rumslig distans till krisen och han påpekar att hans analys trots allt kommer från ett utifrånperspektiv. Även han tar dock del av grekiska nyheter utöver sina sporadiska resor till landet. Han är dock inte lika optimistisk men å andra sidan styrs inte han heller av någon akademisk identitet som Andreas gör, han kan snarare uttrycka en viss skepsis över den.

”Landet är i extrem kris. Det är synd om dem å ena sidan men å andra sidan är det som sagt att man skapar sin egen miljö. Många greker ska försvara Grekland men det enda jag försvarar är dess kultur och historia. De flesta grekiska akademiker finns utomlands, vad gör de åt Grekland? Ingenting!” - Spiros

När Spiros säger att om han försvarar något så är det landets kultur och historia och snuddar vid den åsikt som även Maria uttrycker. Hon anser att någon från utsidan inte har rätten att kritisera ett lands kultur för det enda den ser är en fasad.

”Jag har rätt att kritisera mitt land för jag har bott där i 46 år. Du har inte rätt för du har inte tillräckligt med data. Om du kritiserar från utsidan kan det vara en fasad. Till exempel dålig journalistik eller politik men det är inte kultur”. - Maria

Här beskriver Maria hur Grekland är ”mitt land”, vilket vittnar om hur omfattande och transnationella en diaspora kan vara där människors tillhörighet inte är begränsad till enbart en plats. Även om hon bor i Sverige betraktar Maria även Grekland som sitt land och en plats där hon har tillräckligt med insyn för att kunna ha en åsikt om vad som sker trots att hon tidigare hävdade att hon inte kommer flytta tillbaka. Grekland som land är utan tvivel en plats som är meningsskapande för henne och kan därför ses som ett arkiv i den mån platser beskrivs om det.

Hon exemplifierar även hur personer med djupare insyn i en plats har större rätt än andra att kritisera vissa företeelser men väljer i sitt exempel relationen mellan människor. Även om hon till exempel skulle vara arg på sin make kommer hon försvara honom om kritiken kommer utifrån. Hon har dock rätt att kritisera hans beteende eftersom hon har tillgång till mer än enbart fasaden. Melina pratar också om en fasad, någon utifrån kan omöjligen ha samma förförståelse som henne efter att enbart ha besökt Grekland som turist. Hon hänvisar till en stereotyp bild av greker som lata och som har serverats utav media vilket hon anser vara grovt förenklad.

”Den lilla delen som jobbade statligt och kunde gå i pension efter 25 år, hur många var de? Ser man Stavros som har stått i sin taverna i 60 år som är 80 idag och fortfarande står i köket. Man lyfter gärna de delarna som ska bli en bra rubrik i en tidning”. - Melina

När hon tänker på kritiken utifrån gentemot Grekland dyker stereotypen över befolkningen upp men även bilden av Grekland som korrupt som hon anser har en högre sanningshalt. Hon ifrågasätter dock hur den negativa bilden kopplas samman enbart med Grekland, att det är hyckleri, att samma sak sker även i Sverige men att det här sällan blir offentligt.

”Göteborg kallades ju för Muteborg för ett tag sen men man glömmet sånt så snabbt. Det görs överallt men man gör det lite snyggare här”. - Melina

Bilden av Grekland som korrumpert är något Alexis anser är en sanning och nära ihopkopplat med landet som helhet, även Spiros håller med om det men likt Melina slår han ifrån sig kritiken om att grekerna har sig själva att skylla. Det är ett universellt beteende enligt Spiros som är nära kopplat till Maria och Cassandra som tidigare beskrev hur ingen reagerar på problem så länge det inte drabbar dem själva.

”Titta på Sverige, medelklassen är den största gruppen och de bryr sig inte om förändringar om de är sämre. Ingen reagerar så länge lönen kommer och systemet fungerar till en viss grad” - Spiros

Påståendet kan förstås som något globalt som sker även i Sverige men är möjligtvis förenat med hur Melina och Vangelis beskrev medelklassen som har haft medel att utbilda sig och få en ökad inkomst så att utlandsresor och nya perspektiv har varit möjliga. En grupp människor

har enligt honom haft det gått ställt och som med sin utbildning borde ha sett Greklands strukturella problem och kunnat adresserat dem i tid men valde att låta en behaglig livsstil gå före. Samma sak hävdar han dock sker även i Sverige.

5.3.2 En politisk högersväng

Under samma tid som den ekonomiska krisen förvärrades i Grekland växte även det främlingsfientliga partiet Gyllene Gryning som tidigare hade existerat som ett missnöjesparti i politiken. 2009 års väljarstöd på 0.9 procent skulle komma att växa till att 2015 bli Greklands tredje största parti. Vad kan en sådan politisk förändring bero på? Andreas diskuterar hur stunder av ekonomisk kris för med sig fascism och rasism hos den vanliga människan eftersom främlingen blir den synlige konkurrenten.

Alexis anser att Grekland blev mer högerinriktat under krisen vilket innebar att vissa greker visade upp en anklagande attityd gentemot andra människor vilket kan innebära att Grekland under en period nådde högplatån för något som tidigare hade existerat som en pyrande xenofobi. Han beskriver ett tillstånd där människor i hans egna ålder kom att allt oftare anklaga invandrare för landets problem.

”Jag sa okej men tänk, du pratar med mig. Jag är invandrare i Sverige. Hur skulle det kännas om svenskarna skulle bete sig så mot mig?” - Alexis

Hans kritiska kommentar fick som gensvar att det inte går att jämföra den grekiska migrationsvågen till andra länder med de flyktingvågor som har anlät till Grekland från till exempel Syrien. Både Alexis och Maria har tidigare riktat en viss kritik mot den grekiska självbilden som går att koppla samman med en essentiell föreställning över hur etnicitet samspelar med kultur. De vill båda att Grekland ska släppa sin självbild som starkt ihopkopplad med historien och istället blicka framåt.

Enligt Andreas är det dock farligt att använda benämningar som *”korrumperade”* eller *”lata”* och koppla samman det med en viss grupp av människor. Dels den bild av grekerna som enligt Andreas under krisen har kommit att spridas globalt men även vissa grekers bild mot flyktingar. Även om någon från insidan har större rätt att kritisera sin kultur som Maria

tidigare hävdade är ett sådant språkbruk enligt Andreas farligt då det bidrar till att genom misstänkliggöranden utsätta en viss grupp för fascism och rasism.

Han menar att grekerna har fått ta emot en stereotyp bild som främlingsfientliga som i sig, ”är ett rasistiskt antagande”.

”Samma tendens till högervåg har vi sett i Sverige och i hela Europa. Det är inte ett grekiskt problem. Att bara koppla samman det med Grekland är fascistiskt och rasistiskt”. - Andreas

Trots en förståelse över Greklands egen roll i den problematiska ekonomiska situation landet har befunnit sig i de sista tio åren råder det ingen tvekan om att alla informanter slår ifrån sig när det gäller den kritik som det har rapporterats om i media huruvida landet har behandlat de flyktingar som anlänt till landet inhumant. Trots att fel kan ha begåtts. Melina nämner ordet ”*filotimo*”, som betyder gästfrihet och är det ordet hon först och främst skulle använda för att beskriva Grekland. Cassandra pratar likt Alexis om en grekisk självbild som återigen är starkt kopplat till sitt historiska arv och som möjligtvis har hjälpt de högernationalistiska strömmarna på vägen.

”En del människor blev väldigt nationalistiska men nu har det städats upp en del. Det var jättemycket problem. Grekerna har alltid trott att de har bäst kultur och är smartare på grund av sin kultur men det Gyllene gryning gjorde var något helt annat”. - Cassandra

Cassandra erkänner att det politiska partiet synliggjorde att en del greker betedde sig illa, ”men i alla skogar finns det monster”. Hon vänder sig mot om omvärlden plötsligt skulle börja betrakta Grekland som ett rasistiskt land och lyfter likt Melina fram en kollektiv generositet som grekerna ofta uppvisar gentemot människor utifrån. Gästfriheten (*filotimo*) är det andra sidan av myntet och det finns väldigt många greker som har hjälpt flyktingarna trots en fallande ekonomi som egentligen borde ha omöjliggjort någon systematisk hjälp.

”I Grekland finns ingen möjlighet att hjälpa flyktingar i en sådan skala, det finns ju inga pengar. De flesta flyktingar fick ändå hjälp av vanliga människor, inte av staten. Grekerna är väldigt gästvänliga men vissa flyktingar gjorde också saker som var fel. De flesta kom inte för att stanna där utan fortsätta till Sverige. När de märkte att det inte skulle bli lätt att ta sig till Sverige skapade några problem. Vad ska grekerna göra? Låta dem göra vad de vill? I Mytilene till exempel, hur ska de stå ut med så många? Det handlar inte om att vilja utan att

kunna. Man kan inte göra mer än vad man kan. Eftersom jag har levt i Grekland kan jag säga att de är gästfria.” - Cassandra

Alexis som tidigare uttryckt sig kritisk över dels en korruptionskultur förknippad med Grekland men också över en xenofobi som kan ha möjliggjort Gyllene Grynings framfart. Han instämmer dock i Cassandras åsikt att kritiken är orättvis. Problemet är strukturellt och han pratar om hur orimlig EU s flyktingpolitik är. Han förklarar att landets geografiska position mellan Europa och på andra sidan Asien och Afrika har gjort landet till ett naturligt flyktingcentrum.

”Jag känner grekerna och hur myndigheterna agerar. Det bästa skulle ha varit om grekerna sa till Europa att vi ska samarbeta tillsammans för att hitta en lösning eller så öppnar vi gränsen och alla flyktingar kan komma direkt till Europa. Då hade EU hjälpt Grekland. Varför de valde att behålla flyktingarna är omöjligt att svara på. Vi ska hjälpa flyktingarna men vi kan inte ha kvar alla flyktingar i Grekland”. - Alexis

Både Alexis och Cassandra hänvisar till sin kunskap om både platsen Grekland och grekerna och det blir viktigt för dem att försvara vissa saker trots att de inte bor där längre. Som en del av en grekisk diaspora verkar de inte kunna vara neutrala över kritik utifrån. Är det för att de själva inte upplever sig stå utanför ursprungslandets affärer och i vilka situationer kan de göra det? Grekland som plats blir ett arkiv för dessa människor eftersom aktiviteterna på platsen ges mening hos dem. Innebär det att de anser att deras tillvaro i Sverige för dem inte begränsar deras deltagande och förståelse för Grekland?

Alexis och Cassandra har två utgångspunkter där den förste till en viss del försvarar anklagelserna riktade mot det grekiska folket och den andra anklagar omvärlden och EU för att ha lämnat Grekland till sitt öde. Likt Melina och Andreas vill även Spiros tona ner antagandet om att Grekland som folk har blivit mer främlingsfientligt bara för att de släppte fram ett sådant politiskt parti. Än en gång avfärdas idén om att alla folk har de politiker som de förtjänar.

”Grekerna har inte blivit mer höger utan det var allt missnöje. Det handlade om Makedonien och det var alla flyktingar. De två största frågorna som avgjorde”. - Spiros

Om en forskare hade nöjt sig med det citatet hade det kunnat gå att tolka Spiros förklaring som att Grekland faktiskt hade blivit mer främlingsfientligt just på grund av att de inte ville ta emot flyktingar. Han fortsätter dock att utveckla sin förklaring och hänvisar till en redan existerande ilska som fanns i landet och tillslut rann bägaren över. Han gör en koppling till samtiden och de protester som ägt rum på olika platser i Europa som resultat av de europeiska ländernas nedstängning av sina samhällen som skydd mot Covid-19. Han jämför med de uppror som skedde i Spanien.

”Det är som protesterna med studenterna i Spanien eller efter en fotbollsmatch när ens lag förlorat. Huliganer finns överallt och sen finns det provokationer också”. - Spiros

När Spiros använder studenterna i Spanien som exempel så syftar han till det samtida exempel om demonstrationer och upplopp som skedde i och med myndigheternas nedstängning av landet under covid-19 pandemin. Hans resonemang om provokationer liknar Cassandras om att det grekiska folket fick nog av många saker som en redan påfrestande ekonomisk situation och den dåliga behandlingen som landet av grekerna själva upplevdes erhålla av EU. Att sedan än en gång känna det som att bli lämnade åt sitt öde utav den europeiska gemenskapen i flyktingfrågan var enligt Spiros bara för mycket. Han jämför med länder som Frankrike, Tyskland och Storbritannien där en kollektiv skuld kopplad till kolonialismen och förintelsen kan existera.

”Grekland har inte samma koloniala historia som länderna i västra Europa, de känner inte samma moraliska ansvar som på många andra platser och det är helt naturligt. Det är på samma sätt med länderna i Östeuropa som inte vill ha med flyktingarna att göra”. - Spiros

Kan detta historiska resonemang kopplas samman till Cassandra och Melinas påstående att det existerar en grundläggande gästfrihet som de ser som grekisk men att om grekerna upplever att den gästfriheten kränkts kommer reaktioner att ske på ett mer konfrontativt sätt än om de hade burit på en kollektiv skuld? Statsvetaren Ivan Krastev beskriver hur föreställningen om en historisk skuld inte existerar i Östeuropa på samma sätt som i väst (Krastev, 2017: 23) vilket är ett antagande som möjligtvis också kan inkludera Grekland. Trots att dess upplevda provokationer har skett utifrån upplever Spiros att Grekland sedan militärdiktaturens dagar på 1970-talet har en stark höger i landet som han tror påverkade omfånget av Gyllene Grynings avancemang.

”Högern har alltid varit brutal i Grekland, extremhögern alltså. Det har sina rötter i inbördeskriget så de har alltid varit en kraft. Och de har kyrkan med sig också som alla katolska länder också har så det är väldigt komplicerat men jag tror att det som skedde är som med SD här. Till missnöjespartier söker sig de som är extremt missnöjda”. - Spiros

I motsats till de flesta av mina informanter som betraktar kyrkan som något positivt känner Spiros ett starkt avståndstagande till all organiserad religion. Där de ser en kraft som bär upp landets traditioner och som alla kan samlas kring oavsett nivå av religiositet citerar Spiros Karl Marx. ”Religion är ett opium för folket och om de oerhörda tillgångar som den ortodoxa kyrkan äger hade kommit hela landet till gagn hade situationen i landet kunnat se annorlunda ut”. Han jämför med de tillgångar som adeln sitter på i Sverige. Trots att han inte är politisk aktiv är Spiros den ende av mina informanter som uttrycker en tydlig politisk hållning.

”I ju sämre skick människan är, desto starkare blir tron. Jag betraktar mig ideologiskt som marxist, det finns den sidan av grekerna också”. – Spiros

Han syftar till de ideologiska konflikter som rasade på många platser i Europa under 1900-talet mellan kommunister och nationalister som han själv kallar högerextrema. Han jämför Grekland med övriga Sydeuropa där Italien med Benito Mussolini, Spanien med Francisco Franco och Portugal med António de Oliveira Salazar trots starka vänsterrörelser skapade fascistiska stater under första halvan av 1900-talet. Grekland blev efter ett långt inbördeskrig mellan kommunister och konservativa med start vid andra världskrigets slut en militärdiktatur som varade mellan 1967 och 1974. Enligt Spiros var religionen oavsett om det var katolska eller grekiskt-ortodoxa kyrkan en av den vinnande konservativa sidans allra starkaste anhängare.

”Det är ju naturligt eftersom de står för samma traditionsbundna världsbild”. - Spiros

Maria tror att Gyllene Grynings framgång främst berodde på att en stor del av befolkningen kände sig vilseledda av att det regerande vänsterpartiet Syriza inte hade levt upp till sina vallöften. I och med dagens konservativa regering ledd av partiet Ny Demokrati och på grund av att Gyllene gryning blivit stämplade som en kriminell organisation är det knappt att de existerar längre. Maria tror dock inte att något parti kunde ha agerat annorlunda gentemot EU än vad Syriza gjorde.

”Gyllene gryning blev ett verktyg för att uttrycka en ilska hos en minoritet på högersidan men livet går vidare och det visade sig ha en kort stubin. Nu är de borta, absorberade, i fängelse”.

- Maria

Hon jämför dock det politiska klimatet med vad som sker i Sverige och menar att högerextremismen som Grekland visade upp är en global företeelse som existerar i Sverige också. Hon syftar på Sverigedemokraterna och hänvisar till att uttrycken alltid är starkare i södra Europa gentemot Sverige på grund av en enligt henne essentiell skillnad i temperament som också gäller politiken. ”I södra Europa har det till exempel alltid existerat ett bredare politiskt utrymme än vad som har funnits i norra Europa”. Detta kan liknas vid Chantal Mouffes föreställning över hur pass stora olikheter ett samhälle mår bra av i relation till en mer ”nordeuropeisk” konsensus (Mouffe, 2008: 23 - 25).

”Jag ser liknande tendenser med SD. Grekland har ett bredare politiskt spektrum än Sverige och SD är lika extrema i svenska mått som Gyllene gryning var i de grekiska”. - Maria

Både hon och Spiros erkänner att fel kan ha begåtts utav Grekland gentemot flyktingarna men båda anser att eventuella fel övervägs av att Grekland har fått axla en orättvist stor del av bördan i den europeiska flyktingpolitiken. Maria återvänder ofta till att jämföra med Sverige och pratar om hur många utrikesfödda som har drabbats och dött utav Covid-19 i Sverige.

”Det har begåtts fel men vem begår bara rätt? Många som dött av Corona i Sverige var somalier. Har Sverige valt rätt väg?” - Maria

Att befinna sig i en diaspora innebär för individen möjligheten att göra jämförelser mellan olika sorts platser och de aktiviteter som sker där. Deras meningsskapande sker på en transnationell nivå där flera olika platser samverkar. Om en viss plats får kritik från majoritetssamhället på en annan plats kan individen ta rollen som expert i frågan utifrån sin roll som representant av platsen. Detta kan ske eftersom individen har ett inifrånperspektiv som dels täcker platsen som har kritiserats men även den platsen som utför kritiken. Melina håller med om att det politiska klimat som Maria beskriver påverkar debatten om flyktingmottagandet i Grekland men att den korrruptionen och rasismen sker i Sverige utifrån ett svenskt politiskt klimat som inte är lika avslöjande. Hon beskriver hur människor som

röstar på Gyllene Gryning eller har fått ett jobb på grund av kontakter inte skäms över det utan snarare offentliggör det.

Likt Alexis beskriver hon dock vilka olustkänslor hon känner över partiet eftersom hennes föräldrar kom till Sverige som arbetskraftsinvandrare. När hon har påvisat ett sådant faktum till människor hon träffat som har röstat på partiet har även hon fått som svar att det inte går att jämföra de människor som lämnar Grekland och de nyanlända.

”Det är egentligen samma sak här i Sverige men här uttrycker man det inte. Svenskar är lite så att jag tycker inte det här är bra men skulle aldrig säga det högt. Jag kanske säger det i förtroende till dig. I Grekland pratar man ju vitt och brett om det på caféer och gatan. Så jag tycker inte att givmildheten och gästfriheten har försvunnit. Jag tror det är i grekens DNA”. -

Melina

Den högernationalistiska vågen liknar Maria vid symptom på en sjukdom och trots att hon anser att människors kreativitet stärks i en kris, *”saknar hon sina varma och glada landsmän”*. Andreas tror att landet är på väg att resa sig upp igen och hävdar att, *”landet har nått botten och är nu på väg upp”*. Detta menar han gäller både Gyllene gryning och den ekonomiska krisen. Han instämmer i att kritiken mot Greklands flyktingmottagning är orimlig och att de har fått axla en börda som inget land ska behöva axla ensamt.

Vangelis och Maria är uppsatsens enda informanter som kom till Sverige på grund av den ekonomiska krisen. Den ekonomiska krisen var den huvudsakliga anledningen till att Vangelis valde att flytta till Sverige med sin familj. Det har påverkat honom på djupet även under hans första tid i Sverige och det skapade en tyngd och depression inom honom som inte Maria uttrycker lika tydligt. Han instämmer i Alexis kritik mot korruptionen som enligt honom inte är en myt utan har hindrat samhället att utvecklas. Han tycker det är bra att grekerna reser utomlands för att de då uppmärksammar vad som kan bli bättre på hemmaplan. Jag frågar Vangelis om hans egna upplevelser av rasism i Sverige, om det har existerat och vad han tänker om det.

”Jag kan inte anklaga svenskar att vara rasister då jag själv har upplevt när invandringen blir ett problem”. - Vangelis

Han är noga med att påpeka att alla albanska invandrare som har kommit till Grekland inte är tjuvar men säger sig basera sina åsikter på erfarenheter. Han hävdar att om människor matas med samma nyheter och mediabild av ett land och ett folk så börjar de tro på det och slutar reflektera över verkligheten. Han menar hur Grekland och greker har framställts under den ekonomiska krisen men kanske även hur han själv också betraktar sin egen omvärld.

”Det har funnits de i Sverige som har betraktat mig som lat eller som tjuv också och generaliserat. Min logik gör att jag kämpar vidare. Inte för dem utan för mig. Om någon är rasist så är han det med alla. Det är inte bara mot greker. Jag tar det personligt om någon kritiserar min person och kallar mig för snyltare eller respektlös men om någon kritiserar Grekland kan jag motbevisa honom”. - Vangelis

Melina anser att bilden av Grekland hos människor i Sverige överlag är positiv men både hon och Maria upplever en framställning utav Grekland i svensk media som inte överensstämmer med verkligheten. Maria upplever att många dåliga beslut togs av både Grekland och EU som ledde till att civila har drabbats, både flyktingar och greker. Grekland var enligt henne inte redo för den anstormning av migranter där inte alla var flyktingar men att grekerna i de flesta fall hjälpte flyktingarna vilket det inte rapporteras om. Melina har ännu ett exempel som hon vänder sig emot rörande bilden av den lata greken kopplat till en levande cafékultur. De flesta av uppsatsens informanter upplever kaffedrickande som en social handling och som grekisk kultur just på grund av att den är så tätt sammankopplad med debatt och dialog.

”Det är deras sätt att diskutera, hade vi haft en sån kris i Sverige då sitter alla hemma och är ledsna eller pratar i telefon och chattar. Det är så här. Där går man ut och diskuterar krisen på kafét. Man tar en kaffe för två euro och sitter där hela dagen och diskuterar. Vi är olika där”. - Melina

Filosofen Federico Campagna som nämns i inledningen skildrar skillnaderna på hur arbete betraktas på olika platser i Europa. Om vissa människor upplever det som lathet att tillbringa flera timmar på ett café trots att avgörande ämnen avhandlas som kan spela roll för människans psykiska välbefinnande bör svaret sökas i relation till sociala processer som formar kulturen. Han utgår från de katolska länderna i Sydeuropa men anser att arbete har ersatt religionen i norra Europas sekulära länder. Det tomrum som uppstår hos människan när religionen lämnar fylls automatiskt med något därför att livet utan mantran betraktas som

otänkbart. Han kopplas samman det med en urbanisering och beskriver arbete som ett instrument för kontroll snarare än produktion (Campagna, 2013: 9 – 10).

5.4 Platstillhörighet och betydelsen av transnationella nätverk:

Intervjustudiens tredje del handlar om det transnationella nätverk som existerar för individer i den sociala process som utgör en diaspora och kopplar samman olika platser av betydelse för dem oberoende av landsgränser. Platser i det nya landet förenas med i vissa fall ett ursprungsland dit individen med jämna mellanrum återvänder men det kanske också existerar andra platser av betydelse som individen har känslomässiga band till. Informanternas frekventa resor mellan Sverige och Grekland resulterar till exempel att de regelbundet tar del av en aktivitet från det grekiska majoritetssamhället som de själva eventuellt återskapar på sina betydelsefulla platser (arkiv) i den svenska diasporan.

Transnationella nätverk bör alltså förstås som ett sorts nätverk av olika arkiv på grund av den betydelse de spelar för dessa människor. Möjligheten finns också att de inte uppskattar vissa aktiviteter som pågår i Grekland och bryter mot deras föreställning om vad grekisk kultur innebär. Journalisten Bill Papastergiades vid The Guardian beskriver till exempel hur många av den grekiska diasporan i Storbritannien inte känner sig i samklang med det grekiska samhället på grund av den ekonomiska krisens tillstånd (Sveriges Radio 2012).

5.4.1 Grekland och Sverige tur och retur

Maria känner till exempel inte att dagens Grekland är det Grekland hon lämnade och Spiros vittnar också om en bild av ursprungslandet som är starkare förknippad med essentiella värden som historia och geografi än med samtiden. Anledningen till att uppsatsens informanter lever i Sverige varierar, detsamma gör längden de har bott här. Melina är den enda som är född i Sverige, Spiros och Andreas är båda pensionärer och har bott i Sverige mer än halva sina liv. Alexis och Spiros flyttade båda hit på grund av kärlek, den ene på grund av en kvinna med grekiskt ursprung som hade växt upp i Sverige och den andre på grund av en svensk kvinna. Andreas, Cassandra och Zoe flyttade till Sverige på grund av olika jobb. Vangelis och Maria sticker ut en aning från mina andra informanter då de anlände till Sverige på grund av just en osäker samtid.

Den ekonomiska krisen som hade gjort dem båda arbetslösa och de upplevde att det inte fanns något annat val än att lämna landet. De var arbetslösa när de lämnade Grekland, båda hade familj och levde i Greklands andra största stad Thessaloniki. Maria berättar att när hennes man erbjöds ett jobb i Sverige bestämde hon sig trots oro och osäkerhet att prioritera familjen istället. De flyttade dit maken hade fått jobb. En osäker samtid i Grekland gjorde att hon valde att avstå från att satsa på sin karriär som civilingenjör där och idag lever de i Sverige. Båda städerna Göteborg och Thessaloniki räknar hon idag som hemstäder.

Alla informanter förutom Cassandra betraktar Sverige som sitt hemland då hon har jobbat i Sverige under en period på fem år och ska sedan flytta tillbaka till Grekland och Kreta. Samtidigt betraktar de även Grekland som ett ursprungligt hemland. Trots det nya hemlandet, (Andreas och Spiros har som sagt levt i Sverige under mer än halva sina liv), är bandet till Grekland starkt för alla och resorna mellan länderna är många och kan ske under långa perioder. Spiros och Andreas som är pensionärer berättar om hur de återvänder till sitt födelseland, i Spiros fall är det möjligheter som styr.

”Så ofta jag kan. Minst tre gånger per år. Jag åker till Thessaloniki där jag har min mamma och syster och jag åker till öarna för sol och bad”. - Spiros

Andreas åker till och med oftare, som yrkesverksam brukade han regelbundet resa dit två till tre veckor under julen och en och en halv till två månader på sommaren. Som pensionär har resorna ökat och nu kan det ske mellan fyra till fem gånger på ett år. Han nämner billiga resor med flygbolaget Ryan air som en anledning till att det går att resa så ofta. Men vad är det som lockar att återvända till hemlandet om och om igen? Likt Spiros delar Andreas också upp resorna i olika anledningar.

”Jag reser till Thessaloniki för jag har hus där, till Peloponnesos och sen till någon ö för att bada”. - Andreas

Andreas pratar om en längtan som drivkraft och han anser inte att Grekland står i vägen för möjligheten att resa till andra länder som också är ett stort intresse hos honom. Den grekiska identiteten är något som han har ärvt.

”Jag har rest över hela världen till 26 länder och det finns två länder jag återkommer till och som jag vill leva i. Det ena är Sverige där jag har bott i så många år. Det andra är mitt andra hemland Grekland där jag är född. Oavsett om mina föräldrar är döda finns syskon, vänner och språket”. - Andreas

Det går att argumentera för att Sverige är informanternas hemland eftersom det är där de lever men Spiros pratar först och främst om att han är grek och när ordet ”hemland”, uttalas blir det uppenbart att det är Grekland som åsyftas.

”Man är det eller man är det inte. Det är en särskild historia som gör att man känner sig så”.
- Spiros

Det går att tolka hur Spiros på olika sätt, både att känslan av tillhörighet kommer inifrån för i så fall kanske även hans fru som är svensk känner samma tillhörighet till landet som honom. Det går även att tolka på ett mer statiskt sätt, ”man är det, eller man är det inte”, där ursprung är den avgörande faktorn. Trots att Vangelis likt Andreas och Spiros också reser till Grekland som en kombination av plikter mot familjemedlemmar och semester beskriver han en tyngd och sorg som drabbar honom när han reser dit.

”Det är svårt att återvända på grund av att det är livet som jag har levt och att se sina gamla vänner ha det svårt. Människor som jag älskar”. - Vangelis

Dessa svårigheter är resultat av den ekonomiska krisen och de tynger Vangelis på grund av att det var anledningen till att han och hans familj flyttade till Sverige. Anledningen till att han och familjen reser dit är främst den närhet och kärlek han känner till människorna snarare än platserna i sig.

”Jag älskar Thessaloniki för där växte jag upp men Alexandroupolis är min hemort. Vad som än händer kommer jag älska det. I Thessaloniki har jag mitt hus, jag skapade min familj där. Människor jag bryr mig om bor där. Det som avgör är att mina föräldrar har dött så i Alexandroupolis bor bara min bror som utgör ett band. Det är ansiktena som får en att älska en plats och när det försvinner...”. - Vangelis

Vangelis och Maria kom båda som bekant till Sverige på grund av att den ekonomiska situationen i Grekland gjorde deras tillvaro där ohållbar, deras val gjordes alltså inte på helt frivillig basis. Vangelis beskrivning av en sorts sorg vid återresorna till landet beskrivs inte på samma sätt av Maria men det finns en uppdelning av platser hos henne som blir intressant när båda två reste till Sverige av samma anledning. När Vangelis pratar om sorg, uttrycker Maria en sorts plikt-känsla som tar bort semesterens frihetskänsla från resandet till Grekland.

”Jag föredrar att resa någon annanstans. Göteborg är hemma, Thessaloniki är också hemma. Det finns ingen semester där. Om vi pratar semester föredrar jag någon annanstans men vi har föräldrar som vi måste ta hand om och träffa vänner även om vi kan träffa vänner i Spanien också”. - Maria

När Vangelis pratar om att det är människorna på en plats som skapar banden till en plats blir det ett mångbottnat svar som rymmer både kärlek och plikt, även Maria uttrycker samma värdering. En plats får enligt en sådan föreställning främst sitt värde på grund av människorna som är förknippade med den snarare än platsen i sig. Platser som har personliga band till en människa kan innebära något positivt men också en tyngd. De aktiviteter och händelser som sker på platsen blir identitetsskapande eftersom det är dessa relationer Vangelis och Maria förknippar med resorna till landet.

”Jag saknar inte mitt hus men familj och vänner. Framförallt våra föräldrar och allt som är förknippat till dem och det vi gjort med dem. Jag saknar inte landet”. - Maria

Maria pratar även om hur att resa till Grekland bland annat är en plikt-känsla som innebär att ta hand om sina föräldrar till skillnad från de mer obekymrade semesterresor hon gör med sina vänner till bland annat Spanien. På samma sätt som en plats får status som arkiv på grund av individens mänskliga relationer kan platser utan dessa band kännas anonyma men också representera frihet för att dessa mänskliga relationer även innebär vissa krav. Överlag reser många av uppsatsens informanter mycket och lyckas få in både de familjeorienterade resorna till Grekland men även rena nöjesresor i Europa till längre och mer avlägsna resor som Andreas resa till Kuba eller när Melina åkte med sin familj till Singapore. Melina berättar om hur hon antagligen ser på semester som en annan sorts aktivitet än sina svenska vänner.

”När jag åker till Grekland ser jag det inte som semester som en svensk skulle se det. Att det är hotellet, stranden, restaurangen. Alltså när jag är i Grekland kan jag dricka kaffe hos min moster. Vi gör såna här normala grejer, träffar våra föräldrar..” - Melina

Men även resorna till neutrala platser definieras till en viss mån av relationen till Grekland. Melina tycker om att ha ätit på åtminstone en grekisk restaurang i det land hon besöker, kanske för att undersöka hur grekisk kultur tar sig uttryck i andra länder. Rollen som grek är något Andreas bär med sig utomlands, han berättar om en global uppskattning som tar sig olika uttryck, till exempel österrikare och spanjorer som pratade grekiska med honom. Hur flamencodansare i södra Spanien uttryckte att han måste vara en bra dansare eftersom han är grek.

”Jag träffar folk som gärna dricker med mig när de hör att jag är grek. Jag har aldrig upplevt något rasistiskt”. - Andreas

Som Maria tidigare sa representerar Grekland inte nödvändigtvis semester i en mening utav frihet från ansvar eller måsten. Å andra sidan beskriver inte Melina det heller som något jobbigt, snarare sammankopplat med en alternativ vardag med samma relationsskapande praktiker som skulle kunna ske hemma i Sverige. Spiros delade tidigare upp synen på resorna till Grekland som innefattade det vardagliga som han förknippar med Thessaloniki, plikten, men även en mer obekymrad tolkning av ordet semester som han förknippar med den grekiska övärlden dit han inte har några familjeband.

”Jag reser till Thessaloniki för att jag har min mamma och syster där”. - Spiros

Av alla åtta informanter sticker Spiros ut då han inte uttrycker samma längtan efter att resa till nya länder även om han berättar om nyligen gjorda resor till både Marocko och Australien. Han berättar att allt som saknas i Sverige och som han har ett behov av återfinns i Grekland. Han beskriver värmen, havet och maten som tre viktiga ingredienser som han vet att han kommer få där. Spiros är även cirka 10 - 15 år äldre än många av uppsatsens informanter förutom Andreas som gärna talar om alla de länder han har besökt genom åren. Det är alltså inte säkert att det enbart handlar om ålder men hos Spiros existerar inte samma sorts nyfikenhet över att uppleva nya platser utan han längtar främst efter det han känner till.

För honom är det de grekiska öarna som symboliserar den sorts avkoppling och semester som för Maria är förknippat med ett neutralt land som Spanien, trots att hon nämner att de också reser runt en del i Grekland men främst i de norra regionerna där de har sina rötter. Andreas som är uppsatsens äldsta informant vill inte acceptera en tillvaro i sitt resande som begränsas allt för mycket av platsen. Hans föräldrar lever dock inte längre så möjligtvis har den ansvarskänsla som vissa informanter uttrycker därför avtagit, trots att han bland annat nämner fastigheter i Thessaloniki som han med jämna mellanrum tittar till.

”Bara för att jag är från Peloponnesos måste jag inte åka dit, vad ska jag göra där i tre veckor? Åk till din hemort och stanna där en stund men en människa borde åka dit den vill”. -

Andreas

Det starka bandet till människorna som tillhör en plats uttrycks tydligt på många håll men motsägs delvis av Spiros. Han framhåller främst en kulturell och historisk faktor som främst manifesteras av den fysiska platsen och miljöerna trots att han påstår sig besöka Thessaloniki enbart på grund av sin mor och syster. Men vad är kultur om inte mänsklig aktivitet?

”Jag reser till Grekland för landet, inte för grekernas skull. Det finns kopplingar med sin kultur som är så stark att det finns inget annat. Säg till en jude vad det innebär att vara jude, eller en italienare vad det innebär att vara en romare. Det finns kopplingar med sin kultur som är så stark att man inte skäms för något”. - Spiros

När informanterna pratar om Grekland nämner alla i någon mån att de återvänder dit på grund av sina familjrelationer eller på grund av praktiska anledningar. Familjebanden är det som främst gör platserna de återvänder till viktiga och legitimerar deras status som arkiv.

5.4.2 En kulturell identitet i relation till omvärlden

Grekland är ett land som inkluderas i olika sfärer både geografiskt och kulturellt, trots det upplever de informanter jag har intervjuat att Grekland sticker ut gällande geografi, kultur och språk. Rent geografiskt tillhör Grekland Balkanhalvön men i landet pratas det grekiska till skillnad från den sydslaviska som annars dominerar regionen. Rent kulturellt brukar dock dagens Grekland beskrivas som ett medelhavsland vars kultur i Europa liknas vid ett flertal andra länder som i Europa domineras av latinsktalande länder med katolicism som religion.

Medelhavet har historiskt även förenklats möjligheterna till att ta sig till andra platser vilket innebär att det har funnits greker och grekiska kolonier över hela Medelhavet och ända upp till Svarta havet.

Idag bor greker i hela världen som resultat utav både en historisk migration i närområdet men även en global migration och rent historiskt så talas det om en "kreolisering". Det innebär blandkultur och uppstår i möten mellan olika folk, till exempel i form av blandäktenskap mellan greker och andra folk (Populär Historia: 2007). För människor i en diaspora existerar många gånger platser av betydelse i transnationella nätverk, platserna bildar en imaginär karta som existerar bortom gränserna av ett specifikt land. Alexis pratar dock om motsatsen, att greker gärna håller sig för sig själva och oftast inte blandar sig med andra.

"I Sverige ser jag att de flesta greker gifter sig med varandra. Det är inte så vanligt att gifta sig med andra kulturer". - Alexis

Detta påstående motsägs dock av Spiros, han är gift med en svensk kvinna som var orsaken till att han flyttade till Sverige 1979. Han påstår att det inte var ett svårt val eftersom han ändå var inställd på att förr eller senare lämna Grekland vilket också på en individnivå motsäger Melinas idé om att greker sällan lämnar Grekland om inte nöden kräver det. Å andra sidan kan säkert kärlek räknas som en handling sprungen ur nöden. Bland uppsatsens informanter är han dock den enda som är gift med någon från ett annat land. Maria träffade dock sin man som var grek i London och har sin bror i Tyskland.

Spiros själv pratar inte om greker som ett folk där det finns en ovilja att blanda sig med andra men han bekräftar en speciell sorts stolthet som i sina sämsta stunder tenderar att sätta sig själva på piedestal gentemot andra folk på grund av sitt kulturella arv.

"Greker är ett väldigt stolt folk som ser ner på alla som i princip inte respekterar dem. De är stolta på gott och ont". - Spiros

Det är många informanter som tidigare i uppsatsen har bekräftat stoltheten och en viss arrogans gentemot omvärlden. Samtidigt är det många som pratar om en gästfrihet vilket gör det viktigt att lägga tyngd på delen i Spiros citat för att undvika stereotyper. Melina pratar till exempel om att gästfrihet för henne symboliserar själva grunden i grekisk kultur.

Hon tar upp exempel som behandlar gästfrihet mellan människor i Grekland och pratar om en solidaritet som hon illustrerar med olika berättelser där den ena handlar om en grupp pensionärer som turades om att fika hemma hos varandra. När en kvinna i gruppen inte längre var lika rörlig ändrades rutinerna och besöken kom att fortsätta ske hemma hos henne istället. Hon beskriver också situationer med grannar i olika lägenheter som har valt att slå ihop sina balkonger och att hennes föräldrar inte låser i sitt hem vilket till slut också kan gå för långt när grannar kommer och går utan att ens knacka på dörren.

Den grekiska kulturen som varken är slavisk eller latinsk med de starka banden till sin historia gör att Grekland som land sticker ut från övriga länder på Balkanhalvön, de katolska medelhavsländerna och Turkiet som landet var ockuperat under cirka 400 år. Anledningen till att det de antika kolonierna runt Medelhavet och Svarta havet samt det bysantinska och osmanska riket är viktiga för den grekiska identiteten är bland annat för att det representerar Greklands historiska band till sin omvärld.

Dessa historiska platser och riken har gjort att det grekiska språket har talats av greker och andra folk på olika platser i södra Europa och mindre Asien. Det är en faktor som kan förklara Greklands starka band med sin historia även om det inte innebär att de flesta greker tror på en återupprättelse av gamla tiders expansioner.

Alexis är den bland mina informanter som tydligast har markerat ett avstånd mot en glorifierad historieskrivning och känner inte så stor stolthet över den grekiska historien trots att han vill att sonen ska kunna tala grekiska och vara en del av Grekland även om de bor i Sverige.

”Alexander den store krigade, jag kan acceptera honom som en stor ledare men jag håller inte med om hans tanke att hela världen ska vara vår”. - Alexis

Även om ingen uttrycker någon önskan om att införliva de platser som är knutna till den grekiska historien med dagen Grekland så är det flera av mina informanter som använder namnet Konstantinopel istället för dagens Istanbul som är namnet på den turkiska staden beläget vid Bosporen. Cassandra som är lärare, vilket hon ibland under vår intervju understryker hävdar att greker påverkas väldigt mycket av historia och är en av de som använder Konstantinopel som namn på staden istället för Istanbul. Trots att Grekland och Turkiet ända sedan självständigheten från det Osmanska riket har haft återkommande

konflikter har det funnits likheter i kulturen eftersom så många av dagens greker har sitt geografiska ursprung från städer i dåvarande Osmanska riket som hade en betydande grekisk befolkning.

Som Cassandra förklarar innebär inte hennes motstånd mot turkisk politik att hon tycker illa om Turkiet som land. Maria förklarar djupare och refererar till sitt eget ursprung på ett sätt som kan komplettera Cassandras åsikt om att hon uppskattar mycket som är turkiskt.

”Mitt ursprung är från mindre Asien så självklart känner jag ett band till Turkiet. När min mormor svor och var arg pratade hon turkiska. Hon var flykting och turkiska var modersmål. Det är som jag, jag kan inte vara arg på svenska, bara på grekiska”. - Maria

När hon förklarar sina personliga band till Turkiet så hänvisar hon till sin mormor som var flykting och växte upp i det som idag är Turkiet. Det är en återkoppling till historien och alla de städer med grekiskt ursprung som existerar runt omkring Medelhavet och Svarta havet som idag är en del av andra länder. Marias mormor var som många greker en del av det befolkningsutbyte mellan Grekland och Turkiet 1923 som idag går att se som en etnisk rensning eftersom ett visst område tömdes på en viss befolkning. Från regionen Thrakien i nordöstra Grekland där Vangelis är uppvuxen deporterades 360. 000 etniska turkar och från flera områden i nuvarande Turkiet deporterades 1,4 miljoner greker som hade bott där sedan de grekiska kolonierna under antiken.

Thrakien är det område i Grekland där det fortfarande bor en muslimsk minoritet som är turkar men som i Grekland benämns som grekiska muslimer. Vangelis berättar att han under sin uppväxt i staden Alexandroupolis i Thrakien hade vissa turkiska vänner. Han benämner dem som turkar och inte grekiska muslimer samt påstår att han då kunde tala lite turkiska som han idag inte kommer ihåg.

Marias mormor var en av alla de som deporterades från staden Smyrna, (Izmir i dagens Turkiet) hon hade levt i staden då den var en del av det osmanska riket där turkiska var språket. Marias mormor pratar alltså turkiska eftersom staden var en del av det osmanska riket och grekiska eftersom hon var grekinna och staden hade en stor grekisk befolkning. Förutom Maria berättar även Spiros och Melina hur de har släkt eller närstående som anlände till Grekland från områden som Smyrna (Izmir) i dagens Turkiet under befolkningsdeportationen

1923. Melina berättar hur hennes svärföräldrar emigrerade därifrån innan de bosatte sig i dagens Grekland och fortfarande talar turkiska och återvänder till Turkiet med jämna mellanrum.

”Mina svärföräldrar kan prata turkiska men de ses som lustiga där för de pratar en antik variant”. - Melina

Till skillnad från flera av informanterna säger Andreas Istanbul och inte Konstantinopel, han är lärare och föredrar att säga det officiella namnet eftersom det bysantiska Konstantinopel inte existerar längre trots att han påtalar de grekiska spår som fortfarande existerar dagens Turkiet. Maria pratar om att Grekland förnekades den renässanskultur som många länder runt Medelhavet upplevde efter medeltiden då Grekland tillhörde det Osmanska riket. På grund av att de båda har haft en påtaglig närvaro i varandras områden och trots djupa politiska konflikter som många gånger har varit nära att leda till krig ända in i modern tid är de både folken enligt Maria, om det inte vore för religionen, väldigt lika.

”Om du träffar turkiska människor utanför Turkiet är de som oss i de flesta aspekter”. - Maria

Maria pratar om historia som främst, *”ett exempel för framtiden”*, och påminner mer om Alexis. Inte att hon lika tydligt vill distansera sig från det grekiska historiearvet men ser sig själv som mer, *”tekniskt orienterad”*, då hon är utbildad civilingenjör. Hon pratar dock om hur hon är uppfostrad att föreställa sig Grekland och trots att hon inte känner sig traditionell, känner hon sig inte fullt ut västerländsk heller.

”I skolan lärde vi oss att Grekland är ett land där tre olika världsdelar möts. Europa, Asien och Afrika. Grekland är nyckeln så vi kämpar mellan öst och väst. Jag känner mig inte som en traditionell grekisk kvinna, jag kunde träffa henne i grekiska föreningen men jag känner mig inte helt västerländsk heller”. - Maria

Här pratar Maria om grekiska föreningen som en plats för grekiskt identitetsskapande i Sverige och där hon har upplevt en mer traditionell föreställning av hur en grekisk kvinna är som hon personligen inte förknippar sig själv med. Zoe som också är aktiv i grekiska föreningen pratar också om en kvinnoroll som hon förknippar med att hon är uppvuxen i

Köpenhamn och ”Skandinavien”, som gör att hon sticker ut emot hur en traditionell grekisk kvinna ska vara. Enligt henne själv är dock Grekland den plats där det sker.

”Jag är mer modern och mindre traditionell än många grekiska kvinnor. Jag är karriärdriven och har inte varit lika uppfylld av giftermål och traditionella könsroller”. - Zoe

Det blir här tydligt att det finns en problematik med att ge Grekland rollen som ett arkiv där någon sorts ursprungskultur existerar om den uppfattas som negativ, det har dock aldrig Zoe påstått. När hon berättar om könsroller beskriver hon det inte som ett problem men hon och hennes familj har ändå valt att inte leva där. Tanken är inte att skapa en värderingsskala där den grekiska identiteten värderas mindre utomlands i jämförelse med Grekland, det är dock betydelsefullt att alla informanter jag har intervjuat här i Sverige har starka band till Grekland.

Gällande traditionella könsroller existerar dem enligt Maria i en plats som grekiska föreningen, en plats där många greker i Sverige samlas och där banden till Grekland är starka på grund av ett identitetsskapande. Där pratas grekiska och där hörs det grekiska språket via TV och musik. Där äts också grekisk mat och där upprätthålls grekiska traditioner genom symboler och aktiviteter.

Zoe förknippar traditionella grekiska könsroller med Grekland där hon känner att hon sticker ut, ett levande arkiv innebär olika saker för olika människor. Maria nämner storstaden Thessaloniki med omnejd som platser hon ofta återvänder till i Grekland och som för henne kanske representerar ett arkiv för grekisk identitet. I Zoes fall är möjligtvis banden extra starka till familjens ursprungsort Karditsa i mellersta Grekland dit hon ofta återvänder. Det är ingen storstad som Thessaloniki utan en mindre region i inlandet som med en huvudort på cirka 130. 000 invånare kan anses vara en mer traditionell plats. Regionen har dock en symbolisk betydelse, Karditsa betyder hjärta på grekiska och området kallas för Greklands hjärta (Tripbounty: 2021).

När det talas om Grekland som ett balkanland trots att det inte är ett sydslaviskt land förenas landet med sina grannar än en gång av historien. Maria pratar om att Grekland består av berg och havet, Balkan och Medelhavet. Två olika sorters geografi.

”Hur kan vi vara grannar utan att påverka varandra? Vi har samma gnista som till exempel serberna. Kanske för att vi alla var under turkisk ockupation. Vi har inte exakt samma musik men den är högljudd och intensiv. Vår konst och dans är lika, det är definitivt ett resultat av att ha varit under samma ockupation lika länge”. - Maria

Grekland och Serbien är två länder på Balkanhalvön som trots att de inte är geografiska grannar har historiska band som kan skapa en gemensam kultur. Detta härrör från att både ha varit en del av det ortodoxt kristna bysantinska riket och att både ha varit ockuperat av det islamska osmanska riket ungefär lika länge. Nästan alla informanter pratar om Serbien som ett land som de har en gemensam kultur med och med vars folk de känner en sorts samhörighet.

När Maria pratar om den gnistan hon kopplar ihop med en *”balkankultur”* nämner hon som exempel regissören Emir Kusturica och kompositören Goran Bregovic, två personer som personifierar gnistan. Den förste definierar sig som serb och den andre har kroatisk far och serbisk mor men är själv katolik vilket är den dominerande religionen i Kroatien.

Alexis tänker att om han hade varit från Korfu, en av öarna i den joniska ögruppen i västra Grekland skulle han kanske ha känt mer gemensamt med Italien. Han känner dock att han definitivt har mer gemensamt med något som beskrivs som en balkankultur men så är han också från norra Grekland som är en mer integrerad del av Balkanhalvön än till exempel Korfu. Andreas pratar om en gemensam kultur i musik och mat med både länderna på Balkanhalvön och Turkiet som även Melina instämmer i. Hon nämner till exempel fyllda paprikor som en maträtt som förutom i Grekland även är populär på alla dessa platser. Spiros påpekar att det är historia som Grekland delar med Balkanhalvön och hela östra Medelhavet som alla var en del av det ortodoxt kristna bysantinska riket där språket som talades var delvis grekiska under drygt 1000 år. Sedan även det osmanska i ytterligare 400 år.

På grund av just historia är relationen till övriga länder på Balkan en aning splittrad och trots att det talas om en gemensam kultur som manifesteras i musik, mat och det som Maria kallar *”gnista”*, existerar en hierarki som tar sig uttryck i både vänskap och konflikt. Relationen till Serbien har alltid varit stark och länderna har sett sig själva som naturliga allierade och ett sorts broderfolk trots att de inte geografiskt gränsar till varandra.

Cassandra tror att på grund av en gemensam religion i och med ortodox kristendom så existerar en naturlig gemensam grund. Den ortodoxa tron är dock inte den enda gemensamma grunden, även Bulgarien och Nordmakedonien domineras av den ortodoxa kyrkan men med de länderna har relationerna genom åren varit mer ansträngda. Möjligtvis är det även den gnista som Maria beskriver som även Alexis känner av och förenar honom med länderna på Balkanhalvön snarare än i Medelhavet.

”Jag känner inte så mycket människor från Balkan men när jag träffar dem känner jag mig ganska nära med deras kultur. Jag kan inte förklara det men känner att vi är jättenära. Det är inte samma sak med Bulgarien men med Serbien känner jag att vi har samma kultur. Kanske beror det på religionen, de är också ortodoxa. Vi kan kommunicera bra”. - Alexis

Förutom religionen har det under åren existerat många olika sorts band mellan greker och serber. Melina nämner att några av hennes familjs bästa vänner idag är serber och att de påminner om varandra en hel del i vanor och temperament. Den delade erfarenheten av migration mellan folk som har en liknande diaspora i andra länder kanske skapar en gemenskap som inleds i det nya landet, till exempel Sverige, och sedan även fortsätter att existera i de gamla hemländerna.

De flesta beskriver hur det historiska Greklands eller landets politiska relationer till andra länder inte påverkar deras personliga uppfattning även om åsikter finns som till exempel i fallet med Nordmakedonien. Detta hänvisas till den namnkonflikt som har existerat mellan de två länderna sedan landet bröt sig ut ur den jugoslaviska federationen 1991 och tog namnet Makedonien. Grekland vägrade att acceptera det namnvalet på grund av att det är namnet på en av Greklands nordliga regioner. Det har även en historisk betydelse som ursprungsplats för Alexander den store och det hellenistiska rike som under 300-talet f kr sträckte sig ända bort till Indien. Att låta ett annat land ta namnet Makedonien skulle vara som att radera en betydande del av den grekiska historien.

Frågan är dock hur mycket den frågan påverkar uppsatsens informanter som är bosatta i Sverige? Alexis kritiserade snarare ett identitetsskapande som är alltför tätt förknippad med historia. Vangelis hävdar att det med tydliga historiska fakta går att bevisa att Makedonien är ett grekiskt namn och att det hela är en geopolitisk konflikt. Maria hävdar att det är en känslig

punkt hos henne som vanligtvis inte känner att hon behöver använda sig av varken patriotiska symboler eller språkbruk för att manifesteras sin grekiska identitet.

”Konstigt nog spelar det roll. Jag vill inte att folk jag träffar här säger att de är makedonier. Jag har inga problem med att vi är grannar och vi är antagligen ganska lika men det är en känslig punkt”. - Maria

Cassandra och Andreas som båda är lärare reagerar olika, för Cassandra spelar det ingen roll medan Andreas som kallar Istanbul för sitt korrekta namn av samma anledning även kallar sina grannar för Nordmakedonien. Frågan väcker dock större känslor hos honom och han är uppenbart kritisk till grannarnas namnval.

”Jag förstår inte varför man blev en stat med ett falskt namn. Grekland var inte emot en självständighet men inte med det namnet då det är grekiskt”. - Andreas

Balkanhalvön är en av Europas mest konfliktfyllda områden och orsakerna är många men det är uppenbart att historia spelar stor roll där. Det är också en kompakt region med en uppblandad demografi där befolkningen bor utspridda i regioner som nödvändigtvis inte följer dagens gränslinjer. Samtidigt som Grekland tillhör Balkanhalvön är det också välkänt som ett medelhavsland, kulturellt och historiskt sammankopplat med helt andra länder. Medelhavet är ett mycket större och mer vidsträckt område som innefattar tre kontinenter. Många grekiska kolonier under antiken var belägna på olika platser runt Medelhavet. Melina berättar hur hennes guddotter i Kilikien har ett italienskt efternamn som hon tror beror på den grekiska minoritet som fortfarande existerar på platser i södra Italien.

Enligt de flesta informanter klingar Medelhavet bättre i öronen på människor än Balkan, om Grekland som Maria säger är uppdelat i hav och berg representerar Balkan de svårtillgängliga och statiska bergen medan Medelhavet innebär kommunikation och variation på grund av farleder som har transporterat människor mellan olika platser.

Zoe anser att Grekland må vara balkanland geografiskt men kulturellt befinner sig landet närmare medelhavskulturen. Hon är tydlig med att det existerar en mental hierarki i att tillhöra Balkan eller Medelhavet. Det skapar olika associationer i föreställningen hos människor där Balkan innebär konflikt och fattigdom och Medelhavet förknippas med sol,

turism och historia. Framförallt har enligt henne Grekland en väldigt egen kultur som skiljer sig från alla de regioner landet förknippas med.

”Vi har mycket likheter med till exempel Italien och Spanien när det kommer till temperament, mat och väder. Det är medelhavskultur men samtidigt är vi väldigt egna också. Jag vet inte varför men greker har alltid varit väldigt medvetna om sin historia som har skapat en stark nationell stolthet”. - Zoe

Alexis å andra sidan känner ett närmare band till människorna på Balkan än vid Medelhavet men kanske spelar geografin in här då han är från Katerini i norra Grekland som trots att de har nära till Medelhavet ändå ligger nära balkanländerna rent geografiskt. Han ser dock rent neutralt på Grekland som ett medelhavsland men enligt Spiros så förknippas solen med Medelhavet och är närvarande i hans egna grekiska identitet som tvingar honom att söka sig utomhus. Han tänker också att religionen till skillnad från övriga Europa är ständigt närvarande i hela medelhavsområdet oavsett om de är ortodoxa, katoliker, judar eller muslimer.

”Religionen är starkare i södern och det är nog kvarlevor från den teokratiska världen eftersom vår religion kommer från Mellanöstern som ju också tillhör Medelhavet”. - Spiros

Detta går att koppla samman med Federico Campagna och hans tes om södra Europa som närmare förknippad med religion. Spiros definierar sig själv som marxist och spekulerar i anledningen till att religionen är mer levande i södern. Det kan enligt honom vara sammankopplat med en ökad maktfullkomlighet hos områdets ledare genom historien och flera stora imperier som har styrt många olika folkslag.

”Starka makter har alltid haft folken runt Medelhavet i sitt grepp oavsett om det var kejsare, kalifer, kyrkan eller diktatorer. Detta har gjort oss mer naiva eller känslöstyrda. I norr är traditionerna mer hedniska, plus att det blev reformation av religionen. Det finns inget sociala i de länderna så man söker tröst i religionen”. - Spiros

Han säger att han själv aldrig har varit religiös och hävdar att den trygghet som staten erbjuder folken i den protestantiska delen av Europa har tagit udden av religionen. Kan den kontroll Campagna beskriver som drivkraft i norra Europa kontrollera människor via arbete

eller statlig närvaro och i södra Europa via religionen. *”I norr styr staten folket och i söder är det religionen”*.

Idéen om att religion i södra Europa och staten/arbetet i norra Europa är olika makter som kontrollerar människor spinner Cassandra och Andreas vidare på och betonar en ekonomisk ojämlikhet. Sydeuropéerna är i Europa den fattigare parten gentemot Tyskland och länderna i norr vilket har skapat en gemensamhet och ett motstånd då de anser sig orättvist behandlade.

Detta kan förstås i kontext till statsvetaren Ivan Krastevs teorier om att krisen inom EU sker på grund av ett demokratiskt underskott. Detta underskott tar sig enligt Krastev uttryck i avsaknaden av en gemensam ekonomisk politik och en frustration som blev extra tydlig under flyktingkrisen 2015. Södra Europa har kommit att uppfatta sig som övergivna utav norra Europa då även den gemensamma migrationspolitiken föll samman (Krastev, 2017: 23).

Annars håller Cassandra med Zoe i sitt påstående att Medelhavet på grund av associationer klingar bättre än Balkan i människors öron men att Grekland består av båda delarna.

”Balkan är en fattig region så därför känns det sämre att kategoriseras som det. Medelhavet med sin strand och sitt hav känns bättre”. – Cassandra

Medelhavet symboliserar hos omvärlden enligt Andreas både semester och kultur som är positivt förknippade. Han berättar att var han än har varit är bemötandet positivt när han berättar att han är grek. Han nämner en situation i Turkiet där ägarna till restaurangen genast spelade sångerskan Melina Mercouris musik när de förstod att han var grek. Det mänskliga beteendet sätts här i kontrast till den konfliktfyllda politiken mellan de båda grannarna. En av anledningarna till att han själv och andra människor alltid återvänder till Grekland är närheten till Medelhavet som enligt honom symboliserar både semester och möten mellan människor.

”I hela världen känner de till Aristoteles, Platon. Det finns tusentals ord med grekiskt ursprung i så många språk. Sen så pratar alla om den blå färgen på havet i den grekiska övärlden, och solen”. - Andreas

Maria å sin sida pratar också om solen, havet och vilka underverk dessa faktorer gör för människors fysiska och psykiska välmående. Hon nämner också olika havsrätter som äts

överallt i Medelhavet. Hon skapar dock inte en hierarki mellan de platser som Grekland är förknippat med, hon tycker både Medelhavets förmåga att förena olika folk och gnistan på Balkan är fantastisk. Det skapar ett gemensamt temperament som lyser igenom i musiken, maten och relationen mellan människorna.

6. Avslutande diskussion

Uppsatsens strävan är att via en intervjustudie visa på hur en kulturell identitet konstrueras och praktiseras i en diaspora, utav människor med grekisk tillhörighet som är bosatta i Sverige. Den vill även förstå platser där grekisk kultur konstrueras och blir identitetsskapande som arkiv på grund av den betydelse och mening som dessa människor fyller dem med. Den avslutande diskussionen återvänder till och avser besvara det som listades i uppsatsens frågeställning.

Diasporans sociala process handlar om **identitet**, existerar den individuellt eller kan den förstås som kollektiv? **Platstillhörighet och hemland** är en annan funktion som handlar om hur individer i diasporan bygger upp egna transnationella nätverk, platser av betydelse för dem som existerar oberoende av landsgränser. Där existerar tillhörighet men även möjlighet att praktisera det som är viktigt för dem. Dessa platser benämns i den kritiska arkivteorin som ”arkiv” och blir identitetsskapande för uppsatsens informanter. **Maktstrukturer** är den tredje delen i diasporans sociala process och synliggör diasporans relation till majoritetssamhället. Upplever gruppen att de har en plats i det omkringliggande samhället och frihet att praktisera sin identitet?

Intervjustudien är uppsatsens analytiska del och utgår från den kvalitativa forskningsmetoden där informanterna har fått resonera fram sina tankar via semistrukturerade temafrågor. Utifrån de tre olika funktionerna som beskrivs i stycket ovan diskuterar informanterna bland annat om deras kulturella identitet kopplas samman med landet Grekland eller existerar grekisk kultur i Sverige där det bor greker, frikopplad från Grekland som plats? De platser som är av betydelse för informanterna förstås i uppsatsen som arkiv för hur den kulturella identiteten tar sig uttryck. I relationen till både identitet, platstillhörighet och maktstrukturer undersöks även hur och om informanterna har påverkats utav Greklands ekonomiska kris samt den högerextrema inriktning som landet intog parallellt kopplat till flyktingkrisen 2015. Detta har undersökts för att skapa en djupare förståelse för om relationen mellan diasporan och majoritetssamhället har påverkats men också om det har påverkat deras egen inställning till sitt hemland.

6.1 Hur konstrueras och praktiseras en kulturell identitet utav människor som definierar sig som greker men bor i Sverige?

En del av analysen undersöker hur en grekisk kultur praktiseras i Sverige av uppsatsens informanter. Hur skiljer den sig från att existera i Sverige jämförelsevis med om informanterna hade bott kvar i Grekland? Genom att tala om platser som arkiv för grekisk kultur i Sverige kan vi bättre förstå hur och var den praktiseras samt därmed synliggöra den. Sju informanter utav åtta upplever Sverige som sitt hem medan Cassandra ska flytta tillbaka till Grekland efter en period av arbete i Sverige. Alla åtta informanter identifierar sig dock som greker och upplever att den grekiska kulturen i Sverige är starkt förknippad med landet Grekland eftersom de talar grekiska, äter grekisk mat, lyssnar på grekisk musik och firar grekiska traditioner. Den identiteten ser dock annorlunda ut eftersom de bor i Sverige och påverkas av omkringliggande normer. Åsikten om att det enbart är platsen som är annorlunda, inte vanor och aktiviteter dyker dock uttryckligen upp hos Zoe.

En omfattande praktik utav en grekisk identitet innebär generellt sett inte att de upplever sig distanserade gentemot Sverige eller andra länder och kulturer. Vissa informanter erkänner dock en sådan attityd som existerande hos vissa greker i Sverige men att de själva inte betar sig så. Nivån av grekiskt identitetsskapande är olika starkt och tar olika former för de olika individerna. Nivåerna kan delas upp i en praktisk och en mental kategori. En av anledningarna till att Grekland har starka band till diasporan är att det existerar olika generationer av greker i Sverige. Det finns en betydande grupp som kom hit på 1960-talet som arbetskraftsinvandrare men även en ny grupp greker som har kommit till Sverige i spåren av den ekonomiska krisen. Deras närvaro stärker det samtida bandet mellan länderna.

Det praktiska identitetsskapandet i Sverige kan innebära att uppskatta den grekiska maten, att fira den grekiska påsken eller besöka den grekisk-ortodoxa kyrkan. Det kan också innebära en cafékultur, ibland som en del av andra greker i Sverige men också i direkt kontakt med hemlandet via till exempel video och telefonsamtal. Ett psykologiskt identitetsskapande kan innebära att likt Spiros relatera till grekisk historia eller ha ett temperament som personen själv förknippar som grekiskt. Yrkesrollen kan också vara en kanal där den kulturella identiteten tränger fram, Andreas och Cassandra är lärare och i sitt arbete undervisar de det grekiska språket ett kulturskapande i undervisande syfte. Aktiviteter som nödvändigtvis inte är vardagsbetonade utan mer traditionella och statiska lyfts här fram. Denna lärarroll står i

direkt koppling till Grekland eftersom det är den grekiska staten som finansierar denna undervisningsform som sker parallellt med barnens svenska skolgång.

6.2 Vilka platser av betydelse existerar i diasporan och hur inkluderas de i den identitet som konstrueras i Sverige och blir till arkiv?

När informanterna själva talar om vissa aktiviteter som de uppfattar som kopplade till den grekiska kulturen sker aktiviteterna många gånger på specifika platser i ett annars omkringliggande svenskt majoritetssamhälle. Dessa specifika platser förstås i denna uppsats som olika arkiv. Den kritiska arkivteorin betraktar platser som är meningsfulla för en grupp människor och där aktivitet sker för arkiv (Ketelaar, 2004: 251). Deltagandet i den grekiska påsken kan till exempel ske i en ortodox församlingslokal någonstans i Sverige, den församlingslokalen blir då ett arkiv för de i den grekisk diasporan som deltar där. Påsken kan även förstås i relation till uppskattningen för det svenska julfirande som när Andreas beskriver att han vill fira påsken i Grekland men julen i Sverige. Det går att hävda att Andreas jämför diasporans olika arkiv för grekisk kultur med en majoritetskultur i Grekland. Enligt Ketelaar finns det ingen naturlig gräns för ett arkivs storlek (2004: 238 - 239), men när Andreas pratar om påsk i Grekland eller jul i Sverige så innebär det med största sannolikhet att firandet även där sker på specifika platser.

De aktiviteter som sker i Grekland är också anknutna till olika platser och påverkar de greker i den svenska diasporan som deltar i intervjuerna. de kan tjäna som en referens eller motpol till livet i Sverige. En inspirationskälla, det kan handla om hur maten tillagas, språket samt värmen i havet och från solen. Människorna som befolkar dessa platser och arkiv i Grekland är också viktiga, det handlar om vänner och familjemedlemmar, för informanterna är det många gånger deras närvaro det som gör en plats viktig och i förlängningen till ett arkiv.

Informanterna reser till Grekland på regelbunden basis och anledningarna till deras resor delas upp i både förpliktelser och nöjen. Förpliktelserna kan summeras på så sätt att de reser dit för att de har familjemedlemmar och vänner där som de vill återse så ofta som möjligt men det kan också röra personliga affärer som att informanterna kanske äger fastigheter som behöver ses efter. Det finns alltså en vardaglig aspekt i deras resor som handlar om att upprätthålla relationer, de är måna om att inte förlora kontakten med Grekland. Nöjen som inkluderas i resandet kan lika gärna ske i andra länder eftersom Grekland för dem inte innebär total

avkoppling på grund av relationen till platsen och människorna. Platsen äger stor betydelse för att banden med människorna på platsen är starka. Dessa band kan också skapa sorg hos informanterna eftersom de som har kommit till Sverige på grund av den ekonomiska krisen inte annars hade valt att göra det och påverkas av att återvända samt att bevittna eventuella svårigheter deras nära och kära befinner sig i.

Det är dock inte säkert att kontakten till platsen skulle upphöra om banden till människorna skulle försvinna. Spiros talar till exempel om ett kulturellt arv som även inkluderar historia, miljöer, klimat och mat som de inte behöver släktingar eller vänner i landet för att njuta av. Även om den grekiska kulturen existerar i Sverige med en mängd olika platser som arkiv för kulturen är det relevant att benämna Grekland som en sorts ursprungskälla för detta. Det gör en skillnad på ett majoritetssamhälle med en kultur som pågår konstant till skillnad mot de specifika platser som återfinns i en diaspora. Den grekiska kulturen i Sverige kan existera utan några band till Grekland då inte alla diasporor har starka band till ett officiellt hemland. Kulturen i diasporan kan även påverka den aktivitet som sker i "hemlandet" eftersom människorna i diasporan tar med sig sina vanor och relationer med sig själva när de är besökare.

Informanternas personliga band till olika platser i Grekland handlar främst om var de har släkt och vänner, men också om var de trivs. Förutom Cassandra som är från Kreta är resterande från fastlandet men både Andreas och Spiros nämner den grekiska övärlden som platser de gärna besöker för enbart semester. Maria pratar dock om hur hon hellre reser till Spanien om hon vill ha enbart semester vilket leder in på frågan om huruvida det finns platser utanför Sverige och Grekland som det finns känslomässiga band till. Vissa band är också mentala, till exempel kan Turkiet benämnas som ett land de flesta vittnar om ett politiskt avståndstagande till men inte till den turkiska befolkningen. Det existerar band till dagens Turkiet på grund av att många släktingar har bott i städer som tidigare haft en stor grekisk befolkning i dagens Turkiet innan den etniska rensningen på 1920-talet. Detta innebär till exempel att vissa av informanternas släktingar kan prata turkiska. Historia spelar roll för hur människor kan uppfatta världen och det grekiska namnet Konstantinopel blir i talspråk lätt en ersättning för Istanbul. Det innebär inte att de anser att staden ska tillhöra Grekland men det är ett språkbruk som i förlängningen hjälper till att tolka världen.

De platser i diasporan Sverige som pekas ut som arkiv för grekisk kultur är offentliga platser som caféer, restauranger och kyrkan. Klassrum och föreningslokaler är andra mindre offentliga platser där vardagen möter traditioner men där det grekiska språket ständigt är centralt. Hemmet är också en viktig plats, en privat sfär som lätt kan bli symboliskt utsmyckad för att påminna om ett ursprung på en annan plats. I Grekland hade symboler som till exempel flaggor inte nödvändigtvis varit en lika viktig prioritet eftersom individen då är del av en majoritetskultur som existerar naturligt och inte behöver manifesteras på samma sätt som i diasporan.

Grekland räknas geografiskt dels som ett land på Balkanhalvön och dels som ett medelhavsland. Konflikten med grannlandet om namnet Makedonien spelar roll för många greker både i Grekland och i Sverige, men här är konflikten mer verklig eftersom den har skett i modern tid. Makedonien är en del av den grekiska historieskrivningen och påverkar hur vissa greker upplever världen då de själva förknippar regionen med Grekland och sig själva som både greker och makedonier. Serbien är ett land som det kanske inte alltid finns en personlig koppling till och ingen informant säger sig ha besökt landet, samtidigt vittnar alla informanter ändå om någon sorts kulturell närhet dit. Historiskt har de båda länderna betraktat varandra som en sorts allierad i regionen där gemensamma erfarenheter har förenat dem. Associationerna till Medelhavet är positiva och förknippas med sol och semester men även med ett kulturellt arv från antiken och ett gemensamt temperament. Det gör att de även känner en sorts närhet till länderna där även om de geografiska avstånden är längre.

6.3 Varför har informanterna valt diasporan i Sverige och påverkar en grekisk samtid av konflikt deras bild av Grekland idag eller hur de upplever sig bli behandlade av sin omvärld?

Fokus i uppsatsen är även på den ekonomiska krisen och den kritik som landet har mottagit på grund av mottagandet av de flyktingar som har anlänt och fortfarande anländer till landet. Det är en samtida realitet som har påverkat livet på platser i Grekland som för informanterna kan ha statusen av ett arkiv. Denna samtida realitet påverkar deras egna band och relationer men också deras plats i diasporan om de upplever en förändrad attityd från omvärlden mot dem själva som greker. Grekland och olika platser där blir ett arkiv för diasporan då landet existerar som en ständig referens till de aktiviteter som pågår i Sverige.

I intervjuerna framkommer det från informanternas sida en viss förståelse för att kritik har riktats mot landet gällande den höga grad av korruption som har existerat i den grekiska samhällsorganisationen.

Vad informanterna vänder sig emot i omvärldens framställning av hur Grekland hanterade den ekonomiska krisen är saknaden av nyans och brist på inifrånperspektiv.

Trots uppenbara brister i den grekiska organisationen borde den ekonomiska krisen inte främst förstås som ett grekiskt problem enligt informanterna. Krisen beskrivs som en strukturell kollaps med existens på många platser i världen samtidigt men ändå upplever informanterna att det var grekerna som blev utpekade som syndabockar. De beskriver en medierapportering bland annat i Sverige som skildrade grekerna i stereotypa karaktärsdrag där de beskrevs som lata och slappa, ovilliga att jobba och där det var norm att gå i pension vid 40 års ålder. En sådan rapportering ses som onyanserad och har skett på grund av en saknad förförståelse och insyn i det grekiska samhället. Trots att de kritiserar omvärldens skildring utav Grekland upplever ingen förutom Vangelis och halvt om halvt Alexis att de som individer på något sätt har inkluderats personligen i stereotyperna.

Ungefär samma upplevelser uttrycker informanterna gällande huruvida Grekland som land har anklagats för att ha slagit in på en främlingsfientlig väg. Anledningen till detta är den våg av flyktingar och migranter som 2015 började anlända till Europa och Grekland var ett av de första mottagarländerna som fick ta en stor börda av flyktinghanteringen. I sambandet med detta växte det främlingsfientliga partiet Gyllene Gryning till att bli Greklands tredje största parti. Ingen av informanterna sympatiserar med partiet, Melina hävdade att hon är stolt över att Grekland som enda land i Europa lyckades kriminalisera och sätta stopp för ett sånt extremt parti, vilket av vissa informanter anses vara ett tecken på en viss ökad stabilitet.

Liksom med den ekonomiska krisen anser informanterna att flyktingmottagandet inte sker felfritt men de upplever också att Grekland lämnades av övriga Europa för att själva ta hand om ett globalt problem som inget land hade kunnat lösa själva. Gästfrihet existerar också hävdar de vilket beskrivs som en viktig del av grekisk kultur som dock kan bytas ut till ilska om gästerna upplevs utnyttja gästfriheten vilket olika informanter berättade exempel om. Till

exempel Vangelis. Den konflikt som existerar i Grekland kan påverka livet i diasporan och informanternas inställning till sin omvärld, till exempel via utpekanden eller förtroendet till medierapporteringen om Grekland i Sverige.

6.4 Sammanfattning

Sammanfattningen och analysen utav uppsatsens frågeställning i de semistrukturerade intervjuerna förklarar existensen av en grekisk kulturell identitet i den svenska diasporan. Den förstår platserna där den grekiska kulturen existerar som arkiv för att människorna i diasporan fyller dem med mening genom att en viss mängd aktivitet produceras där. Positiv aktivitet för att den förknippas med till exempel socialt umgänge och semester men även negativ på grund av hur den ekonomiska krisen har slagit till mot informanternas nära och kära och hur den i viss mån upplevs påverka omvärldens bild av landet och grekerna. Analysen förstår också hur landet Grekland som existerar parallellt med platserna i diasporan influerar dem eftersom människorna har personliga band till landet vilket gör att det som sker i Grekland reflekterar livet i diasporan. En konfliktfylld samtid har inte i någon hög grad påverkat hur uppsatsens informanter betraktas av sin omvärld men den påverkar hur de själva betraktar Grekland och sin omvärlds reaktioner på till exempel den ekonomiska krisen och kritiken mot landets flyktingmottagande. Informanternas berättelser har stundtals varit samstämmiga och stundtals motsägelsefulla, detta har skapat en bredd i analysen och därmed även i förståelsen av vad grekisk kultur handlar om för de som har uttalat sig. Det visas också hur brokigt sammansatt en kultur blir ur ett kvalitativt angreppssätt, det finns gemensamheter som kan förstås som en kollektiv identitet men detta är främst en inblick i delar av en diaspora.

6.5 Bilaga

Här inkluderas den intervjuguide som jag utgick ifrån under samtalen med uppsatsens informanter. Dessa frågor utgår från uppsatsens teoretiska del som berör en kulturell identitet i diasporan samt olika platsers betydelse, Greklands betydelse. Dels som ett andra hemland i relation till diasporan i Sverige och dels för de aktiviteter som sker i Grekland eller på andra platser av betydelse.

Personlig bakgrundsinformation

Hur länge har du bott i Sverige?

Varför kom du/din familj hit?

Hur ser ditt liv ut här i Sverige?

Frågor rörande en kulturell identitet i diasporan

Vad innebär det att vara grek för dig?

Har du vanor och rutiner i ditt vardagsliv som förknippas med att du är grek?

Vilka andra roller upplever du som framträdande i din personlighet?

Betyder någon av dessa roller mer än någon annan?

Jämför du ofta Grekland och Sverige?

Känner du greker som likt dig själv är bosatta i andra länder?

Upplever du att greker som bor utomlands har några gemensamma likheter som är annorlunda från greker i Grekland? Tex patriotism eller mer tydliga vanor?

Betraktar allmänheten dig som annorlunda i Sverige eftersom du är grek och vice versa när du befinner dig i Grekland? Hur tar det sig uttryck?

Känner du dig som svensk i Grekland och som grek i Sverige?

Upplever du det som en fördel/nackdel att ha tillgång till både det svenska eller grekiska språket eller blir det att du talar båda språken begränsat?

Vad har Sverige som plats för betydelse för dig? Finns det särskilda normer/värderingar som du upplever som svenska?

Finns det särskilda aktiviteter som du inte kan göra i Sverige men som du kan göra i Grekland och vice versa?

Upplever du att det svenska samhället erbjuder dig möjlighet att praktisera en grekisk kultur?

Bör samhället tillgodose det behovet eller är det upp till grekerna i Sverige att själva skapa en kulturell identitet i Sverige?

Vad existerar det för platser i Sverige där grekisk kultur existerar? Besöker du dessa platser?

Har du barm och läser de i så fall grekiska som modersmål i den svenska skolan?

Fungerar det bra eller kan en sådan tjänst lika gärna skötas på fritiden?

Betydelsen av Grekland som ett andra hemland

Hur ofta besöker du/ni Grekland?

Vad gör du/ni under besöken i landet?

Har du/ni släkt där eller i andra länder?

Vilka platser i Grekland har extra mycket betydelse för dig? Varför?

Föredrar du att resa till Grekland eller reser du hellre någon annanstans om du får välja fritt?

Inspireras eller påverkas du av Grekland när du lever i Sverige?

Har du någon särskild relation till andra platser utanför Grekland eller Sverige?

Hur har dessa relationer i så fall uppstått? Har det med ditt grekiska arv att göra? I så fall på vilket sätt?

Har den ekonomiska krisen påverkat ditt liv och hur du betraktar Grekland?

Har den ekonomiska krisen påverkat din familj?

Upplever du att det grekiska samhället har förändrats efter krisen?

Har Grekland blivit mer högernationalistiskt efter krisen?

Har synen på Grekland från omvärlden förändrats i och med krisen?

Har du förändrat din syn på omvärlden i och med krisen?

7 Källförteckning

Källförteckningen består av litteratur, artiklar och hemsidor.

7.1 Litteratur:

Alinia, Minoo (2004). *Spaces of Diasporas: Kurdish identities, experiences of otherness and politics of belongings*. Intellecta Docusys Göteborg.

Andrén, Mats, (2017). Lindkvist Thomas, Söhrman Ingmar & Vatja Katharina. *Cultural Borders of Europe*. Berghahn Books.

Back, Les (2007) *The art of listening*. Oxford: Berg.

Brown, Wendy (2015). *Undoing the Demos: Neoliberalism's Stealth Revolution*. Zone Books.

Björk, Nina (2014). Teglund Anders & Jonas. *Nu är det dokumenterat*. Teg Publishing.

Campagna, Federico (2013). *The Last Night - Anti-Work, Atheism, Adventure*. John Hunt Publishing.

(Edit) Canagarajah, Suresh (2017). *The Routledge Handbook of Migration and Language*. Routledge London.

Daleke, Pia (2016). *Länder i fickformat nr 404 GREKLAND*, Utrikespolitiska institutet.

DeWalt, M, Kathleen & DeWalt, R, Billie (2011). *Participant Observation*. Lanham: Rowman & Littlefield.

Ehn, Billy (1975). *Sötebrödet*. Tidens Förlag.

Ekholm, Mats & Fransson, Anders (1992). *Praktisk Intervjuteknik*. Stockholm: Nordstedt.

Eriksen, Hylland, Thomas (1999). *Kulturterrorismen*. Nora. Nya Doxa.

Geertz, Clifford (1973). *Tjock beskrivning för en tolkande kulturteori*. Häftet för Kritiska Studier.

Gilliland, J, Anne, McKemmish, Sue & Lau, J, Andrew eds (2017). *Research in the Archival Multiverse*. Clayton Victoria: Monash University Publishing.

Goksör, Joakim (2019). *Världspolitikens Dagsfrågor: 2019/3 Grekland: Osäker framtid efter krisen*. Utrikespolitiska institutet.

Hammersley, Martyn & Atkinson, Paul (2019). *Ethnography: Principles in Practice*. Routledge.

Holst, Gail (2006). *Road to Rembetika*. Alfabeta S.A.

Johansson, Thomas & Hammarén, Nils (2009). *Identitet*. Malmö: Liber AB.

Jönsson, Lars-Eric, Nilsson, Fredrik, Ekström, Simon, Lennartsson, Rebecka, Perlinge, Anders, Larsson, Marianne, Gustavsson, Karin, Hagström, Charlotte & Sjöholm, Carina (2017). *Kulturhistoria: En etnologisk metodbok*. Lund University.

Klemperer, Victor (2013). *Lingua Tertii Imperii – Tredje rikets språk*. Glänta Produktion.

Krastev, Ivan (2017). *Efter Europa*. University of Pennsylvania Press.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur Lund.

Lindqvist, Sven (2009). *Gräv där du står*. Atlas.

Marander-Eklund, Lena, Östman, Ann-Catrin, Svensson, Birgitta, Liljeström, Marianne, Kristensson, Uggla, Bengt, Kivimäki, Ville, Nylund, Skog, Susanne, Möller-Sibeliuss, Anna, Olausson, Peter & Ahlbeck-Rehn Jutta (2011). *Biografiska betydelser: Norm och erfarenhet i levnadsberättelser*. Gidlunds förlag.

Mouffe, Chantal (2008). *Om det politiska*. Hägersten: Tankekraft.

Pripp, Oscar (2001). *Företagande i minoritet: Om etnicitet, strategier och resurser bland assyrier och syrianer i Södertälje*. Mångkulturellt centrum.

Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015). *Från stoff till studie. Om analysarbete i kvalitativ forskning*. Författarna och Studentlitteratur.

Sjöberg, Erik (2011). *Battlefields of Memory: The Macedonian Conflict and Greek Historical Culture*. Print & Media, Umeå University.

Wikström, Hanna (2009). *Etnicitet*. Liber AB.

Ågren, Marja (2006). *”Är du finsk, eller...?”* Arkipelag.

7.2 Dokument och artiklar:

Baker, A, Daniel & Hlavajova, Maria (2013). *We Roma: a critical reader in contemporary art*. Utrecht, The Netherlands : BAK ; Amsterdam. Chapters: We Roma: Notes from a Conversation; and Reclaiming: The Camp and the Avant-Garde by Ethel Brooks.

Caswell, Michelle (2016). *The Archive is Not an Archives: Acknowledging the Intellectual Contributions of Archival Studies*”, *Reconstruction*, Vol. 16, No. 1, 1–21.

Faulkhead, Shannon (2009). *Connecting through records: narratives of Koorie Victoria*. *Archives and Manuscripts* Vol. 37, No. 2.

Lundgren, Anna Sofia (2013). *Doing age: methodological reflections on interviewing*. I: *Qualitative Research*, 13(6).

Mavroudi, Elizabeth (2020). *Feeling Greek, speaking Greek? National identity and language negotiation amongst the Greek diaspora in Australia*. Vol.116, p.130 – 139. *Geoforum*, 2020

Mikrakis, Andonis & Triandafyllidou, Anna (1994). *Greece: the "others" within*. The Fondation Maison des Sciences de l'Homme. Vol 33, Issue 4.

SCB 2019: be0101. *Födelseland och ursprungsland 2019*. Statistiska centralbyrån Stockholm

7.3 Hemsidor:

Athens Centre. <https://athenscentre.gr/clean-monday-καθαρα-δευτερα/>. Hämtad 2021-04-21.

Athens Centre. <https://athenscentre.gr/carnival-or-apokries-in-greece/>. Hämtad 2021-04-21.

Boss, Eva. Språktidningen. <https://spraktidningen.se/artiklar/2010/04/dialekt-i-grekisk-skugga>. Hämtad 2021-05-05.

De Vries, Robert. SO-rummet. <https://www.so-rummet.se/kategorier/historia/fortiden-och-antiken/antikens-grekland>. Hämtad 2021-03-11.

De Vries, Robert. SO-rummet. <https://www.so-rummet.se/kategorier/alexander-den-store>. Hämtad 2021-03-11.

De Vries, Robert. SO-rummet. <https://www.so-rummet.se/kategorier/ostromerska-riket>. Hämtad 2021-03-11.

Elmbrant, Björn. Dagens arena. <https://www.dagensarena.se/opinion/grekland-blev-syndabock-for-europrojektet/>. Hämtat 2021-05-16.

Europaportalen. <https://www.europaportalen.se/tema/finanskris>. Hämtad 2021-04-23.

Floman, Marcus. Svenska yle. <https://svenska.yle.fi/artikel/2020/10/07/fallande-dom-mot-grekiska-fascistpartiet-gyllene-gryning-partiledningen-doms-for>. Hämtat 2021-05-16.

Fooy, Federick. Militär Historia. <https://militarhistoria.se/1900-tal/balkankrigen-1912-13>. Hämtad 2021-05-04.

Göransson, Kristian. Populär historia. <https://popularhistoria.se/civilisationer/antikens-grekland/fokus-grekernas-imperium>. Hämtad 2021-04-16.

Jönsson, Dan. Sveriges Radio. <https://sverigesradio.se/artikel/5025712>. Hämtad 2021-04-19.

Migrationsverket. <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Att-ansoka-om-asyl/Du-kan-inte-valja-vilket-land-som-provar-din-asylansokan-Dublinforordningen.html>. Hämtat 2021-05-16.

Muggah, Robert. Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2021/01/14/bolsonaro-brazil-trump-anti-democracy-elections/>, Hämtad 2021-03-04.

Nationalencyklopedin. <https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/nationalism>, Hämtad 2021-03-09.

Nationalencyklopedin. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/dublinforordningen>. Hämtad 2021-04-23.

Nationalencyklopedin. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/flyktingkrisen-2015>. Hämtad 2021-04-23.

Nationalencyklopedin. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/diaspora>. Hämtad 2021-05-16.

Stenquist, Victor. Aftonbladet. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/0E3O7E/svenskar-mobbas-pa-jobbet-i-norge>. Hämtat 2021-05-20.

Sveriges ambassad. <https://www.swedenabroad.se/sv/utlandsmyndigheter/grekland-athen/aktuellt/landfakta/sverige/>. Hämtad 2021-01-17.

Svenska Dagbladet. <https://www.svd.se/skelett-avslojar-de-gamla-grekerna>. Hämtad 2021-04-22.

Svenska yle. <https://svenska.yle.fi/artikel/2021/04/24/biden-erkande-det-armeniska-folkmordet-turkiet-reagerade>. Hämtad 2021-04-28.

Svenska yle. <https://svenska.yle.fi/artikel/2020/07/02/hagia-sofias-framtid-i-vagskalen-konservativa-krafter-i-turkiet-vill-att>. Hämtad 2021-05-03.

Tripbounty. <https://tripbounty.com/city-of-karditsa-heart-of-greece/>. Hämtad 2021-05-03.